

Issn :1302-2040

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU
ATATURK UNIVERSITY DEPARTMENT OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT SCIENCES

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

Journal of Physical Education and Sport Sciences

Editör/ Editor Chief

Prof. Dr. M. Sait KELEŞ

Editör Yardımcısı / Editor Associate

Yrd. Doç. Dr. Elif ŞIKTAR

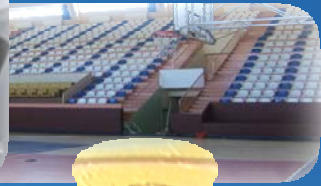
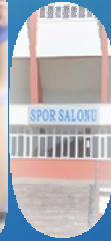
Yayın Koordinatörü
Publishing Coordinator

Yrd. Doç. Dr. Erdiç ŞIKTAR

ARAŞTIRMA YAZILARI / ORIGINAL ARTICLES

- ◆ Basketbol Seyircilerinin Spor Salonlarının Hizmet Kalitesi Algısı ve Özdeşmişlik Durumlarının İncelenmesi
Orkun GÜLSEVEN ve ark.
- ◆ Öğretmen Adaylarının Kamu Personeli Seçme Sınavına Yönelik Kaygı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi
Arzu GÜLBAHÇE ve Ark.
- ◆ Dizin Ekstansiyon Pozisyonunda Yapılan Maksimal Kuvvet Antrenmanının Bilateral Deficit Üzerine Etkisi
Hamit CİHAN ve Ark.
- ◆ Futbol Kulüplerinin Alt Yapılarındaki Antrenörlerin İş Doyum Düzeylerinin İncelenmesi
Hakkı ULUCAN ve Ark.
- ◆ 7-10 Yaş Özel Eğitime Gereksinim Duyan Öğrencilerle Akranlarına Uygulanan Bireysel Hareket Eğitim Programının Etkilerinin Karşılaştırılması
Murat KALDIRIMCI ve Ark.

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

Journal of Physical Education and Sport Sciences

CİLT / VOLUME: 14

SAYI / NUMBER: 2

YIL / YEAR:2012

ISSN:1302-2040

EDİTÖR/EDITOR

Dr. M.Sait KELEŞ, Erzurum

EDİTÖR YARDIMCISI/ASSOCIATE EDITOR

Dr. Elif ŞIKTAR, Erzurum

YAYIN KOORDİNATÖRÜ/PUBLISHING COORDINATOR

Dr. Erdiç ŞIKTAR, Erzurum

İNGİLİZCE DANIŞMANLARI/ENGLISH CONSULTANTS

Dr. Mustafa GÜL, Erzurum

Dr. Sedat AKAR, Erzurum

İSTATİSTİK DANIŞMANLARI/STATISTICAL CONSULTANTS

Dr.Başaran GENÇDOĞAN, Erzurum

Dr. Meltem Alkan MELİKOĞLU, Erzurum

BİLİMSEL DANIŞMA KURULU/ EDITORIAL BOARD

Dr. Caner AÇIKADA, Ankara
Dr. Fatih AKÇAY, Erzurum
Dr. Gül BALTACI, Ankara
Dr. Şenol DANE, Ankara
Dr. Gazanfer DOĞU, Bolu
Dr. Güner EKENCİ, Ankara
Dr. Mehmet GÜNAY, Ankara
Dr. Özbay GÜVEN, Ankara
Dr. Arslan KALKAVAN, Kütahya
Dr. Suat KARAKÜÇÜK, Ankara
Dr. Ahmet KIZILTUNÇ, Erzurum
Dr. Osman İMAMOĞLU, Samsun
Dr. Feza KORKUSUZ, Ankara
Dr. Kazım ŞENEL, Erzurum
Dr. Ömer ŞENEL, Ankara
Dr. Kemal TAMER, Ankara
Dr. Yunus ÖZTAŞYONAR, Erzurum
Dr. Fatih KIYICI, Erzurum
Dr. Arzu GÜLBAHÇE, Erzurum
Dr. A.Haktan SİVRİKAYA, Balıkesir
Dr. Ahmet ŞİRİNKAN, Erzurum

Dr. Azmi YETİM, Ankara
Dr. İbrahim YILDIRAN, Ankara
Dr. Mehmet Akif ZİYAGİL, Amasya
Dr. Erdal ZORBA, Ankara
Dr. Hülya AŞÇI, Ankara
Dr. Akın ERDAL, Erzurum
Dr. İlhami GÜLÇİN, Erzurum
Dr. Recep GÜRSOY, Erzurum
Dr. Nevin Atalay GÜZEL, Ankara
Dr. Ayşe Kin İŞLER, Ankara
Dr. Saliha KARATAY, Erzurum
Dr. Kadir YILDIRIM, Erzurum
Dr. Sema ALAY, Ankara
Dr. Velittin BALCI, Ankara
Dr. Şebnem CENGİZ, Şanlıurfa
Dr. İbrahim CİCİOĞLU, Ankara
Dr. Murat TAŞ, Ağrı
Dr. Nurcan DEMİREL, Erzurum
Dr. Murat AKYÜZ, Ağrı
Dr. S. Erim ERHAN, Erzurum

Dr. Zafer ÇİMEN, Ankara
Dr. Erkan ÇALIŞKAN, Erzurum
Dr. Hüseyin EROĞLU, Erzurum
Dr. Zinnur GEREK, Erzurum
Dr. Murat KALDIRIMCI, Erzurum
Dr. Dursun KATKAT, Erzurum
Dr. Necip Fazıl KİŞHALI, Erzurum
Dr. Hakan SUNAY, Ankara
Dr. İlhan ŞEN, Erzurum
Dr. Mehmet TUNÇKOL, Tokat
Dr. Fatih YENEL, Ankara
Dr. Ümit KARLI, Bolu
Dr. H.Alper GÜNGÖRMÜŞ, Ağrı
Dr. Önder ŞEMŞEK, Bolu
Dr. Sümmani EKİCİ, Muğla
Dr. Latif AYDOS, Ankara
Dr. Deniz EKİNCİ, SAMSUN
Dr. Orcan MIZRAK, Erzurum

Amaç ve Kapsam

Beden eğitimi ve spor bilimleri dergisinin temel hedefi uluslar arası düzeyde nitelikli, sürekli ve beden eğitimi ve spor alanında periyodik olarak bilimsel açıdan en üst düzeyde orijinal araştırmaları yayınlamaktır. Bununla beraber spor bilimleri ile ilgili temel yenilikleri kapsayan derleme yazıları, olgu sunumları, beden eğitimi ve spor camiasının konular hakkındaki deneyimlerini ve eleştirilerini içeren mektuplar ile güncel mesleki konular da yayınlanır.

Yayın Periyodu

Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nun süreli yayın organı olup, bağımsız ve önyargısız hakemlik ilkesine dayanan bilimsel içerikli, yayın dili Türkçe olan, ulusal, periyodik bir dergidir. Mart, Haziran, Eylül ve Aralık aylarında olmak üzere yılda 4 kez yayınlanır.

Abone işlemleri

Dergiye abone olmak isteyen kişiler Beden eğitimi ve spor bilimleri dergisi iletişim adresine başvurmalıdır.

Reklam işlemleri

Dergiye reklam vermek isteyen tüm kişi ve kurumların dergi iletişim adresine başvurmaları gerekmektedir

Yazarlara bilgi

Yazarlara bilgi, dergi sayfalarında ve www.atabesbd@atauni.edu.tr web sayfasında yayınlanmaktadır.

Yayın hakkı

Atatürk beden eğitimi ve spor bilimler dergisinde yayınlanan yazı, resim, şekil ve tablolar yayıncının izni olmadan kısmen veya tamamen herhangi bir nedenle basılamaz, çoğaltılamaz. Referans göstermek kaydıyla özetleme ve alıntı yapılabilir. Dergide yayınlanan yazı, şekil ve resimlerden yazarları, ilan ve reklamlardan firmaları sorumludur.

Yazışma Adresi / Correspondence Address

Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi (atabesbd)
Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
25240 ERZURUM/ TÜRKİYE
[Tel:\(0442\) 2312234](tel:04422312234) • Faks:(0442) 2360985
e-posta: atabesbd@atauni.edu.tr

Dizgi, Baskı

Mega ofset, Erzurum

YAZARLARA BİLGİ

Yayın Kuralları

Atatürk Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisine gönderilen yazılar, yayın ve bilim kurulu üyeleri tarafından kapsam ve düzen açısından uygun görülmelidir. Yayın kurulu yayın koşullarına uymayan yazıları yayınlamamak, düzeltmek üzere yazarına geri göndermek ve biçimce düzenlemek yetkisine sahiptir. Yazının özüne dokunmadan her türlü düzeltme ve kısaltmalar yapılabilir. Yayınlanmak üzere dergiye gönderildikten sonra yazarlardan hiçbiri, tüm yazarların yazılı izni olmadan yazar listesinden silinemez ve hiçbir isim yazar olarak eklenemez veya yazar sırası değiştirilemez. Tüm yazılar editör ve ilgili editör yardımcısı ile en az iki danışman hakem tarafından incelenir. Editör ofisi gerek gördüğünde makaleyi üçüncü bir hakeme gönderebilir.

Dergide basılacak yazılar başka herhangi bir yerde yayınlanmamış olmalıdır. Bilimsel toplantılarda tebliğ edilen çalışmalarda bilimsel toplantının yeri ve tarihi belirtilmelidir. Yazıların bilimsel sorumluluğu yazara ait olup yazıların içeriğinden ve kaynakların doğruluğundan yazarlar sorumludur. Eğer makalede daha önce yayınlamış; alıntı yazı, tablo, resim vb. varsa makale sahibi yayın hakkı sahibi ve yazarlardan yazılı izin almak ve bunu belirtmek durumundadır. Yayına kabul edilmeyen makale, resim ve fotoğraflar eğer özel olarak yazarlar tarafından geri istendiği belirtilmemiş ise yazarlara geri gönderilmez.

Yazım Kuralları

1. Yazım PC uyumlu bilgisayarda Microsoft Word Windows programı ile Arial veya Times New Roman karakteriyle yazılmalı, A4 sayfa büyüklüğünde beyaz kağıda ve kâğıdın tek yüzüne kâğıdın sol kenarında 2,5, sağ kenarında 2,5, üst ve alt kenarlarında 2,5'er cm. boşluk bırakılacak şekilde yazılmalıdır. Tümünde harf büyüklüğü 12 punto olmalıdır. Ancak, çalışmanın adı 14 punto ve boldlanmış olmalı, metinde yer alan tablolarda tek sayfaya sığdırılması istendiğinde 8 veya 9 punto harfler kullanılabilir.
2. Ana yazımda 1.5 tam satır aralığı kullanılmalıdır. Şekillerin ve çizelgelerin açıklamaları ile alıntılar ve dip notların yazımında ise 1 satır aralık kullanılmalıdır. Özet, Abstract, Şekiller, Tablolar, Kısaltmalar Dizini ve Kaynaklar gibi, ana başlıklar, bölüm başlıkları ve alt bölüm başlıkları ile bunları izleyen ilk paragraf arasında kullanılan aralığa göre bir aralık; bir alt bölümün son satırı ile bir sonraki alt bölüm başlığı arasında da kullanılan aralığa göre bir aralık boşluk bırakılmalıdır. Metin içerisinde yer alan paragraflar arasında ilave aralık bırakılmamalıdır.
3. Makale kolay anlaşılır bir Türkçe ve yazım kurallarına uygun bir dille yazılmalıdır. Yazım kurallarında imla bakımından Türk Dil Kurumu'nun çıkardığı imla Kılavuzuna uyulması gerekmektedir. Anlatım üçüncü şahıs ağzından yapılmalı, kısa ve öz cümleler kullanılmalıdır. Yazımda virgül ve noktadan sonra, bir karakter boşluk bırakılmalıdır.
4. Araştırma yazıları sıra ile şu bölümlerden oluşmalıdır: Kapak başlığı, Türkçe başlık, Türkçe özet, anahtar kelimeler, İngilizce özet (konunun başlığı ile birlikte), key words, giriş, materyal ve metod, bulgular, tartışma, sonuç ve kaynaklar. Derleme ve olgu sunumları ise; kapak başlığı, Türkçe özet, anahtar kelimeler, İngilizce özet (İngilizce konu başlığı ile) ve key words sırası ile başlamalıdır. Kapak başlığı dışında isim ve kurum belirtilmemelidir. Türkçe özet bölümü azami 200 kelimedenden oluşmalıdır. İngilizce özet ise Türkçe özete denk olmalıdır.
5. **Kapak Başlığı:** Makalenin başlığı (Türkçe ve İngilizce), tüm yazarların ad ve soyadları, akademik ünvanları, bağlı oldukları kurumları, iş telefonu-GSM, e-posta ve yazışma adresleri, belirtilmelidir. Makale daha önce tebliğ edilmişse tebliğ yeri ve tarihi belirtilmelidir.

6. Araştırma yazıları ve derlemeler 10 sayfayı, olgu sunumları ise 5 sayfayı geçmemelidir.
7. Tüm tablolar grafikler veya şekiller yazının içinde yerleştirilmiş halde gönderilmemeli, her biri ayrı sayfaya basılmış şekilde gönderilmelidir. Her birine metinde geçiş sırasına göre numara verilmeli ve kısa birer başlık yazılmalıdır. Tablo, şekil ve grafiklerin yazıda nerede geçtiği belirtilmelidir. Kullanılan kısaltmalar alt kısımda mutlaka açıklanmalıdır. Özellikle tablolar metni açıklayıcı ve kolay anlaşılır hale getirme amacı ile hazırlanmalı ve metnin tekrarı olmamalıdır. Başka bir yayından alıntı yapıyorsa yazılı baskı izni birlikte gönderilmelidir.
8. Kaynaklar listesi makale metninin sonunda ayrı bir sayfaya yazılmalı, alfabetik sıraya göre düzenlenmelidir. Kaynaklar metinde, soy isim ve tarih belirterek parantez içerisinde olmalıdır. (Örnek, (Siktar, 2012), (Baldwin ve Caldwell, 2003), (Martin ve ark., 1995).. Henüz yayınlanmamış veriler ve çalışmalar kaynaklar bölümünde yer almamalıdır. Bunlara metin içerisinde (isim(ler), yayınlanmamış veri, tarih) şeklinde yer verilmelidir. Kaynaklarda yazar sayısının 6 veya daha az olması durumunda tüm yazarların isimleri yazılmalıdır. Yazar sayısının altıdan fazla olması durumunda ise ilk altı yazarın ismi yazılmalı, sonrasında Türkçe makalelerde “ve ark.”, İngilizce makalelerde ise “et al.” ilave edilmelidir. Yazar isimlerinden sonra kaynak gösterilen yazının tam başlığı, dergi adı, yıl, cilt ve sayfa numaraları yazılmalıdır. Kaynaklar şu şekilde düzenlenmelidir:
 - a. Dergiler için;
Brocq O, Breuil V, Agopian V, Grisot C, Flory P, Bernard-Pomier G et al. Reactive arthritis induced by strongyloides stercoralis. Rev Rhum Engl Ed,1996;63:217-19.
 - b. Kitaplar için;
Ergen E. Egzersiz Fiziyojisi. Ankara: Nobel yayınevi, 2002:35-46.
 - c. Kitap bölümü için;
Zvaifler NJ, Antimalarials. In: Mc Carty DJ, ed(s). Arthritis and Allied Conditions. Philadelphia: Lea and Febiger, 1985: 497-501.
 - d. Tez için;
Kaplan SI. Post-hospital home health care: the elderly access and utilization (thesis). St. Louis (MO): Washington Univ; 1995.
9. Çalışma; 3 bilgisayar çıktısı (biri isimli, diğer ikisi isimsiz olacak şekilde) ve 8 gönderimlik posta ederi kadar pul ile birlikte gönderilmelidir.
10. Hakemlerden gelmiş, düzeltme için geri gönderilen ve kabul edilen makaleler düzeltmeleri yapıldıktan ve CD ye kopyalandıktan sonra dergimize gönderilmelidir.

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

CİLT / VOLUME: 14

SAYI / NUMBER: 2

YIL / YEAR:2012

İÇİNDEKİLER /CONTENTS

Sayfa no

Orijinal Makaleler / Original Articles

- 1-13** **BASKETBOL SEYİRCİLERİNİN SPOR SALONLARININ HİZMET KALİTESİ ALGISI VE ÖZDEŞMİŞLİK DURUMLARININ İNCELENMESİ**
The Assessment of Basketball Spectators Perception Towards Services Quality Of Sports Centers And Their Identification Status
Orkun GÜLSEVEN Ali AYCAN Yılmaz UÇAN
- 14-24** **ÖĞRETMEN ADAYLARININ KAMU PERSONELİ SEÇME SINAVINA YÖNELİK KAYGI DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**
Investigation of Teacher Candidates' Anxiety Levels About The Public Staff Selection Examination For Various Variables
Arzu GÜLBAHÇE Ayşenur YAZAR Aslı BALCI
Öner GÜLBAHÇE
- 25-40** **DİZİN EKSTANSİYON POZİSYONUNDA YAPILAN MAKSİMAL KUVVET ANTRENMANININ BİLATERAL DEFİCİT ÜZERİNE ETKİSİ**
The Effect on Bilateral Deficit of Maximal Strength Training Performed In Extansion Position of Knee
Hamit CİHAN Rasim KALE İbrahim CAN Yeşim SONGÜN
- 41-51** **FUTBOL KULÜPLERİNİN ALT YAPILARINDAKİ ANTRENÖRLERİN İŞ DOYUM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**
Analysis of Job Satisfaction Levels of Coaches Employed Within Infrastructures of Football Clubs
Hakkı ULUCAN A. Emre EROL
- 52-62** **7-10 YAŞ ÖZEL EĞİTİME GEREKSİNİM DUYAN ÖĞRENCİLERLE AKRANLARINA UYGULANAN BİREYSEL HAREKET EĞİTİM PROGRAMININ ETKİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI**
Comparing The Effects Of Individual Movement/Action Program On 7-10 Years Old Students In Need of Special Education And Their Peers
Murat KALDIRIMCI Ahmet ŞİRİNKAN Ş. Öykü ŞİRİNKAN

BASKETBOL SEYİRCİLERİNİN SPOR SALONLARININ HİZMET KALİTESİ ALGISI VE ÖZDEŞMİŞLİK DURUMLARININ İNCELENMESİ

Orkun GÜLSEVEN¹ Ali AYCAN¹ Yılmaz UÇAN¹

¹Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, BOLU

ÖZET

Bu araştırmada, spor salonlarında sunulan hizmetlere yönelik seyircilerin hizmet kalitesi algılarının ve takımları ile özdeşleşmişlik durumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma; Beşiktaş, Galatasaray ve Fenerbahçe Spor Kulüplerinin basketbol maçlarını oynadığı spor salonlarında maç izlemeye gelen seyirciler ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini, Beko Basketbol Ligi 2010-2011 sezonunda Beşiktaş, Galatasaray ve Fenerbahçe Spor Kulüplerinin ev sahipliği yaptığı müsabakalarda, erkek basketbol takımlarını seyretmeye giden seyirciler arasından kolay örnekleme yöntemi ile seçilen ve araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen 384 seyirci oluşturmuştur. Seyircilerin hizmet kalitesi algısını ölçmek için araştırmacı tarafından geliştirilen “Spor Salonlarında Algılanan Hizmet Kalitesi Ölçeği (SSAHKÖ)”, seyircilerin takımları ile özdeşleşmişlik düzeylerini belirlemek için ise Wann ve Branscombe (1993) tarafından geliştirilen Günay ve Tiryaki tarafından geçerlilik ve güvenilirliği gerçekleştirilen “Spor Taraftarı Özdeşleşme Ölçeği (STÖÖ)” kullanılmıştır. Araştırmaya katılan seyircilerin cinsiyetine göre toplam hizmet kalitesi algıları arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken, eğitim düzeylerine göre toplam hizmet kalitesi algıları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Seyircilerin takımlarıyla özdeşleşmişlik düzeyleri ile toplam hizmet kalitesi algıları arasında pozitif bir ilişki, seyircilerin yaşları ile toplam hizmet kalitesi algıları arasında ise negatif bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Seyirci, Algılanan hizmet kalitesi / Hizmet kalitesi algısı, Özdeşleşme

THE ASSESSMENT OF BASKETBALL SPECTATORS PERCEPTION TOWARDS SERVICES QUALITY OF SPORTS CENTERS AND THEIR IDENTIFICATION STATUS

ABSTRACT

The purpose of the study is to assess the quality perceptions and team attachment of basketball spectators towards the services offered in sport centers. Research has been carried out with the supporters who come to watch the matches in Beşiktaş, Galatasaray, Fenerbahçe Sport Clubs where the basketball matches are played. The sample of this survey consists of 384 supporters who are chosen randomly to take part in the study on a volunteer basis between the ones who come to watch the men's basketball teams in the matches that Beşiktaş, Fenerbahçe and Galatasaray host in BEKO 2010-2011 Basketball League. “Service Quality Perceived in Sport Centers Scale” that has developed by the researcher in order to measure the supporter's service quality perceptions, and in order to determine the supporter's identification levels with their teams, performed by Wann and Branscombe (1993) and fulfilled the validity and reliability by Günay and Tiryaki, “Sport Supporters Identification Scale (SSIS)” have been used. In the end of the research, there is no significant difference found between the independent variable of the supporters' gender and perceived service quality, whereas there is a significant relation found between the independent variable of education level and perceived service quality. There is a positive relation found between the independent variable of the identification level and the perceived service quality; there is a negative relationship between the independent variable of age and the perceived service quality.

Key words: Supporter, Perceived service quality / The perception of service quality, Identification

GİRİŞ

İnsanlar günümüzün getirdiği yoğun yaşantı içerisinde, eğlenip mutlu olabilecekleri rekreasyonel aktivitelere katılmayı istemektedirler. Bireyler, zaman ve maddi kaynakların kısıtlı olması nedeniyle katıldıkları etkinliklerden maksimum düzeyde memnuniyet ile ayrılmayı arzu etmektedirler. Sportif aktivitelerde katılımcı, seyirci ve/veya taraftar olarak yer almak rekreasyonel aktivitelerin başında gelmektedir.

Spor taraftarı, kendini tuttuğu takımla özdeşleştirdiği ölçüde sporun etkisini kişiliğinde yaşar ve bu özdeşleşme düzeyi, kişinin kendini tuttuğu takıma ve oyunculara adama derecesi ile seyircilikten holiganlığa kadar uzanabilir (Polat ve ark., 2008). Takımla özdeşleşme; seyirci ya da taraftarla ilgili çalışmalarda en fazla üzerinde durulan konulardan birisi olmuştur (Günay ve Tiryaki, 2003).

Spor kulüplerinin en önemli amaçlarından biri, seyircileri salona/stadyuma çekmek olduğundan, hizmet sundukları spor merkezlerinin kalitelerini arttırmaları, bu amaçlarına ulaşmalarına yardımcı olabilecek en önemli değişkenlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Spor organizasyonlarında hizmet kalitesi ile ilgili çalışmalar oldukça sınırlı olmasına rağmen, konuyla ilgili yapılan çalışmalarda spor organizasyonları için hizmet kalitesinin üzerinde durulması

gereken önemli bir konu olduğu görülmüştür (Gençer, 2005). Spor hizmetlerinde sporun kendisine has özelliklerini belirleyebilmek amacı ile, çeşitli ölçme araçları geliştirilmiş ve/veya bu konu üzerinde çeşitli boyutlarda çalışmalar yapılmıştır Chelladurai, Scott ve Haywood-Farmer (1987); Kim ve Kim (1995); Mc Donald, Sutton ve Milne (1995); Wakefield ve Sloan'ın (1995); Howat, Absher, Crilley, Milne, (1996); Papadimitriou ve Karteroliotis (2000); Kelley ve Turley (2001); Greenwell, Fink ve Pastore (2002); Hightower, Brady ve Baker (2002); Murray ve Howat (2002); Afthinos, Theodorakis ve Nassis (2005); Chang ve Chelladurai (2003); Chang, Lin, Hwang (2005); Ko ve Pastore (2005); Kouthouris ve Alexandris (2005); Lam, Zhang, Jensen (2005); Gençer (2005); Uçan (2007); Gençer, Demir ve Aycan (2008); Theodorakis ve Alexandris (2008).

Hizmet kalitesi, müşterinin hizmeti almadan önce beklediği hizmet ile karşılaştığı hizmet deneyimini (algılanan hizmet) kıyaslamasının bir sonucu olup, müşterinin beklentileri ile algılanan hizmet arasındaki farkın yönü ve derecesi olarak değerlendirilmektedir (Parasuraman Zeithaml ve Berry, 1988, 1994). Literatüre göre hizmet kalitesi boyutları genel olarak fiziki çevre (hizmet ortamı) kalitesi, etkileşim kalitesi ve temel hizmet kalitesi olmak üzere üç temel boyutta toplanabilir. Fiziki çevre, hizmet sunumunun gerçekleştirilmesi için yapılmış tesisler olup (Bittner, 1992)

tesislerin uygunluğu ve kullanılabilirliği (Bittner 1992, Kim ve Kim 1995, Ko ve Pastore 2005, Papadimitriou ve Karteroliotis 2000). Bir diğer boyut olan etkileşim kalitesi, hizmetin “nasıl” sunulduğu ile ilgilidir (Grönroos, 1984). Etkileşimin iki şekli vardır. Birincisi “müşteri ve hizmeti sunan kişi” arasında, ikincisi “müşteriler arasındaki” etkileşimdir (Parasuraman, Zeithaml ve Berry 1994). Temel hizmet kalitesi ise Rust ve Oliver (1994) tarafından “sunulmak için tasarlanmış hizmet” olarak tanımlanmaktayken, Grönroos (1984), Brady ve Cronin (2001) ise “üretim süreci tamamlandığında müşterinin ne ile ayrıldığı” olarak tanımlamaktadırlar.

Ko ve Pastor’e (2005) göre spor örgütlerinin başarısını belirleyen faktörlerin başında müşterilerine sunduğu hizmetlerin kalitesi gelmektedir. Genel olarak hizmet kalitesi yönetiminin hedeflerini, fiziksel çevre kalitesi, etkileşim kalitesi, temel hizmet kalitesi (çıkıtı kalitesi), arasındaki etkileşimin düzenlenmesi oluşturmaktadır (Chelladurai ve Chang, 2000). Spor salonlarında sunulan mücadelenin kendisi temel hizmeti, temel hizmetin sunulduğu spor salonları, hizmetin fiziksel çevresini; bu fiziksel çevre içerisinde, çalışanlar ile seyirciler ve seyircilerin birbirleriyle aralarındaki etkileşim ise hizmet kalitesinin etkileşim boyutunu oluşturmaktadır (Gençer, 2005).

Seyircilerin spor etkinliklerine katılım kararları üzerinde etkili olduğu

düşünülen, takımlarına olan bağlılıkları ve spor salonu/stadyum’larda sunulan hizmetin kalitesi, spor yöneticileri için üzerinde durulması gereken konuların başında gelmektedir. Seyircilerin müsabakalara katılımının sağlanması ve bu katılımın sürdürülmesine yönelik çabalar, spor kulüplerinin seyirci desteğine bağlı olarak hedeflerini belirleyebilmeleri açısından da önemlidir.

Dolayısıyla bu çalışmada, spor hizmetlerinde kalitenin gerekli ve vazgeçilemez bir unsur olduğu ön kabulünden hareket ederek, seyircilerin spor salonlarında sunulan hizmetlere yönelik kalite algılarının ve özdeşleşmişlik durumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL ve METOD

Türkiye’deki spor salonlarında hizmet kalitesi algısının ve taraftarların özdeşleşmişlik durumlarının değerlendirilmesi amacıyla yapılan bu çalışmada, genel tarama modeli kullanılmıştır.

Araştırmanın çalışma gurubunu; 2010–2011 sezonunda Beşiktaş, Galatasaray, Fenerbahçe Spor Kulüplerinin basketbol takımlarının ev sahipliği yaptığı maçlarda en az bir defa maç seyretmeye gitmiş seyirciler arasından, kolay örnekleme yöntemi ile seçilen ve araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen 384 seyirci oluşturmaktadır. Araştırma gurubunu oluşturan bireylerin 287’si erkek, 97’si

bayandır. Bu bireylerin yaşları; minimum 18, maksimum 48 olup yaş ortalaması 26,89'dur. Eğitim düzeyleri ise; 47'si lise öğrencisi, 114'ü lise mezunu, 143'ü üniversite öğrencisi ve 80'i ise üniversite mezunudur.

Araştırma gurubunu oluşturan seyircilerin, hizmet kalitesi algısını ölçmek için araştırmacı tarafından geliştirilen "Spor Salonlarında Algılanan Hizmet Kalitesi Ölçeği" kullanılmıştır (Gülseven, 2011). Seyircilerin takımları ile özdeşleşmişlik düzeylerini belirlemek için, Wann ve Branscombe (1993), tarafından geliştirilen, Necla Günay ve

Şefik Tiryaki (2003), tarafından Türk popülasyonuna uyarlanarak geçerlilik ve güvenilirlik testleri yapılan "Spor Taraftarı Özdeşleşme Ölçeği (STÖÖ) kullanılmıştır.

Araştırma gurubundan elde edilen veriler analiz edilirken; ikili grup karşılaştırmalarında bağımsız iki örnek testi, ikiden fazla grup karşılaştırmalarında, Tek Yönlü Varyans Analizi, gruplar arasındaki farkın kaynağını belirlemek için Post Hoc Tukey testi ve bağımlı değişkenler arasındaki ilişkileri test etmek için, Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır.

Tablo 1. seyircilerin cinsiyet ve eğitim durumlarına ilişkin yüzde ve frekans dağılımları

		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	erkek	287	74.7
	bayan	97	25.3
	Toplam	384	100.0
Eğitim	lise öğrencisi	47	12.2
Düzeyi	lise mezunu	114	29.7
	üniversite öğrencisi	143	37.2
	üniversite mezunu	80	20.8
	Toplam	384	100.0

BULGULAR

Çalışma gurubunu oluşturan 384 bireyden elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur. Tablo 1'de seyircilerin cinsiyet ve eğitim durumlarına ilişkin yüzde ve frekans dağılımları verilmiştir.

Tablo 1'e göre 384 seyircinin, 287'si erkek (%74.7), 97'si bayan (%25.3); 47'si lise öğrencisi (%12.2), 114'ü lise mezunu (%29.7), 143'ü üniversite öğrencisi (%37.2), 80'i üniversite mezunu (%20.8)'dur.

Tablo 2. Seyircilerin cinsiyetlerine göre Hizmet Kalitesi Algıları arasındaki farklar

Boyutlar	Gruplar	N	\bar{x}	SS		
					t	p
Fiziksel Çevre Kalitesi	Bay	287	3.17	.51	.231	.817
	Bayan	97	3.15	.51		
Etkileşim Kalitesi	Bay	287	3.19	.71	.706	.481
	Bayan	97	3.12	.95		
Temel Hizmet Kalitesi	Bay	287	3.17	.53	.411	.681
	Bayan	97	3.15	.36		
Toplam Hizmet Kalitesi	Bay	287	3.17	.39	.645	.519
	Bayan	97	3.14	.44		

Tablo 2'ye göre, bay ve bayan seyircilerin toplam hizmet kalitesi alt boyutlarına ilişkin kalite algıları ve toplam hizmet kalitesi algıları arasında

istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmamıştır (t=.231, p=.817; t=.706, p=.481; t=.411, p=.681; t=.645, p=.519).

Tablo 3. “Yaş Değişkeni” ile Hizmet Kalitesi Algısı Arasındaki İlişki

Boyutlar	(r)	(p)
Yaş – Fiziksel Çevre Kalitesi	-.106(*)	.038
Yaş – Etkileşim Kalitesi	-.179(**)	.000
Yaş – Temel Hizmet Kalitesi	.005	.922
Yaş – Toplam Hizmet Kalitesi	-.147(**)	.004

*p<.05, ** p< .01

Tablo 3'deki korelasyon analizine göre; yaş ile fiziksel çevre kalitesi alt boyutu arasında ters yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır (r= -0.11, p=.038). Bu bulgu yaş arttıkça

fiziksel çevre kalitesi algısının azaldığı anlamına gelmektedir.

Yaş ile etkileşim kalitesi alt boyutu arasında ters yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır (r= -0.18, p=.000).

Bu bulgu yaş arttıkça etkileşim kalitesi algısının azaldığını göstermektedir.

Yaş ile temel hizmet alt boyutu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. ($r=.005$, $p=.922$). Bu bulgu yaş ile temel hizmet

alt boyutu arasında ilişki olmadığını göstermektedir.

Yaş ile toplam hizmet kalitesi algısı arasında ters yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r= -0.15$, $p=.004$). Bu bulgu yaş arttıkça toplam hizmet kalite algısının azaldığı anlamına gelmektedir.

Tablo 4. Seyircilerin eğitim durumlarına göre Hizmet Kalitesi Algılarına İlişkin farklar

Boyutlar	Eğitim durumu	N	\bar{x}	ss	VK	KT	Sd	KO	F	p
Fiziksel Çevre Kalitesi	Lise Ö.	47	3.44	.47	Gruplar Arası	9.183	3	3.061	12.898	.000
	Lise M.	114	3.29	.57	Grupları içi	90.183	380	.237		
	Üni. Ö.	143	3.07	.50	Toplam	99.367	383			
	Üni.M	80	2.98	.32						
	Toplam	384	3.16	.51						
Etkileşim Kalitesi	Lise Ö.	47	3.30	.92	G. Arası	13.482	3	4.494	7.880	.000
	Lise M.	114	3.23	.80	G. İçi	216.712	380	.570		
	Üni Ö	143	3.29	.70	Toplam	230.194	383			
	Üni. M.	80	2.81	.68						
	Toplam	384	3.17	.78						
Temel Hizmet Kalitesi	Lise Ö.	47	3.28	.43	G. Arası	1.740	3	.580	2.436	.064
	Lise M.	114	3.22	.60	G. İçi	90.486	380	.238		
	Üni. Ö	143	3.11	.48	Toplam	92.226	383			
	Üni. M	80	3.10	.33						
	Toplam	384	3.16	.49						
Toplam Hizmet Kalitesi	Lise Ö	47	3.36	.40	G.Arası	5.785	3	1.928	12.900	.000
	Lise M	114	3.25	.49	G.İçi	56.806	380	.149		
	Üni. Ö	143	3.14	.36	Toplam	62.591	383			
	Üni. M	80	2.97	.25						
	Toplam	384	3.17	.40						

Lise Ö. Lise öğrencisi
 Lise M. Lise mezunu
 Üni. Ö. Üniversite öğrencisi
 Üni. M. Üniversite mezunu
 G. Arası Gruplar Arası
 G. içi Grupları içi
 VK Varyansın Kaynağı
 KT Kareler Toplamı
 KO Kareler Ortalaması

Tablo 4’de, seyircilerin eğitim düzeyine göre fiziksel çevre kalitesi algıları, etkileşim kalitesi algıları ve toplam hizmet kalitesi algıları açısından anlamlı farklar vardır, $F_{(3,380)}=12.898$, $p=.000$ $F_{(3,380)}=7.880$, $p=.000$ $F_{(3,380)}=12.900$, $p=.000$ temel hizmet kalitesi algılarında ise anlamlı bir

farklılığın olmadığı görülmektedir ($F_{(3,380)}=2.436$, $p=.064$). Seyircilerin eğitim düzeylerine göre fiziksel çevre kalitesi, etkileşim kalitesi ve toplam hizmet kalitesi algıları farklılaşmakta iken, temel hizmet kalitesi algıları eğitim düzeylerine göre farklılaşmamaktadır. Bu farkların hangi eğitim durumundaki

seyircilerden kaynaklandığını anlamak amacıyla Tukey Post Hoc testi uygulanmıştır (Tablo 5).

Tablo 5. “Eğitim Düzeyi” Değişkenine İlişkin Tukey Test Sonuçları

Boyutlar	(I) Eğitim Düzeyi	(J) Eğitim Düzeyi	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	p
Fiziksel Çevre Kalitesi	Lise Ö.	Lise M.	.15	.08	.272
		Üni. Ö.	.37(*)	.08	.000
	Lise M.	Üni. Ö.	.22(*)	.06	.003
		Üni. M.	.31(*)	.07	.000
	Üni. Ö.	Üni. M.	.09	.07	.553
	Üni. M.	Lise Ö.	-.46(*)	.09	.000
Etkileşim Kalitesi	Lise Ö.	Lise M.	.08	.13	.936
		Üni. Ö.	.01	.13	1.000
	Lise M.	Üni. Ö.	-.07	.09	.901
		Üni. M.	.41(*)	.11	.001
	Üni. Ö.	Üni. M.	.48(*)	.11	.000
	Üni. M.	Lise Ö.	-.49(*)	.14	.003
Toplam Hizmet Kalitesi	Lise Ö.	Lise M.	.11	.07	.392
		Üni. Ö.	.22(*)	.07	.004
	Lise M.	Üni. Ö.	.12	.05	.074
		Üni. M.	.28(*)	.06	.000
	Üni. Ö.	Üni. M.	.16(*)	.05	.013
	Üni. M.	Lise Ö.	-.39(*)	.07	.000

* $p < 0.05$

Lise Ö. Lise öğrencisi
Lise M. Lise mezunu
Üni. Ö. Üniversite öğrencisi
Üni. M. Üniversite mezunu

Tablo 5’deki Tukey test sonuçlarına göre; fiziksel çevre kalitesi açısından anlamlı farklılığın, lise

öğrencisi seyirciler ile üniversite öğrencisi ve üniversite mezunu seyirciler arasında olduğunu, ayrıca lise mezunu seyirciler ile

üniversite öğrencisi ve üniversite mezunu seyirciler arasında olduğunu göstermektedir ($p<.05$). Buna göre, lise öğrencisi ve lise mezunu seyircilerin toplam hizmet kalitesi algı düzeyleri hem üniversite öğrencisi hem de üniversite mezunu seyircilerin toplam hizmet kalitesi algı düzeylerinden daha yüksektir.

Etkileşim kalitesi açısından anlamlı farklılığın, lise öğrencisi seyirciler ile üniversite mezunu seyirciler arasında, lise mezunu seyirciler ile üniversite mezunu seyirciler arasında ve üniversite öğrencisi seyirciler ile üniversite mezunu seyirciler arasında olduğu görülmektedir ($p<.05$). Buna göre, lise öğrencisi ve lise mezunu seyircilerin hizmet kalitesi algı

düzeyleri, hem üniversite öğrencisi hem de üniversite mezunu seyircilerin hizmet kalitesi algı düzeylerinden daha yüksektir.

Toplam hizmet kalitesi algısı açısından anlamlı farklılığın, lise öğrencisi seyirciler ile üniversite öğrencisi ve üniversite mezunu seyirciler arasında olduğu, ayrıca lise mezunu seyirciler ile üniversite mezunu seyirciler arasında olduğu ve üniversite öğrencisi seyirciler ile üniversite mezunu seyirciler arasında olduğu görülmektedir ($p<.05$). Buna göre, lise öğrencisi ve lise mezunu seyircilerin puan ortalamaları hem üniversite öğrencisi hem de üniversite mezunu seyircilerin puan ortalamasından daha yüksektir.

Tablo 6. Özdeşleşmeyle Hizmet Kalite Algısı Arasındaki İlişki

Boyutlar	r	p
Özdeşleşme - Fiziksel Çevre Kalitesi	.109(*)	.033
Özdeşleşme - Etkileşim Kalitesi	.185(**)	.000
Özdeşleşme - Temel Hizmet Kalitesi	-.003	.959
Özdeşleşme - Toplam Hizmet Kalitesi	.153(**)	.000

* $p<.05$, ** $p<.01$

Tablo 6'da özdeşleşme ile fiziksel çevre kalitesi alt boyutu arasında doğru yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r= 0.11$, $p=.033$). Bu bulgu özdeşleşme puanı arttıkça fiziksel çevre kalite algılarının da arttığı anlamına gelmektedir.

Özdeşleşme ile etkileşim kalitesi alt boyutu arasında doğru yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r= 0.19$, $p=.000$). Bu bulgu özdeşleşme puanı arttıkça etkileşim kalite algısının da arttığı anlamına gelmektedir.

Özdeşleşme ile temel hizmet kalitesi alt boyutu arasındaki ilişki anlamsız bulunmuştur ($r=-.003$, $p=.959$)

Özdeşleşme ile toplam hizmet kalitesi algısı arasında doğru yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=0.15$, $p=.000$). Bu bulgu, özdeşleşme düzeyi arttıkça toplam hizmet kalitesi algısının da arttığını göstermektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmaya katılan seyircilerin "cinsiyetlerine" göre hizmet kalitesi alt boyutlarına ilişkin kalite algıları ve toplam hizmet kalitesi algıları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmamıştır (Tablo 2). Yapılan çalışmada cinsiyetler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farkın bulunmaması salonun belirli standart ya da beklentilere cevap veren fiziksel özelliklerinin olması, çalışanlarının belirli niteliklere sahip olması ve bay ve bayanların benzer beklentilere sahip olduğu ve bu beklentilerinin karşılanmış olmasından kaynaklanabilir

Aycan (2005), gençlik merkezlerinde örgütsel etkililik ve hizmet kalitesinin değerlendirilmesi adlı çalışmada gençlik merkezi üyelerinin, sunulan hizmetlerin kalitesi algı düzeylerine arasında cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılık bulamamış ve bu durumu her iki cinsiyetinde eşit yaşam

olanakları içinde yaşamasından dolayı, benzer beklentiler ve bilişsel yargılara sahip olabileceklerine dayandırmıştır. Chen, Teng ve Chen (2003), basketbol maçlarında seyircilerin hizmet kalitesi ve beklenti algıları adlı çalışmalarında seyircilerin hizmet kalitesi algı düzeyinin cinsiyete göre anlamlı olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Kelley ve Turley'in (2001), tüketicilerin spor olaylarındaki hizmet kalitesi algıları isimli çalışmasında ise, bayanlar fiyat yükseldikçe hizmeti düşük, fiyat azaldıkça hizmeti iyi olarak algılamışlar; erkekler ise hizmet kalitesi algısını iyi bulmaları için kendilerini ayrıcalıklı hissetmeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Kim ve Kim (1995), Kore'deki spor merkezlerine yönelik yaptıkları çalışmada, bayan ve erkek üyelerin spor merkezlerinin hizmetleri ile ilgili benzer isteklere sahip oldukları sonucuna varmışlardır.

Araştırmaya katılan seyircilerin spor salonlarında sunulan hizmetlerin kalitesine yönelik algıları ile "yaşları" arasında istatistiksel olarak negatif yönde ilişki bulunmuştur (Tablo 3). Hizmet kalitesi alt boyutlarına bakıldığında bu ilişkinin fiziksel çevre kalitesi ve etkileşim kalitesi algısından kaynaklandığı görülmektedir. Bu sonuca göre, seyircilerin fiziksel çevre kalitesi ve etkileşim kalitesi algıları yaş arttıkça yükselmekte ve ya fiziksel çevre kalitesi ve etkileşim kalitesi algıları yaş düştükçe azalmaktadır. Bunun nedeni olarak, yaş ile beraber artacağı düşünülen her alana

yönelik deneyimler, kişilerin beklentilerini de arttırabilir. Bireyler arasındaki ilişkiler yaş arttıkça daha fazla önem kazanabilir ayrıca, yaş arttıkça sunulan hizmetin konforuna yönelik beklentilerinin daha fazla ön plana çıkması beklenebilir.

Kelley ve Turley (2001), 46-55 yaş ve 55 yaş üstü seyircilerin güvenliğe önem verdikleri, 55 yaş üstü seyircilerin rahatlığa daha fazla önem verdikleri, 46-55 yaş seyircilerin olanaklara erişmede (fiziksel çevre) daha seçici olduklarını belirtmiştir. Gençler (2005), seyircilerin yaşlarına göre hizmet kalitesi algıları ve hizmet kalitesi alt boyutlarına ilişkin kalite algıları arasında anlamlı bir fark bulamamıştır.

Araştırmamızda seyircilerin “eğitim düzeylerine” göre “fiziksel çevre kalitesi”, “etkileşim kalitesi” alt boyutları ve “toplam hizmet kalitesi algıları” arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmuştur (Tablo 4, 5). Seyircilerin fiziksel çevre kalitesi algıları, lise öğrencisi olmaları ($\bar{X}=3.44$) ile üniversite öğrencisi ($\bar{X}=3.07$) ve üniversite mezunu ($\bar{X}=2.98$) olmaları ve lise mezunu ($\bar{X}=3.29$) ile üniversite öğrencisi ($\bar{X}=3.07$) ve üniversite mezunu ($\bar{X}=2.98$) olmaları açısından anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Seyircilerin etkileşim kalitesi algıları, lise öğrencisi ($\bar{X}=3.30$) ile üniversite mezunu ($\bar{X}=2.81$), lise mezunu ($\bar{X}=3.23$) ile üniversite

mezunu ($\bar{X}=2.81$) ve üniversite öğrencisi ($\bar{X}=3.29$) ile üniversite mezunu ($\bar{X}=2.81$) olmaları açısından anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Bu sonuca göre, eğitim seviyesi yükseldikçe seyircilerin fiziksel çevre kalitesi ve etkileşim kalitesi algı düzeylerinin düştüğü söylenebilir. Başka bir ifade ile eğitim seviyesi düşük taraftalar fiziksel çevre kalitesi ve etkileşim kalitesini eğitim seviyesi yüksek olanlara göre daha yüksek algılamaktadırlar. Bu sonucun nedeni olarak, eğitim seviyesinin hizmetin verildiği çevre ve bu çevrede oluşan etkileşime ilişkin daha yüksek bir beklentiye neden olabileceği gösterilebilir. Bu durum, bireylerin eğitim seviyesinin hizmet kalitesi algılarında etkili olduğu sonucunu doğurmaktadır.

Kelley ve Turley (2001), basketbol seyircileri ile gerçekleştirdikleri çalışmaya lise mezununun lisansüstü mezununa göre fiyata daha fazla önem verdiği; lisansüstü mezununun, lise mezunu ve üniversite mezununa göre rahatlığa daha fazla önem verdiği; lisansüstü mezununun üniversite mezununa göre güvenliğe daha fazla önem verdiği görülmüştür. Gençler (2005), yaptığı çalışmada ortaokul mezunu seyircilerin, üniversite mezunu seyircilere göre hizmet kalitesi algılarının daha olumlu olduğuna yönelik anlamlı bir farklılık bulmuştur. Aycan (2005), gençlik merkezi üyelerinin hizmet kalitesi algılarının eğitim düzeyine bağlı olarak

anamlı şekilde değiştiğini ilkokul öğrencisi veya mezununun bütün eğitim grupları arasında en yüksek algı düzeyine sahip olduğunu belirtmiştir.

Araştırmaya katılan seyircilerin “özdeşleşme” ile toplam hizmet kalitesi algıları arasında istatistiksel olarak pozitif yönde ilişki bulunmuştur (Tablo 6). Bu sonuca göre, takımları ile özdeşleşmişlik düzeyi yüksek seyircilerin fiziksel çevre kalitesi ve etkileşim kalitesi algıları, özdeşleşmişlik düzeyi düşük olan seyircilere göre daha yüksektir. Buna rağmen, seyircilerin özdeşleşmişlik düzeyi ile temel hizmet kalitesi algıları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu sonucun nedeni olarak, özdeşleşmişlik düzeyi yüksek seyircilerin takımın gösterdiği performansa odaklandığı ve diğer koşullara aldırış etmediği, hoşgörülü olduğu veya beklentilerinin düşük olduğu gösterilebilir.

Aycan (2005), gençlik merkezlerine üyelik süreleri 1 yılın üstünde olan gençlerin, üyelik süreleri 1 yıldan daha az olan veya yeni üyelere göre hizmet kalitesi algıladıklarının anlamlı oranda olumlu olması, özdeşleşme veya bağlılık düzeylerinin daha yüksek olmasından kaynaklanabileceğini vurgulamıştır. Matsuka, Chelladurai ve Harada (2003), maça katılım kararı üzerine takım özdeşleşmesi ve doyumunun direk ve ilişkisel etkileri isimli futbol seyircileri üzerinde yapmış oldukları araştırmada, seyircilerin özdeşleşme düzeylerinin ileride

oynanacak olan diğer maçları stadyuma giderek seyretme kararları üzerinde önemli etkisi olduğunu bulmuşlardır. Greenwel, Fink ve Pastore (2002), özdeşleşme düzeyi yüksek olan tüketicilerin fiziksel çevre, personel ve temel hizmet algılarının, özdeşleşme düzeyi düşük olan tüketicilere oranla yüksek olduğu sonucuna varmışlardır. Haciefendioğlu ve Koç (2009), hizmet kalitesi algılamalarının müşteri bağlılığına etkisi ve fast food sektöründe bir araştırma isimli çalışmalarında sırasıyla değer, geçmiş deneyimler, güvenilirlik, yiyecek kalitesi gibi faktörlerin müşteri bağlılığı oluşturmada öncelikli olarak ele alınması gerektiğini belirtmişlerdir.

SONUÇ

Araştırmaya katılan seyircilerin, cinsiyetine göre toplam hizmet kalitesi algıları arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken, eğitim düzeylerine göre toplam hizmet kalitesi algıları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Seyircilerin takımlarıyla özdeşleşmişlik düzeyleri ile toplam hizmet kalitesi algıları arasında pozitif yönde bir ilişki, seyircilerin yaşları ile toplam hizmet kalitesi algıları arasında ise negatif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Toplam hizmet kalitesi alt boyutlarına ilişkin kalite algılarına bakıldığında ise seyircilerin eğitim düzeylerine göre fiziksel çevre kalitesi ve etkileşim kalitesi algıları arasında anlamlı

bir farklılık görülmektedir. Seyircilerin özdeşleşmişlik düzeyleri ile fiziksel çevre kalitesi ve etkileşim kalitesi algıları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki bulunmaktadır. Yaşları ile fiziksel çevre kalitesi ve etkileşim kalitesi algıları arasında, negatif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

- Afthinos, Y. Theodorakis N. D. and Nassis P.** Customers' Expectations of Service in Greek Fitness Centers. Gender, Age, Typ of Sport Center, and Motivation Differences. *Managing Service Quality*, 2005; 15 (3), 245-258.
- Aycan A.** (2005). Gençlik Merkezlerinde Örgütsel Etkililik ve Hizmet Kalitesinin Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2005.
- Bitner M. J.** Service Spaces: The Impact of Physical Surroundings on Customers and Employees. *Journal of Marketing*, 1992; 56, 57-71.
- Brady M. K. and ve Cronin J. J.** Some New Thoughts on Conceptualizing Perceived Service Quality: A Hierarchical Approach. *Journal of Marketing*, 2001; 65, 34-49.
- Chang K. and Chelladurai P.** System-Based Quality Dimensions in Fitness Services: Development of The Scale of Quality. *The Service Industries Journal*, 2003; 23 (5), 65-83.
- Chang C. M., Lin Z. P. and Hwang F. M.** A Study of the Developmental Process Service Quality in Recreation Sport/Fitness Clubs in Taiwan. *Missouri AHPERD Journal*, 2005; 37-50.
- Chelladurai P., Scott F. L. and Haywood-Farmer J.** Dimensions of Fitness Services: Development of a Model. *Journal of Sport Management*, 1987; 1, 159-172.
- Chelladurai P. and Chang K.** Targets and Standarts of Quality in Sport Services. *Sport Management Review*, 2000; 3, 1-22.
- Chen, C., Teng, P. and Chen, S.** The Perceptions of Onsite Spectators on Service Quality and Expectations at Corporate Basketball Games. *Recreation, Leisure, and Sport Management Conference*, Taiwan, 2003; 1, 368-374.
- Gençer R. T.**, Profesyonel Futbol Kulüpleri Stadyumlarında Algılanan Hizmet Kalitesi: Fenerbahçe Şükrü Saraçoğlu Stadyumu Üzerine Bir İnceleme. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2005.
- Gençer R. T., Demir C., Aycan A.** Kayak Merkezlerindeki Spor Turistlerinin Hizmet Kalitesi Algılarını Etkileyen Değişkenler. *Ege Akademik Bakış*, 2008; 8 (2), 437-450.
- Greenwell T. C., Fink J. S. and Pastore D. L.** Assessing the Influence of the Physical Sports Facility on Customer Satisfaction within the

Context of the Service Experience. *Sport Management Review*, 2002; 5, 129-148.

Grönross C. A. A Service Quality Model and It's Market Implications. *European Journal of Marketing*, 1984; 4, 36-44.

Gülseven O. Basketbol Seyircilerinin Spor Salonlarında Sunulan Hizmetlere Yönelik Kalite Algılarının Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış doktora tezi, 2011.

Günay N. ve Tiryaki Ş. Spor Taraftarı Özdeşleşme Ölçeğinin (STÖÖ) Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 2003; 14 (1), 14-26.

Hacıfendioglu Ş. ve Koç Ü. "Hizmet Kalitesi Algılamalarının Müşteri Bağlılığına Etkisi ve Fast Food Sektöründe Bir Araştırma" *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2009; 18 (2), 146-167.

Hightower R., Brady M. K. and Baker T. L. Investigating the Role of the Physical Environment in Hedonic Service Consumption: an Exploratory Study of Sporting Events. *Journal of Business Research*, 2002; 55 (9), 697-707.

Howat G., Absher J., Crilley G. and Milne I. Measuring Customer Service Quality in Sports and Leisure Centers. *Managing Leisure*, 1996; 1, 77-89.

Kelly, S. W. and Turley, L. W. Consumer Perceptions on Service Quality Attributes at Sporting Event. *Journal of Business Research*, 2001; 54 (2), 161-166.

Kim D. and Kim S. QUESC: An Instrument for Assessing the Service Quality of Sport Centers in Korea. *Journal of Sport Management*, 1995; 9, 208-220.

Ko Y. J. and Pastore D. L. A hierarchical Model of Service Quality for the Recreational Sport Industry. *Sport Marketing Quarterly*, 2005, 14, 84-97.

Kouthouris C. and Alexandris K. Can Service Quality Predict Customer Satisfaction and Behavioral Intentions in the Sport Tourism Industry? An Application of the Servqual Model in an Outdoors Setting. *Journal of Sport Tourism*, 2005; 10 (2), 101-111.

Lam E.T.C., Zhang J.J. and Jensen B.E. Service Quality Assessment Scale (sqas): An Instrument for Evaluating Service Quality of Health-Fitness Clubs. *Measurement in Physical and Exercise Science*, 2005, 9 (2), 79-111.

Matsuoka H., Chelladurai P. and Harada M. Direct and Interaction Effects of Team Identification and Satisfaction on Intention to Attend Games. *Sport Marketing Quarterly*, 2003, 12 (4), 244-253.

McDonald M. A., Sutton W. A. and Milne G. R. TEAMQUAL™ Measuring Service Quality in Professional Team Sports. *Sport Marketing Quarterly*, 1995; 4 (2), 9-15.

Murray D. and Howat G. The Relationships Among Service Quality, Value, Satisfaction, and Future Intentions of Customers at an Australian Sports and Leisure Centre. *Sport Management Review*, 2002; 5, 25-43.

Papadimitriou D. A. and Karteroliotis K. The Service Quality Expectations in Private Sport and Fitness Centers: A Reexamination of the Factor Structure. *Sports Marketing Quarterly*, 2000; 9 (3), 157-164.

Parasuraman A., Zeithaml V. A. and Berry L. L. "SERVQUAL: A Multiple Item Scale for Measuring Consumer Perceptions of Service Quality". *Journal of Retailing*, 1988; 64, 12-40.

Parasuraman A., Zeithaml V. A. and Berry L. L. Alternative Scales for Measuring Service Quality: A Comparative Assessment Based on Psychometric and Diagnostic Criteria. *Journal of Retailing*, 1994; 70 (3), 201-230.

Parasuraman A., Zeithaml V. A. and Berry L. L. Reassessment of Expectations as a Comparison Standard in Measuring Service Quality: Implications for Further Research. *Journal of Marketing*, 1994; 58, 111-124.

Polat E., Aycan A. ve Uçan Y. Boluspor Taraftarlarının Taraftarlık Düzeyleri ile Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. *10.*

Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Bolu, Türkiye, 2008.

Rust R. T. and Oliver R. L. Service Quality: New Directions in Theory and Practice, California, 1994.

Theodorakis N. D. and Alexandris K. Can Service Quality Predict Spectators' Behavioral Intentions in Professional Soccer? *Managing Leisure*, 2008; 13, 162-178.

Uçan Y. Spor Fitness Merkezlerinin Algılanan Hizmet Kalitesi Ölçeğinin Geliştirilmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.

Wakefield K. L. and Sloan H. J. The Effects of Team Loyalty and Selected Stadium Factors on Spectator Attendance. *Journal of Sport Management*, 1995; 9: 153-172.

Wann D. L. and Branscombe N. R. Sports Fans: Measuring Degree of Identification with Their Team. *International Journal of Sport Psychology*, 1993; 24 (1), 77-89.

ÖĞRETMEN ADAYLARININ KAMU PERSONELİ SEÇME SINAVINA YÖNELİK KAYGI DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Arzu GÜLBAHÇE¹ Ayşenur YAZAR¹ Aslı BALCI¹ Öner GÜLBAHÇE¹

¹Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi , ERZURUM

ÖZET

Bu çalışmada, öğretmen adaylarının kamu personeli seçme sınavı kaygı düzeyleri cinsiyetlerine, öğrenim gördükleri bölüme ve bölümü tercih sıralarına göre incelenmiştir. Ölçme aracı olarak, Karaçanta (2009) tarafından geçerlik güvenirliği yapılan “Öğretmen Adayları için Kamu Personeli Seçme Sınavı Kaygı Ölçeği” kullanılmıştır. Çalışmanın temel amacı, öğretmen adaylarının kamu personeli seçme sınavına yönelik kaygı düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Bu temel amaç doğrultusunda, cinsiyet, bölüm ve bölümü tercih etme sıralarının kamu personeli seçme sınavına yönelik kaygılarını etkileyip etkilemediği araştırılmıştır. Çalışma, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Okul Öncesi Öğretmenliği, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümündeki 300 öğrencinin katılımı ile 2010-2011 öğretim yılı bahar döneminde gerçekleştirilmiştir. Öğretmen adaylarının kamu personeli seçme sınavına yönelik kaygı düzeylerinin bölümlere göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre kamu personeli seçme sınavına yönelik kaygı puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Öğretmen adaylarından kazanmış olduğu bölümü ilk beş tercihi arasında seçenlerin 6 ve daha sonraki tercihlerinde seçenlere göre gelecek kaygısının ve toplam kaygı puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen adayı, Kamu personeli seçme sınavı, Kaygı.

INVESTIGATION OF TEACHER CANDIDATES’ ANXIETY LEVELS ABOUT THE PUBLIC STAFF SELECTION EXAMINATION FOR VARIOUS VARIABLES

ABSTRACT

In this study, teacher candidates’ anxiety levels about The Public Staff Selection Examination (PSSE) were investigated regarding their genders, the programs they are studying, and the order in which they preferred the programs. “The scale of anxiety about PSSE for teachers”, the validity and reliability of which were established by Karaçanta (2009), was used as the measurement tool. Investigation of teacher candidates’ anxiety levels about PSSE for various variables is the main objective of the study. In line with this main objective, whether their genders, the programs they were studying and the order in which they preferred the programs had an influence on the anxiety levels about PSSE was investigated. The study was carried out in spring semester of 2010-2011 academic years, with participation of 300 students from Elementary Turkish Education, Turkish Language And Literature Education, Elementary Social Sciences Education, Physical Education And Sports, Pre-school Education, and Guidance And Psychological Counseling programs in Kazım Karabekir Faculty of Education, Atatürk University. It was found that teacher candidates’ anxiety levels about PSSE differed significantly related to the programs studied. It was determined that the anxiety levels of female students about PSSE were higher compared to the male students’ anxiety levels. It was revealed that the students who were studying a program which was within their first five preferences had higher levels of anxiety about their future and higher levels of total anxiety compared to those whose programs were not within their first five preferences.

Keywords: Teacher candidate, Public staff selection examination, Anxiety.

GİRİŞ

Kaygı, stres yaratan durumların yarattığı, üzüntü, algılama ve gerginlik gibi hoş olmayan, duygusal ve gözlenebilir reaksiyonlar olarak tanımlanmaktadır (Özgüven, 2007). Sınav kaygısı ise bir değerlendirme durumunda ya da sınav ortamında yaşanan, fizyolojik, davranışsal ve bilişsel öğelere sahip hoşlanılmayan yoğun bir gerginlik durumu şeklinde tanımlanmıştır (Erkan, 1991). Albayrak Kaymak (1987) ise sınav kaygısını, sınav sürecinde ortaya çıkan, sınav ile ilgili olumsuz düşünce ve davranışlardan kaynaklanan, hafif bir tedirginlikten, dehşete kapılmaya kadar farklı düzeylerde yaşanan duygu olarak tanımlamaktadır (Akt. Zabun, 2011).

Sınav kaygısı olan öğrencilerin temel problemleri konuya yönelik olmayan tepkilerden kaynaklanmaktadır. Bu tür tepkileri olan öğrenciler, sınav ortamında test performansını geriletici türden geriletici türden tepkiler gösterirler. Bireyler genellikle kendi egolarına yönelik olarak düşüncelerini, “başarısız olacağım”, “cezalandırılacağım” gibi duygu ve düşünceler üzerinde yoğunlaştırırlar. Birey sınav konusuna yönelmek yerine bu tür duygu ve düşüncelere yöneldiği için dikkatini test maddeleri üzerinde toplayamaz ve sonuç ümit kırıcı şekilde sonuçlanır (Özgüven, 2007).

Sınav kaygısı, eğitim başarısını ciddi anlamda etkileyen en önemli

engellerden biridir. Türkiye’de üniversite giriş sınavına hazırlanan 4711 öğrenci üzerinde yapılan bir araştırmada, öğrencilerin sürekli kaygı düzeylerinin, ameliyat olacak hastaların kaygı düzeylerinden daha yüksek olduğu ortaya konmuştur (Baltaş ve Baltaş, 1986).

Üniversite öğrencileri, yaşamlarının en önemli dönemlerinden birindedirler. Bu yıllarda, gençlerin kaygılarının ve kaygı belirtilerin oldukça fazla olduğu tespit edilmiştir (Bozkurt, 2004). Öğrencilerin mezuniyetleri, iş ya da işsizlik hayatının başlangıcı demektir. İş seçimi, gerçek hayatta rolünü almasına yönelik planlar, yaşadığı arkadaşlıklar, iş bulamama korkusu ve çeşitli sorumluluklar kişide kaygı yaratıcı etmenlerden bazıları olarak görülebilmektedir (Çakmak ve Hevedanlı, 2005).

İlk defa 1999 yılında ÖSYM tarafından Devlet Memuru Olarak Atanacaklar İçin Seçme Sınavı (DMS) yapılmıştır. Devlet Memuru Olarak Atanacaklar İçin Seçme Sınavı (DMS) 2001 yılında Kurumlar İçin Merkezi Eleme Sınavı (KMS) haline dönüştürülmüştür. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından 1999 yılında yapılan Devlet Memurluğu Sınavı (DMS) ile 2001 yılında yapılmış olan Kurumlar İçin Merkezi Eleme Sınavını (KMS) birleştirerek, 2002 yılından başlayarak, öğretmen adaylarının da gireceği Kamu Personel Seçme Sınavı

(KPSS) adı altında bir sınavın yapılmasını öngörmüştür. Türkiye’de öğretmen olmak isteyen tüm öğretmen adayları en az dört yıllık bir üniversite eğitimi ardından, KPSS-Öğretmenlik olarak da adlandırılan bu sınava girmek durumundadırlar (OSYM, 2007).

Öğretmen adayları için KPSS cumartesi sabah ve cumartesi öğleden sonra olmak üzere iki oturum şeklinde yapılmaktadır. Cumartesi sabah oturumunda “genel yetenek” ve “genel kültür” testleri; cumartesi öğleden sonraki oturumunda da “eğitim bilimleri” testi uygulanmaktadır. Öğretmen adayları sınav sonrasında belirlenen taban puanlarına göre, Milli Eğitim Bakanlığı’nca açılan kontenjanlar için başvuruda bulunma hakkına sahip olmaktadır.

Sınav kaygısının bir ülkede sınava verilen önemin artmasıyla doğru orantılı olarak artış gösterdiği görülmüştür (McDonald, 2001). Mesleğe başlama konusunda eşik oluşturan bir sınav olan KPSS’nin de öğretmen adayları için son sınıfta öğrenim yaşantılarının merkezinde yer aldığı ve işlevi açısından öğretmen adayları tarafından çok önemsendiği görülmektedir (Çetin ve Ark., 2007).

Bu araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının KPSS kaygı düzeylerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına yer verilmiştir:

- Öğretmen adaylarının cinsiyetleri ile KPSS’ye ilişkin kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Öğretmen adaylarının öğrenim görmekte oldukları bölümlerine göre KPSS’ye ilişkin kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Öğretmen adaylarının bölümleri tercih etme sıralarına göre KPSS’ye ilişkin kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

MATERYAL ve METOD

Araştırmada betimsel bir yöntem olan survey yöntemi kullanılmıştır. Tarama yöntemi olarak da bilinen survey yöntemi sosyal bilimlerde olduğu gibi eğitim biliminde de en yaygın olarak kullanılan yöntemlerden biridir. Tarama modeli, geçmişte olmuş veya halen devam eden bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2005). Bu çalışmada öğretmen adaylarının KPSS’ye yönelik kaygı düzeyleri incelenmiştir. Çalışma grubunun cinsiyete göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin kişisel bilgilerine yönelik frekans ve yüzdeler

Cinsiyet	f	%
Kız	163	54
Erkek	137	46
Toplam	300	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının % 54’ü kız, % 46’sı erkek öğrencilerden oluşmaktadır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın evreni, 2010-2011 öğretim yılında, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi’nde öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Bu evrene bağlı olarak Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Okul Öncesi Öğretmenliği, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünde öğrenim gören 300 öğrenci ise araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada, öğrencilerin kamu personeli seçme sınavına yönelik kaygılarını ölçmek amacıyla Karaçanta (2009) tarafından geçerlik-güvenirlilik çalışması (Cronbach’ Alpha katsayısı 0.91’dir) yapılan “Öğretmen Adayları için Kamu Personeli Seçme Sınavı Kaygı Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmacı ile gerekli yazışmalar yapılarak izin alınmış

ve ölçek Türkçe Öğretmenliği, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Beden Eğitimi Öğretmenliği, Okul Öncesi Öğretmenliği, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümü öğrencilerine uygulanmıştır.

Araştırmada kullanılan bu ölçek, beş boyut altında “Genel Kaygı”, “Görüş”, “Gelecek”, “Hazırlık” ve “Toplam” ele alınmaktadır. Ölçek, 8 (2, 3, 6, 9, 10, 11, 15 ve 19) olumsuz ve 11 (1, 4, 5, 7, 8, 12, 13, 14, 16, 17 ve 18) olumlu olmak üzere 19 maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler “Her Zaman”, “Oldukça Sık”, “Sık Sık”, “Nadiren”, ve “Hiçbir Zaman” olmak üzere beş derecede ölçeklenmiştir. Ölçekteki her bir derecenin bir puan değeri bulunmaktadır. “Her Zaman” ifadesinin puan değeri 5 olmak üzere aşağıya doğru sıralanmıştır. Ölçek uygulandıktan sonra olumsuz cümlelerin puan değerleri değiştirilerek “Her Zaman” derecesinden başlayarak 1,2,3,4,5 olarak puanlanmıştır.

Kamu Personeli Seçme Sınavı Kaygı Ölçeği’nin başına öğrencilerin cinsiyeti, bölümü, bölümü tercih etme sırası ve akademik başarı ortalamaları ilgili bilgi formu eklendikten sonra tutum

ölçeği çoğaltılıp öğretmen adaylarına uygulanmıştır.

Uygulama sonucunda elde edilen verilerin analizinde Sosyal Bilimler için istatistiksel paket programında, frekans, yüzde, t testi ve tek yönlü varyans analizi istatistik teknikleri kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, öğretmen adaylarının görüşleri sonucunda elde edilen veriler, tablolaraştırılarak yorumlanmıştır. Genel bir görüş oluşturması açısından öncelikle, öğrencilerin kişisel bilgileri frekans ve yüzde olarak verilmiştir. Öğrencilerin verdikleri bilgilerin bilgisayara aktarılabilmesi için, bazı maddeler sınıflandırılmış ve rakamlaştırılmıştır.

Öğretmen Adaylarının Kamu Personeli Seçme Sınavına Yönelik Kaygı Durumlarının Cinsiyet, Bölüm ve Bölümü Tercih Etme Sıralarına Göre Analizi

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının *genel, görüş, gelecek, hazırlık ve toplam* kaygı puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklı olup-olmadığını anlamak amacı ile t-testi uygulanmış ve cinsiyet değişkeni için “Erkek” ve “Kız” öğrenciler arasında istatistiksel olarak 0.05 anlamlılık düzeyinde fark belirlenmiştir. Ortalama, standart sapma, t ve p değerleri tablo 2’de ayrıntılı olarak verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin cinsiyete göre KPSS kaygı puanları

	Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	T	p
Genel kaygı Boyutu	Kız	163	26.49	6.18	3.688	0.000*
	Erkek	137	23.83	6.24		
Görüş Boyutu	Kız	163	6.72	2.60	0.249	0.804
	Erkek	137	6.65	2.74		
Gelecek Boyutu	Kız	163	8.86	2.65	1.969	0.050
	Erkek	137	8.22	2.95		
Hazırlık Boyutu	Kız	163	8.49	2.82	0.855	0.393
	Erkek	137	8.21	2.76		
Toplam	Kız	163	53.34	11.95	2.668	0.008*
	Erkek	137	49.55	12.53		

Kız ve erkek öğretmen adaylarının KPSS kaygı durumları arasındaki farklara ait t değerlerinden “Genel Kaygı” alt boyutu ve “KPSS kaygı toplam” puanına ilişkin t değerleri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı iken diğer alt boyutlara ilişkin t değerleri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular kız ve erkek öğretmen adaylarının KPSS “Genel Kaygı” alt boyutu ve “KPSS kaygı toplam” puanı açısından aralarında anlamlı bir farklılık olduğunu, diğer alt boyutlar açısından ise anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir.

Sonuç olarak kızların “Genel Kaygı” ve “KPSS kaygı toplam” puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarının KPSS kaygı durumlarının cinsiyetlerine göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik yapılan analiz

sonucunda, cinsiyetler açısından kız öğretmen adayları lehine elde edilen bulgu, Gündoğdu ve diğerlerinin (2008) bulgularıyla farklılık gösterirken, kızların kaygı düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğunu gösteren birçok araştırmayla paralellik göstermektedir (Çakmak ve Hevedanlı, 2005; Everson ve Ark., 1991; Gierl ve Rogers, 1996; Girgin, 1990; Kapıkıran, 2002; Özusta, 1993; Varol, 1990; Zettle ve Raines, 2000). Bunun nedeni ise kızların daha duygusal bir yapıya sahip olmalarından kaynaklanabilir.

Öğretmen adaylarının KPSS kaygı durumlarının öğrenim gördükleri bölümlerine göre farklılaşp farklılaşmadığını anlamak amacıyla Tek Yönlü Varyans analizi (ANOVA) uygulanmış ve bulgular Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Öğrenim Gördükleri Bölümlerine Göre KPSS Kaygı Puanları ile İlgili Bulgular

		KT	SS	KO	F	p
Genel kaygı	Gruplar arası	1022.70	5	204.539	5.456	.000*
	Gruplar içi	1022.05	294	37.490		
	Toplam	2044.75	299			
Görüş	Gruplar arası	145.88	5	29.175	4.346	.001*
	Gruplar içi	1973.76	294	6.713		
	Toplam	2119.64	299			
Gelecek	Gruplar arası	240.40	5	48.080	6.618	.000*
	Gruplar içi	2135.85	294	7.265		
	Toplam	2376.25	299			
Hazırlık	Gruplar arası	49.45	5	9.889	1.275	.274
	Gruplar içi	2279.67	294	7.754		
	Toplam	2329.12	299			
Toplam	Gruplar arası	4432.32	5	886.464	6.298	.000*
	Gruplar içi	41382.03	294	140.755		
	Toplam	45814.35	299			

Tablo 3 incelendiğinde öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölümlerine göre KPSS kaygı durumları arasındaki farklara ilişkin “Hazırlık” alt

boyutu dışında diğer tüm F değerleri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölümlerine göre “Hazırlık” alt boyutu dışında KPSS kaygı durumları arasında anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Bu bulgu Temur ve Ark.,

(2011) tarafından yapılan çalışmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir.

KPSS kaygı durumları arasında farkın hangi bölümlerde öğrenim gören öğrencilere göre farklılaştığını anlamak amacıyla Post Hoc LSD’den LSD testi uygulanmıştır.

Tablo 4. Bölümlere Göre Öğrencilerin KPSS Kaygı Durumlarındaki Farkı Belirlemek Üzere Uygulanan LCD Testine İlişkin Sonuçlar

Boyutlar	(I) Bölüm	(J) Bölüm	Ortalamalar arası fark (I-J)	P
Genel kaygı	Okulöncesi	Türkçe	-.34096	.776
		Türk Dili ve Edb	-1.89936	.123
		Beden Eğt.	-2.53704(*)	.041
		Sosyal Bilg.	-1.62370	.178
		PDR	3.01852(*)	.011
	Türkçe	Türk Dili ve Edb	-1.55840	.212
		Beden Eğt.	-2.19608	.081
		Sosyal Bilg.	-1.28275	.293
		PDR	3.35948(*)	.005
	Türk Dili ve Edb	Beden Eğt.	-.63768	.620
		Sosyal Bilg.	.27565	.826
		PDR	4.91787(*)	.000
	Beden Eğt.	Sosyal Bilg.	.91333	.468
		PDR	5.55556(*)	.000
Sosyal Bilg.	PDR	4.64222(*)	.000	
Görüş	Okul öncesi	Türkçe	-.04248	.933
		Türk Dili ve Edb	-.82850	.112
		Beden Eğt.	-1.32222(*)	.012
		Sosyal Bilg.	-.65111	.201
		PDR	.85185	.089
	Türkçe	Türk Dili ve Edb	-.78602	.137
		Beden Eğt.	-1.27974(*)	.016
		Sosyal Bilg.	-.60863	.239
		PDR	.89434	.078
	Türk Dili ve Edb	Beden Eğt.	-.49372	.364
		Sosyal Bilg.	.17739	.738
		PDR	1.68035(*)	.001
	Beden Eğt.	Sosyal Bilg.	.67111	.208
		PDR	2.17407(*)	.000
Sosyal Bilg.	PDR	1.50296(*)	.003	
Gelecek	PDR	Okulöncesi	-1.74074(*)	.001
		Türkçe	-2.20261(*)	.000
		Türk Dili ve Edb	-2.74396(*)	.000
		Beden Eğt.	-2.40000(*)	.000
		Sosyal Bilg.	-1.82222(*)	.001
Toplam	PDR	Okulöncesi	-6.72222(*)	.003
		Türkçe	-6.80283(*)	.004
		Türk Dili ve Edb	-10.96779(*)	.000
		Beden Eğt.	-11.52963(*)	.000
		Sosyal Bilg.	-8.72519(*)	.000

Tablo 4’e bakıldığında, PDR öğrencilerinin “Genel Kaygı” puanları diğer bölüm öğrencilerine göre daha

düşük olduğu ve Beden eğitimi bölümü öğrencilerinin Okul öncesi bölümünde öğrenim gören öğrencilerden “Genel

Kaygı” puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Beden eğitimi öğrencilerinin “Görüş Kaygı” puanları diğer bölüm öğrencilerine göre daha yüksek olduğu ve Sosyal bilgiler bölümü öğrencilerinin “Görüş Kaygı” puanlarının PDR bölümünde öğrenim gören öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

PDR öğrencilerinin “Gelecek Kaygı” ve “Toplam” puanları diğer bölüm

öğrencilerine göre daha düşük olduğu görülmektedir.

Öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölümü ÖSS’de kaçınıcı sırada tercih ettiğine göre KPSS kaygı durumları arasında fark olup olmadığını anlamak amacıyla t testi uygulanmış ve bulgular Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Öğrenim Gördükleri Bölümü ÖSS’de Kaçınıcı Sırada Tercih Ettiğine Göre KPSS Kaygı Durumları ile İlgili Bulgular

	Tercih sırası	N	\bar{X}	SS	t	p
Genel kaygı	1-5	155	25.83	6.13	1.620	.106
	6-10	145	24.64	6.54		
Görüş	1-5	155	6.95	2.80	1.835	.068
	6-10	145	6.39	2.49		
Gelecek	1-5	155	9.06	2.83	3.323	.001
	6-10	145	8.00	2.71		
Hazırlık	1-5	155	8.52	2.72	1.043	.298
	6-10	145	8.19	2.86		
Toplam	1-5	155	53.14	11.64	2.315	.021
	6-10	145	49.85	12.95		

Tablo 5 incelendiğinde öğrenim görülen bölüm tercih sırasına göre öğretmen adaylarının “Gelecek kaygısı” boyutu ve “KPSS kaygısı toplam puanı” açısından farklılıklara ait t değerleri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı iken diğer boyutlara ait t değerleri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular öğrenim görülen bölümü tercih sırasına göre öğretmen adaylarının “Gelecek kaygısı” boyutu ve “KPSS kaygısı toplam puanı” açısından anlamlı farklılık olduğu diğer boyutlar açısından aralarındaki

farklılığın anlamlı olmadığı görülmektedir.

Tablo 5 incelendiğinde “Gelecek kaygısı” boyutunda ve toplam puan açısından ilk beş tercihin girenlerin aritmetik ortalamasının 6 ve daha sonraki tercihlerine girenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak ilk beş tercihin giren öğrencilerin 6 ve daha sonraki tercihlerine giren öğrencilere göre gelecek kaygısının ve toplam kaygı puanlarının daha yüksek olduğu söylenebilir.

MEB' in 2010 yılı haziran ve aralık ayı atama verileri ise Tablo 6' da verilmiştir.

Tablo 6. Bölümlere Göre Atama Taban Puanları

ATAMA TABAN PUANLARI	2010 Haziran	Kontenjan	2010- Kasım	Kontenjan
Beden Eğitimi	74	147	68	502
Okul Öncesi Eğitimi	70	653	60	2308
Rehb. ve Psk. Dan.	21	671	21	1774
Sosyal Bilgiler Eğitimi	80	281	76	811
Türkçe Eğitimi	82	298	78	1069
Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi	77	480	72	1144

(MEB, 2010; MEB, 2010a)

Tablo 6 incelendiğinde en düşük puanla atama yapılan alanların rehberlik ve psikolojik danışmanlık ve okul öncesi eğitimi olduğu, en yüksek puanla atama yapılan alanların ise sosyal bilgiler ve Türkçe eğitimi olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır: Kız ve erkek öğretmen adaylarının KPSS “genel kaygı” alt boyutu ve “KPSS kaygı toplam” puanı açısından aralarında anlamlı bir farklılık olduğu, diğer alt boyutlar açısından ise anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölümlere göre “Hazırlık” alt boyutu dışında KPSS kaygı durumları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. PDR öğrencilerinin “genel kaygı” puanlarının diğer bölüm öğrencilerine göre daha düşük olduğu ve beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin okul öncesi eğitimi

bölümünde öğrenim gören öğrencilerden “genel kaygı” puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Beden eğitimi öğrencilerinin “görüş kaygı” puanları diğer bölüm öğrencilerine göre daha yüksek olduğu ve Sosyal bilgiler bölümü öğrencilerinin PDR bölümünde öğrenim gören öğrencilerden “görüş kaygı” puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

PDR öğrencilerinin “gelecek kaygı” ve “toplam” puanları diğer bölüm öğrencilerine göre daha düşük olduğu görülmektedir.

Öğretmen adaylarından kazanmış olduğu bölümü ilk beş tercihi arasında seçenlerin 6 ve daha sonraki tercihlerinde seçenlere göre gelecek kaygısının ve toplam kaygı puanlarının daha yüksek olduğu söylenebilir.

Lisans programları alan dersleri ağırlıklı olduğundan, KPSS’de öğretmen adaylarına eğitim bilimleri, genel kültür, genel yetenek sınavlarına ilaveten kendi alanlarına ilişkin soruların da yer alması,

öğretmen adaylarının sınava daha emin ve rahat olarak girmelerini sağlayacağından kaygı düzeylerini azaltacağı düşünülebilir.

Ayrıca öğretmen atamaları yapılırken akademik genel not ortalamasının da belirli bir oranda hesaba katılması daha nitelikli öğretmenlerin yetişmesine katkı sağlayabilir.

Eğitim fakültelerine alınacak öğrenci sayıları belirlenirken, bölümlere göre MEB'in gelecek yıllardaki öğretmen ihtiyacı dikkate alınabilir. Böylece öğretmen fazlalığının önüne geçilerek öğretmen adaylarının kaygısının azaltılabilir.

KPSS kaygısı çok yüksek olan adaylar tespit edilip, gevşeme egzersizleri, verimli ders çalışma teknikleri, sınav kaygısı ile baş etme yollarını öğreten grup rehberlik çalışmaları yapılabilir.

Üniversite ortamında grup rehberlik hizmetleri yaygınlaştırılarak, bu konuda problem yaşayan öğrencilere yardımcı olunabilir.

KAYNAKLAR

- Baltaş, A. ve Baltaş, Z.** *Stres ve başa çıkma yolları*. İstanbul: 1986, Remzi Kitabevi.
- Baştürk, R.** Kamu personeli seçme sınavına hazırlanan öğretmen adaylarının sınav kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1986:17(2), 163-176.
- Bozkurt, N.** Bir grup üniversite öğrencisinin depresyon ve kaygı düzeyleri ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkiler. *Eğitim ve Bilim*, 2004: 29(133),52- 59.
- Çakmak, Ö. ve Hevedanlı, M.** Eğitim ve fen-edebiyat fakülteleri biyoloji bölümü öğrencilerinin kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, www.e-sosder.com. ISSN:1304-0278 Güz, C.4 S.14 2005: 115-127).
- Çetin, Ş., Koç, Z., Çetin, F.** *KPSS Sınavına yönelik kaygı ölçeğinin geliştirilmesi (geçerlik ve güvenilirlik çalışması)*. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi. 16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi .2007

Erkan, S. *Sınav kaygısının öğrenci seçme sınavı başarısı ile ilişkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991, Ankara.

Everson, H.T. Millsap, R. E. , Rodriguez, C.M. “ Isolating gender differences in test anxiety : A factor analysis of the test anxiety inventory”. *Educational and Psychological Measurement*, 51, 1991:243-251.

Gierl, M.J., Rogers, W.T. A confirmatory factor analysis of the test anxiety inventory using Canadian high school students. *Educational and Psychological Measurement*, 1996:56, 315-324.

Girgin, G. *Farklı sosyo ekonomik kesimden 13-15 yaş grubu öğrencilerde kaygı alanları ve kaygı düzeylerinin başarıyla ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1990, İzmir.

Gündoğdu, K., Çimen, N., Turan, S. Öğretmen adaylarının kamu personeli seçme sınavına (KPSS) ilişkin görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 9(2),2008: 35-43.

Karaçanta, H. Öğretmen adayları için kamu personeli seçme sınavı kaygı ölçeğinin geliştirilmesi (geçerlik ve güvenilirlik çalışması), *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2008:25, 50-57.

Karasar, N. *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınevi.2005

Kapıkıran, Ş. Üniversite öğrencilerinin sınav kaygısının bazı psiko-sosyal değişkenlerle ilişkisi üzerine bir inceleme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(11), 2002:34-43.

McDonald, AS. The prevalence and effects of test anxiety in schoolchildren. *Educational Psychology*, 21, 2001:89-101.

ÖSYM <http://www.osym.gov.tr> (2007, June 15)

Özgül, İ. E. *Psikolojik testler*. Ankara: PDREM Yayınları.,2007

Özusta, Ş. *Çocuklar için durumluk sürekli kaygı envanterinin uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara., 1993

Spielberger, C. D. *Test Anxiety Inventory. Preliminary professional manual*, Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.,1980

Temur, H.B., Özkan, Z., Atlı, M., Zırhhoğlu, G. Yüzüncü yıl üniversitesi eğitim fakültesi son sınıf öğrencilerinin kamu personeli seçme sınavı ile ilgili kaygı düzeylerine etki eden faktörlerin belirlenmesi, *Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Kongresi, VAN/YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, Özel Sayısı, 2011:154-168.

Varol, Ş. *Lise son sınıfı öğrencilerinin kaygı düzeylerini etkileyen bazı etmenler*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.,1990

Zabun, E. *Dershaneye gitme, mükemmeliyetçilik, ana-baba tutumu ve sınav kaygısının öğrencilerin SBS başarılarını yordama gücü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat, 2011

Zettle, R. D., Raines, S. J. The relationship of trait and test anxiety with mathematics anxiety. *College Student Journal*, 34(2),2000: 246-258.

MEB, (2010,Haziran). Öğretmenlik için başvuru ve atama kılavuzu. Web: <http://personel.meb.gov.tr/kilavuzlar/%c3%96%c4%9fretmenlik%20%c4%b0%c3%a7in%20ba%c5%9fvuru%20ve%20atama%20k>

[%c4%b1lavuzu%20_haziran%202010_.pdf](#) adresinden 11.02.2011 tarihinde indirilmiştir.

MEB, (2010a, Kasım). Öğretmenlik için başvuru ve atama kılavuzu. Web: http://personel.meb.gov.tr/kilavuzlar/Kas%C4%B1m%202010_Atama_22.11.2010.pdf. adresinden 11.02.2011 tarihinde indirilmiştir.

DİZİN EKSTANSİYON POZİSYONUNDA YAPILAN MAKSİMAL KUVVET ANTRENMANININ BİLATERAL DEFİCİT ÜZERİNE ETKİSİ

Hamit CİHAN¹ Rasim KALE¹ İbrahim CAN² Yeşim SONGÜN³

¹ Karadeniz Teknik Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, TRABZON

² Gümüşhane Üniversitesi Beden Eğitimi Bölümü, GÜMÜŞHANE

³ Gümüşhane Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, GÜMÜŞHANE

* Bu çalışma Hamit CİHAN'a ait doktora tezinden özetlenmiştir.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; bilateral ve unilateral kas kasılmaları ile maksimal izometrik kuvveti belirlemek ve maksimal kuvvet antrenmanının bilateral deficit üzerine etkisinin olup olmadığını araştırmaktır. Bu amaçla, bu çalışmadaki 34 amatör futbolcu (yaş = 17 ± 2.51 yıl) bilateral antrenman grubu (n=14), unilateral antrenman grubu (n=10) ve kontrol grubu (n=10) olarak üç gruba bölünmüştür. Unilateral antrenman grubu her bir bacağı unilateral olarak kullanarak maksimal diz ekstansiyon egzersizi yapmıştır. Bilateral bacak antrenman grubuna ise bilateral bacaklar eş zamanlı olarak kullanılarak diz ekstansiyon egzersizi yaptırılmıştır. Kontrol grubuna antrenman yaptırılmamıştır. Antrenman grupları 12 hafta boyunca haftada 3 gün ve günde 1 saat olmak üzere bu direnç egzersizini sürdürmüşlerdir. Antrenmanın neden olduğu kuvvetteki gelişme bilateral antrenman grubu ve unilateral antrenman grubu olarak karşılaştırılmıştır. Ayrıca bilateral deficit iki grup arasında hesaplanmıştır. Antrenman esnasında antrenman yaptırılan bacaklardaki kuvvet 4. hafta (4 hafta sonra) ve 12. haftada (12 hafta sonra) ölçülmüştür. Bu çalışmada, iki antrenman grubunun da kuvvet antrenmanları ile maksimal izometrik kuvvetlerinde anlamlı bir artış saptanmıştır. Antrenman süresinin ilk dört haftasında kuvvet artışında anlamlı bir farklılık gözlenmezken, kuvvetteki bu artış çalışmanın son haftalarında ortaya çıkmıştır. Diğer bir önemli nokta ise maksimal kuvvet antrenmanının bilateral deficit üzerine anlamlı bir etki göstermiş olduğudur. Sonuç olarak diz ekstansiyon pozisyonunda bilateral kasılmalar ile yapılan maksimal kuvvet antrenmanının bilateral deficit'i azaltıcı etkiye sahip olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Diz Ekstansiyon, Maksimal Kuvvet, Bilateral Deficit

THE EFFECT ON BILATERAL DEFICIT OF MAXIMAL STRENGTH TRAINING PERFORMED IN EXTENSION POSITION OF KNEE

ABSTRACT

The purpose of this study was to determine maximal isometric strength with bilateral and unilateral muscle contractions and investigate maximal strength training whether or not influenced on this bilateral deficit. For this reason, the subjects of this study were 34 amateur soccer player (age = 17 ± 2.51 years) were divided into three groups as bilateral training group (n=14), unilateral training group (n=10) and control group (n=10). The unilateral training group performed maximal knee extension exercise using each leg unilaterally. The bilateral leg training group was performed to knee extension exercise using simultaneously bilateral legs. The control group weren't trained. The groups in training continued these resistance exercise as 1 hour a day, 3 days a week, for 12 weeks. The improvement in strength brought by training was compared as bilateral training group and unilateral training group. Bilateral deficit also was calculated between two groups. The strength in the trained limbs during training was measured in 4th weak (after four weeks) and 12th weak (after twelve weeks). It was determined that maximal isometric strength of two training groups was increased significantly by strength trainings. There wasn't any significant difference at strength increase for first four weeks of training period. It was determined that strength was increased significantly for final weeks of training period. The other important consequence of this study was determined that maximal strength training had significant effect on bilateral deficit. As a consequence of this study, maximal strength trainings which involved bilateral muscle contractions at knee extension position were effective for reducing of bilateral deficit.

Key Words: Knee Extension, Maximal Strength, Bilateral Deficit

GİRİŞ

Son yıllarda yapılan çalışmalar ile sportif performansı yükseltmeye yönelik büyük ilerlemeler kaydedilmiştir. Birkaç yıl önce hayal edilmesi bile güç olan sportif performans düzeyleri, günümüzde oldukça yaygın bir biçimde birçok sporcunun ulaşabildiği ve sürekli olarak gelişime uğrayan performans düzeyleri haline dönüşmüştür. Sportif eylemlerde arzu edilen performansın analizi yapıldığında kuvvetin bazı spor dallarında doğrudan, bazı spor dallarında ise dolaylı olarak performansı etkileyen fiziksel bir özellik olduğu görülür. Bundan dolayı kuvveti üretebilme yeteneğinin birçok spor branşında performansı belirleyen temel bir öge olduğu ve her spor disiplininin farklı türde ki kuvveti ve fiziksel uygunluğu gerektirdiği yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur (Gündüz, 1997). Kuvvet; bir dirence karşı kas ya da kas grubunun ortaya koyduğu dayanma, istemli bir çaba sonucu üretilen maksimum gerginlik, bir direnci yenebilme kapasitesi olarak tanımlanır (Muratlı ve ark., 2000). Sporcuların yıllık antrenmanları içinde önemli bir yer tutan kuvvet antrenmanı hemen hemen bütün spor dallarındaki sporcuların kuvvetini istenilen düzeyde geliştirilmesi ve onların başarılarının gelişimini olumlu yönde etkileyecektir. İnsan vücudundaki iskelet kaslarının maksimal kuvvet üretme kapasitelerinin bu kasların unilateral ya da vücuttaki başka kaslarla birlikte bilateral kasılıp

kasılmamasına bağlı olarak değişip değişmediği düşünülmüştür. Bu noktada bilateral olarak çalışan kol ve bacakların kuvvet uygulama da birbirlerini ne şekilde etkilediği konusu çok uzun süreden beri birçok araştırmacı tarafından çalışılmıştır. Kol ve bacak hareketinin karşılıklı zıt benzerlerinin kuvvet üretme kapasiteleri üzerinde çok büyük bir etkiye sahip olduğu muhtemelen ortaya çıkan en tutarlı gözlemdir (Henry ve Smith, 1961; Ohtsuki, 1981a; Ohtsuki, 1981b; Ohtsuki, 1983; Vandervoort ve ark., 1984; Howard ve Enoka, 1987).

Bilateral kasılmalarındaki bilateral deficit, insan iskelet kaslarındaki maksimal istemli kasılmalar sırasında meydana gelen bir fenomen olarak tanımlanır (Henry ve Smith, 1961; Ohtsuki, 1981a; Ohtsuki, 1981b; Ohtsuki, 1983; Vandervoort ve ark., 1984). Bu görüşün ilk savunucularından, Henry ve Smith (1961), benzer kas gruplarının unilateral pozisyonda kasılarak ortaya koydukları kuvvetler toplamının, aynı kasların bilateral olarak kasılmasından elde edilecek kuvvetle kıyaslandığında daha fazla olduğunu belirtmişlerdir. Bu olgu da literatürde “Bilateral Deficit” olarak bilinir (Ohtsuki, 1983; Sale, 1988). Sezgisel olarak bilateral kasılma ile iki uzvun ortaya koyduğu maksimal performans, her uzvun tek başına ortaya koyduğu maksimal performansın toplamına eşit olması gerektiği sanılır. Oysa bu her zaman doğru değildir. Bu

durumda insan vücudunda bilateral kasılmalar ile kuvvet kaybına “Bilateral Deficit” denir (Henry ve Smith, 1961).

Bu konu ile ilgili literatür gözden geçirildiğinde iki önemli konu ortaya çıkar. Bunlardan ilki ve tarihsel olarak daha eski olan yaklaşım, düşük kuvvet seviyelerinde kol ve bacakların bilateral kasılmalarda birbirlerinin hareketlerini kolaylaştırıcı etkisinin olduğudur. Bu yaklaşıma göre bilateral aktivitenin bireyin iş üretme kapasitesi üzerindeki olumlu etkisi vardır (Asmussen ve Mazin, 1978a; Asmussen ve Mazin, 1978b). Diğer yaklaşım ise maksimal kuvvet üretiminde bilateral kas kasılmalarının, benzer uzuvların kuvvet üretme kapasiteleri üzerine engelleyici etkileri ile ilgili araştırmalar dizisidir (Henry ve Smith, 1961; Ohtsuki, 1981a; Ohtsuki, 1981b; Ohtsuki, 1983; Vandervoort ve ark., 1984; Howard ve Enoka, 1987). Bu konu ile ilgili yapılan çalışmalarda çok düşük kuvvet seviyesinde tekrarlanan bilateral kasılmaların performansı artırdığı, fakat yüksek kuvvet seviyelerindeki ikili kasılmaların performansı düşürdüğü rapor edilmiştir. (Ohtsuki, 1983; Vandervoort ve ark., 1984).

Değişik antrenman yöntemi uygulamaları ile bilateral deficitin asgari düzeyde azaltılması, yüksek performans gerektiren bazı spor dallarındaki sporcuların performanslarına büyük ölçüde fayda sağlayabilir. Bu varsayımın

doğruluğu ile bilateral kasılmaların yoğun olarak kullanıldığı spor dallarında farklı antrenman yöntemleri geliştirilerek sporcuların performanslarının daha üst seviyelere getirilmesi sağlanabilir. Bu nedenle çalışmanın amacı; diz ekstansiyon pozisyonunda yapılan bilateral ve unilateral kas kasılmalarında ortaya çıkan maksimal izometrik kuvveti karşılaştırmak ve aynı zamanda maksimal kuvvet antrenmanının bilateral deficit üzerine etkisini araştırmaktır.

MATERYAL ve METOD

Denekler

16-19 yaş grubundan (17 ± 2.51 yıl) erkek ve amatör olarak futbolla ilgilenen ve daha önce ciddi bir kuvvet antrenmanına katılmamış bireyler arasından 43 sporcu çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışmalara katılan bu sporcular tesadüfi yöntemle çift bacak ($n=17$), tek bacak ($n=14$) ve kontrol grubu ($n=10$) olmak üzere 3 ayrı gruba ayrılmıştır. Çalışma döneminde %80’den az devamlılık gösteren denekler gruplarından çıkartılarak çalışma 34 denekle tamamlanmış ve bitiriş aşamasında grupların denek sayıları çift bacak ($n=14$), tek bacak ($n=10$) ve kontrol grubu ($n=10$) olarak belirlenmiştir.

Ön Protokol

Çalışma öncesinde araştırmaya gönüllü olarak katılan çalışma grubuna günlük ve toplam çalışma süresi,

antrenman şekli ve antrenman sonucundaki kazanımlar hakkında detaylı açıklamalar yapılmış, isteyenlerin çalışmanın herhangi bir safhasında çalışmayı bırakabileceği söylenmiştir. Ayrıca çalışma grubuna vücutlarının bel, kalça, uyluk, diz ve bilek bölgelerinde önceden veya çalışma başlangıcında bir sağlık problemlerinin olup olmadığı sorulmuş, ölçümlerin aynı gün ve öğleden önce yapılmasına özen gösterilmiş, kuvvet antrenmanları ise ileri derecede hizmet veren bir spor salonunda yapılmıştır.

Maksimum Ağırlığın Belirlenmesi

Bir tekrarda kaldırılan maksimum ağırlığı belirlemek için araştırma grubu kendi belirledikleri ağırlıkla bir tekrar dizin ekstansiyon hareketi yapmıştır. Böylece bir set bir denemeden oluşmuştur. Ağırlık birey tarafından konsantrik bir kasılma sonrası yerçekiminin ters yönünde kaldırılıp dizler tam gerginlik durumuna getirilmiş ise birinci set için bu durum doğru olarak kabul edilmiştir. Birinci sette

Ağırlık Çalışması

Bu çalışmada klasik piramidal ve inişli çıkışlı piramit yöntemi uygulanmıştır.

Resim 1: Ekstansiyonda Tek Bacak Kuvvet Antrenmanı

belirlenen ağırlığı araştırma grubunun hepsi doğru olarak kaldırdığında, bir dakikalık pasif dinlenmeden sonra ikinci sette kişiler ağırlık artımını kendilerinin belirledikleri denemeyi yapmışlar ve setteki ağırlık doğru olarak kaldırılmış ise bir dakikalık dinlenmeden sonra üçüncü sette denekler tekrar ağırlık artımını kendilerinin belirledikleri denemeyi yapmışlardır. Eğer ikinci setteki ağırlık kaldırılmamış ise birinci sette kaldırılan ağırlık ile ikinci sette kaldırılamayan ağırlık arasında yer alan bir ağırlık yine kişi tarafından belirlenmiş ve bir dakikalık dinlenme sonrasında üçüncü set içerisinde yeniden denenmiştir. Üçüncü setteki bu ağırlık doğru olarak kaldırılmış ise bir tekrarda kaldırılan maksimum ağırlık (1TM) olarak kaydedilmiş ve test sonlandırılmıştır. Buna ilaveten; eğer 1TM üçüncü sette de belirlenmemiş ise dördüncü, beşinci ve gerekirse altıncı sette de aynı test stratejisi kullanılarak her denek için 1TM belirlenmiştir.

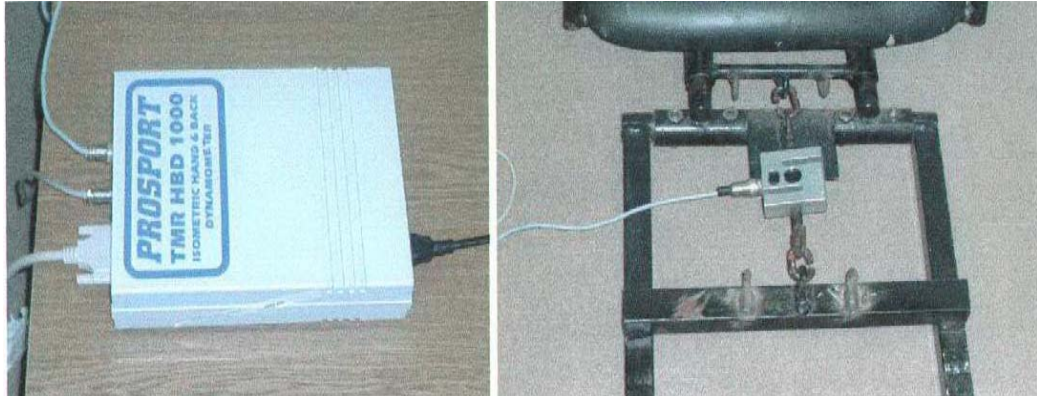

Resim 2: Ekstansiyonda Çift Bacak Kuvvet Antrenmanı

Ölçümler

İzometrik bacak kuvvet değerlerinin ölçümünde elektro-mekanik dinamometre olan “Prosport TMR 1000 Isometric Hand

Back Dynamometer” kullanılmıştır (Resim 3). Dizin fleksiyon açıları ise Ciba-Going goniometre ile belirlenmiştir.

Resim 3: Prosport TMR 1000 Isometric Hand Back Dynamometer

Her ölçüm öncesinde çalışma grubu 5 dk’lık bir koşudan sonra 10 dk’lık germe egzersizleri yapmış ve ölçüm öncesinde çalışma grubunun cihaza adaptasyonu için hafif kuvvet uygulamalarına müsaade edilmiştir. Çalışma grubu 3’er kez sağ, sol ve çift bacaklarını kullanarak izometrik kuvvet uygulaması yapmışlardır. Bu denemelerde kesin bir sıra uygulanmayıp birey kendini

hazır hissettiğinde istediği bacağı veya çift bacağı kullanmıştır. Üçer kez tekrarlanan bacaklar veya çift bacak kuvvet uygulamasında çalışma grubuna 2’şer dakikalık dinlenme süresi verilmiştir. Her üç denemede sağ, sol ve çift bacak için elde edilen en yüksek değerler izometrik kuvvet olarak kaydedilmiştir (Resim 4).

Resim 4: Tek ve Çift Bacak Pozisyonunda Bacak Kuvveti Ölçümü

Verilerin Analizi

Üç grup için ilk ve son ölçümler uygulanarak elde edilen parametrik verilere istatistik işlem olarak $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde tek yönlü Anova (Oneway Anova) ve Tekrarlı Anova (Repeated Measure) testleri uygulanmıştır.

BULGULAR

Bilateral Deficit

Saldalyede ayağın ekstansiyon pozisyonunda press kuvvet farklılığı bilateral ve unilateral kuvvet farklılığında

meydana gelen bilateral deficit farkı bakımından gruplar (3) ve ölçümler (3) arasında farklılıklar olup olmadığını araştırmak için $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde uygulanan Tekrarlı Anova testi sonuçlarda; gruplar arasında (3) bilateral deficit farklılığının anlamsız olduğu görülmüştür ($F_{2,31} = 340.47$; $P<0.125$). Çift bacak grubunda saptanan bilateral deficit ortalaması (7.21 ± 0.681 kg), tek bacak (8.76 ± 0.8 kg) ve kontrol grubundan (9.173 ± 0.8 kg) daha fazla olsa da bu fark istatistiksel olarak anlamsızdır (Grafik 1).

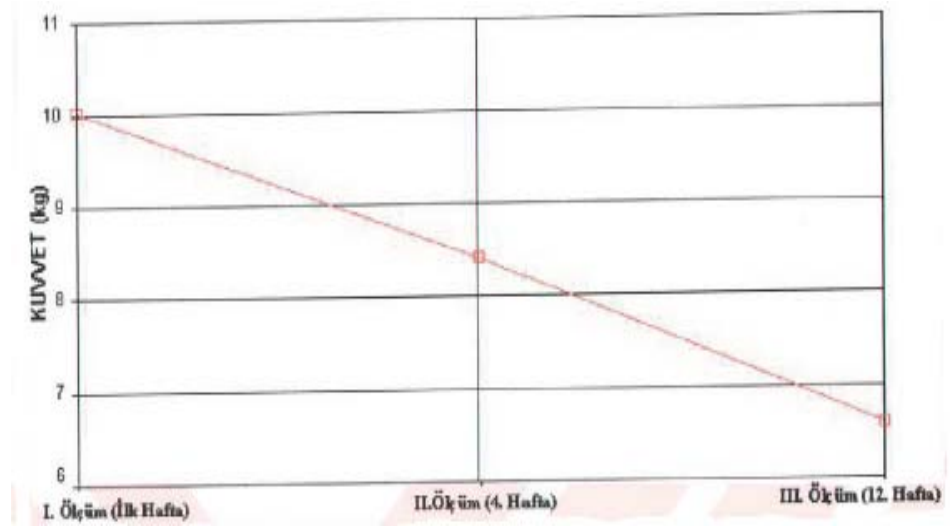
Grafik 1: Grupların Dizin Ekstansiyonundaki Bilateral Deficit Ortalamaları

Ölçümler (3) için uygulanan Tekrarlı Anova testinde anlamlı farklılıklar saptanmıştır ($F_{2,62} = 9.066$; $P < 0.001$). Saptanan anlamlı farklılıkları belirlemek için daha sonra yapılan Tukey's çoklu karşılaştırma testi ($HSD=3.05$) ile ilk ölçümde saptanan

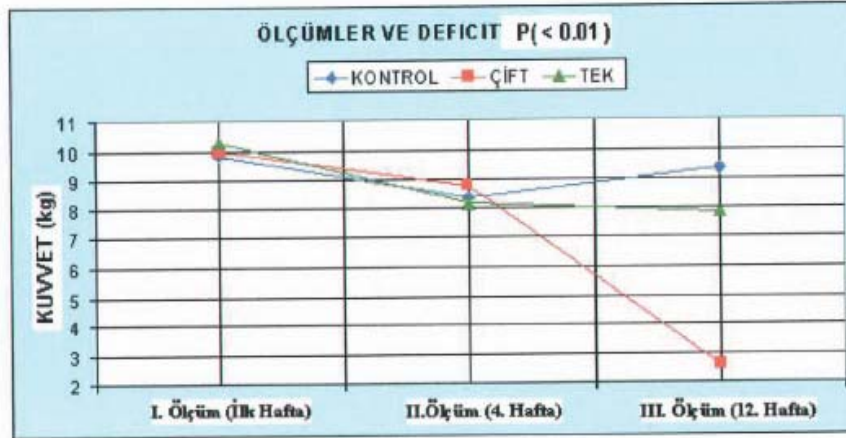
bilateral deficit ortalamasının (10.01 ± 0.78 kg) anlamlı bir şekilde son ölçümden (6.6 ± 0.47 kg) daha fazla olduğu görülmüştür. Her ne kadar ilk ölçümde bilateral deficit ortalaması ikinci ölçümden (8.43 ± 0.63 kg), ikinci ölçüm ortalaması da son ölçümden fazla bulunmuşsa da bu farklar istatistiki olarak anlamlı görülmemiştir (Grafik 2).

Grafik 2: Grupların Dizin Ekstansiyonunda Bilateral Deficit Ortalamaları

Ölçümler (3) ve gruplar (3) arasında uygulanan Tekrarlı Anova test sonucunda anlamlı farklılıklar saptanmıştır ($F_{4,62} = 5.151$; $P < 0.001$). Bu anlamlı farklılıkları gruplar ve ölçümler düzeyinde belirlemek için uygulanan Tukey's çoklu karşılaştırma testi ($HSD=4.23$) ile çift bacak grubu son ölçümdeki bilateral deficit ortalamasının (2.629 ± 0.725 kg) sırası ile aynı grubun diğer iki ölçümünden (9.95 ± 1.2 ;

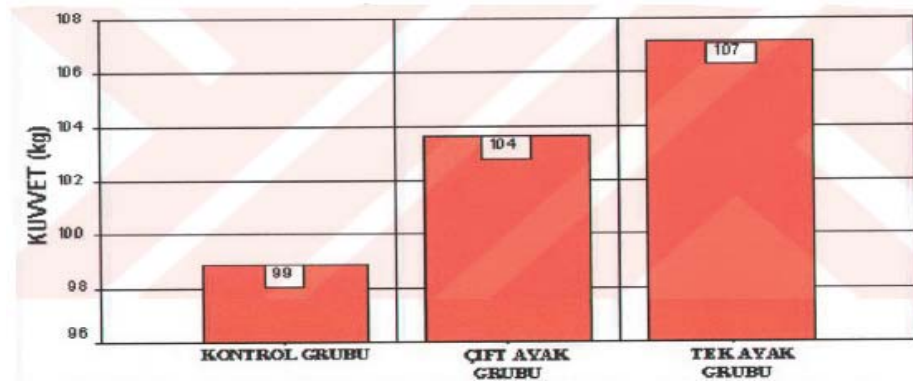
8.78 ± 0.97 kg), kontrol grubunun (9.85 ± 1.42 , 8.35 ± 1.15 ve 9.32 ± 0.85 kg) ve tek bacak grubunun (9.85 ± 1.42 , 8.35 ± 1.15 ve 9.32 ± 0.85 kg) tüm ölçümlerinden anlamlı şekilde daha düşük olduğu gözlenmiştir. Yine tek bacak grubunun son ölçüm bilateral deficit ortalamasının (7.86 ± 0.85 kg) ilk ölçümden (10.25 ± 1.42 kg) anlamlı bir şekilde daha fazla olduğu, kontrol grubu ölçümlerinde saptanan bilateral deficit'in ise anlamlı olmadığı elde edilmiştir (Grafik 3).

Grafik 3: Çalışmaya Bağlı Olarak Gruplarda Meydana Gelen Bilateral Deficit

Kuvvet Gelişimi

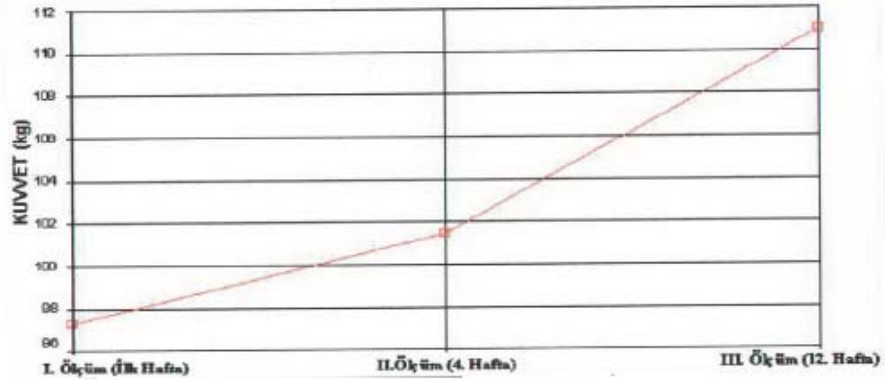
Gruplar (3), ölçümler (3) ve bacaklar (2) arasında bilateral-unilateral press kuvveti bakımından farklılıklar olup olmadığını belirlemek için uygulanan Tekrarlı Anova testine göre; gruplar

arasında anlamlı farklılıklar saptanmamıştır ($F_{2,31} = 0.966$; $P < 0.392$). Test sonucunda tek bacak press kuvveti (107.15 ± 4.2 kg) çift bacak (103.68 ± 3.55 kg) ve kontrol gruplarından (98.93 ± 4.2 kg) daha fazla olsa da bu fark anlamlı değildir (Grafik 4).

Grafik 4: Grupların Dizin Ekstansiyonundaki İzometrik Kuvveti

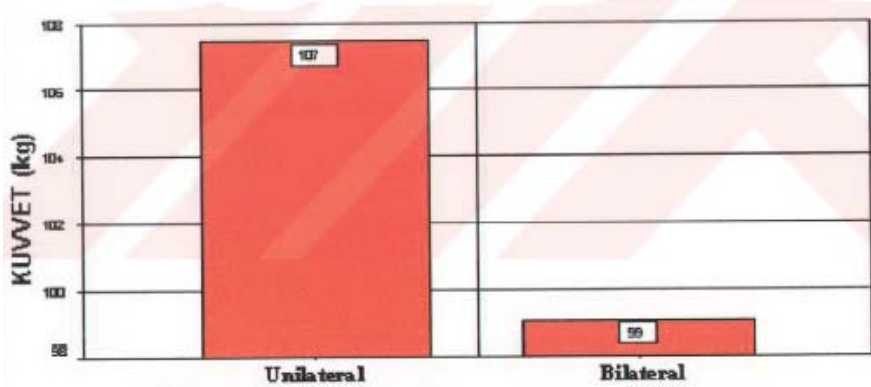
Dizin ekstansiyon pozisyonundaki bilateral ve unilateral kuvvet ölçümleri (3) arasında Tekrarlı Anova test sonucuna göre anlamlı farklılıklar saptanmıştır ($F_{2,62} = 35.39$; $P < 0.001$). Saptanan bu farklılıkları belirlemek için Tukey's çoklu karşılaştırma testi ($HSD=8.42$)

uygulanmış ve test sonucunda son ölçümdeki dizin ekstansiyon kuvvetinin (111.36 ± 2.09 kg) birinci (97.29 ± 2.853 kg) ve ikinci ölçümden (101.46 ± 2.5 kg), ikinci ölçüm kuvvetinin de ilk ölçümden anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür (Grafik 5).

Grafik 5: Dizin Ekstansiyonundaki İzometrik Kuvvet Ortalamaları

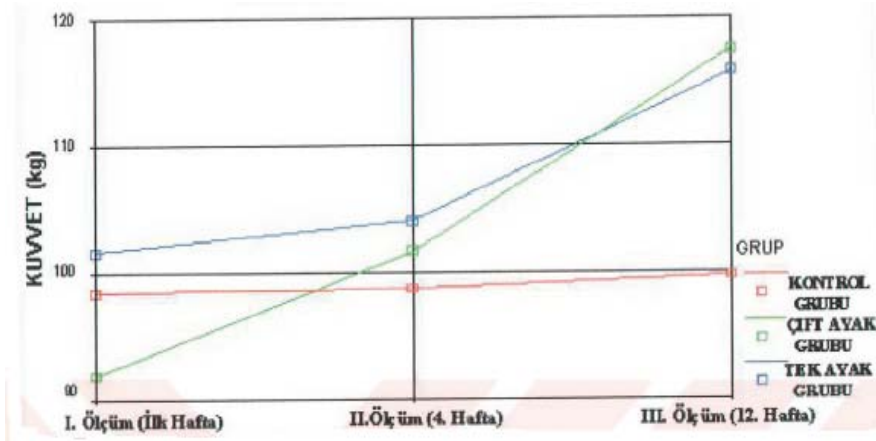
Diz ekstansiyon pozisyonundaki bilateral ve unilateral izometrik kuvvet farklılıklarını test etmek için yapılan Tekrarlı Anova test sonucunda anlamlı farklılık bulunmuştur ($F_{1,31} = 355.74$;

$P < 0.001$). Unilateral ekstansiyon kuvvetleri (107.43 ± 2.411 kg), bilateral kuvvetlerden (99.07 ± 2.22 kg) anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu gözlenmiştir (Grafik 6).

Grafik 6: Bilateral ve Unilateral Diz Ekstansiyon Kuvvetleri

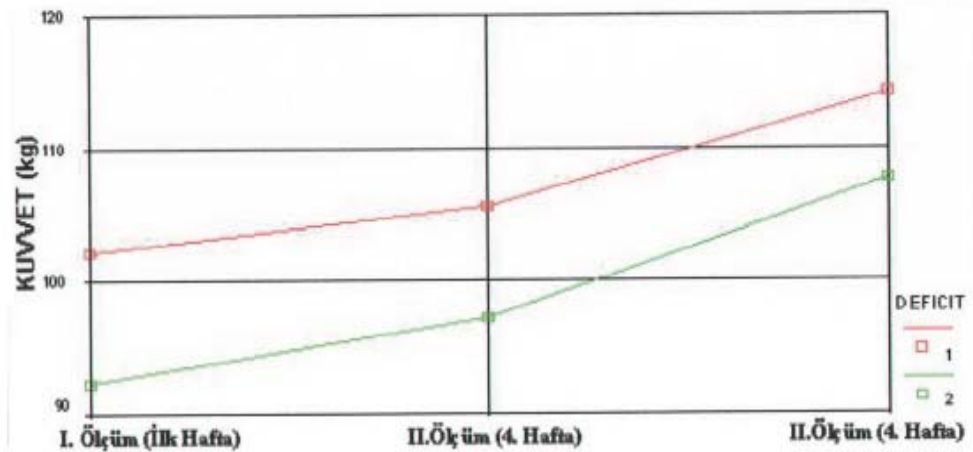
Ölçümler (3) ve gruplar (3) arasında uygulanan Tekrarlı Anova testinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($F_{4,62} = 9.62$; $P < 0.001$). Bu farklılığı ölçümler ve gruplar düzeyinde belirlemek için uygulanan Tukey's çoklu karşılaştırma test ($HSD=8.4$) sonuçlarına göre; çift bacak grubunun son ölçüm diz ekstansiyon kuvveti (117.49 ± 3.21 kg) aynı grubun birinci (91.89 ± 4.39 kg) ve

ikinci (100.65 ± 3.84 kg), kontrol grubunun üç ölçümü (98.37 ± 5.19 , 98.7 ± 4.55 ve 99.72 ± 3.8 kg) ve tek bacak grubunun ilk iki ölçümünden (101.59 ± 5.19 , 104.02 ± 4.55 kg); tek bacak grubunun son ölçüm diz ekstansiyon kuvveti ise (115.83 ± 3.8 kg) aynı ayağın ilk iki ölçümü ile kontrol grubunun her üç ölçümünden daha yüksek bulunmuştur edilmiştir (Grafik 7).

Grafik 7: Grupların Diz Ekstansiyon Kuvvetleri

Bilateral-unilateral diz ekstansiyon kuvvetlerinin (2) ölçümlerde (3) farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için uygulanan Tekrarlı Anova test sonucuna göre diz ekstansiyon kuvvetleri arasında ölçümlere bağlı olarak anlamlı farklılıklar elde edilmiştir ($F_{2,62} = 5.151$; $P < 0.001$). Saptanan bu farklılıkları belirlemek için Tukey's çoklu karşılaştırma testi ($HSD = 9.21$)

uygulanmıştır ve test sonuçlarına göre son ölçüm dizin unilateral izometrik kuvvetinin (293.01 ± 8.08 kg) ilk (102.29 ± 3.05 kg) ve ikinci (105.68 ± 2.58 kg) ölçümden, bilateral kuvvetin her üç ölçümden (92.28 ± 2.69 , 97.24 ± 2.45 ve 107.71 ± 2.21 kg); bilateral kuvvet son ölçümünün de ilk iki ölçümden daha yüksek olduğu saptanmıştır (Grafik 8).

Grafik 8: Ölçümlerde Bilateral ve Unilateral Dizin Ekstansiyon Kuvvetleri

Gruplar (3), bilateral-unilateral (2) dizin izometrik kuvvetleri arasındaki farklılıkları saptamak için uygulanan

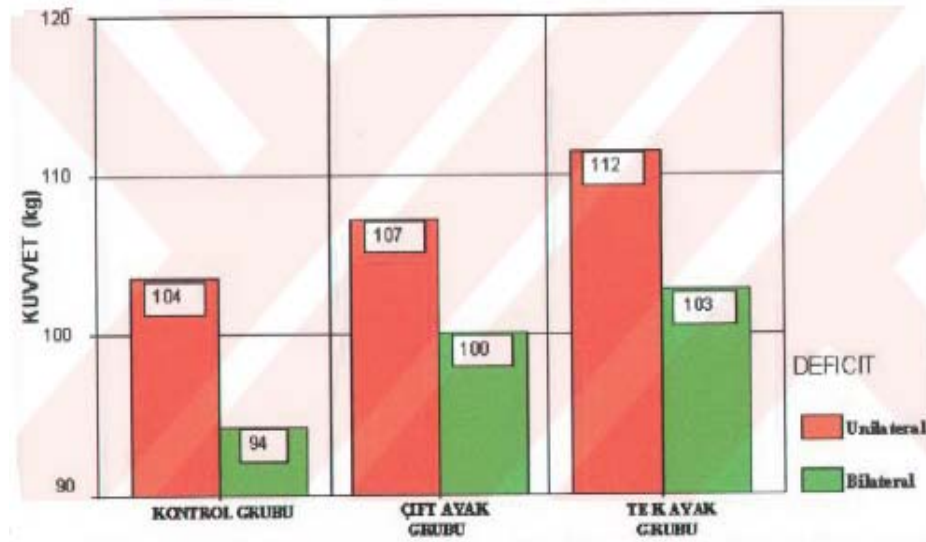
Tekrarlı Anova testine göre; gruplar ve bilateral-unilateral dizin izometrik kuvvetleri arasındaki farklılıkların anlamlı

olmadığı tespit edilmiştir ($F_{2,62} = 2.222$; $P > 0.125$). Tek bacak grubu unilateral diz ekstansiyon kuvvetinin (111.53 ± 4.39 kg); bilateral kuvvetten (102.77 ± 4.04 kg), kontrol grubunun her iki ekstansiyon kuvvetinden (103.52 ± 4.39 , 94.34 ± 4.04 kg), çift bacak grubunun bilateral ekstansiyon kuvvetinden (100.12 ± 3.41 kg) daha fazla olduğu, çift bacak grubu unilateral ekstansiyon kuvvetinin (107.24 ± 3.71 kg); dizin bilateral ekstansiyon ve kontrol grubu unilateral kuvvetinden yüksek olduğu, çift bacak grubu diz bilateral ekstansiyon kuvvetinin ise (100.12 ± 3.41 kg) diğer iki grubun bilateral ekstansiyon kuvvetlerinden daha yüksek olduğu gözlenmişse de bu farklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (Grafik 9).

Gruplar (3), ölçümler (3) ve ekstansiyon kuvvet türü (bilateral-unilateral) bakımından farklılıklar olup

olmadığını saptamak için $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinden uygulanan Tekrarlı Anova test sonuçlarına göre anlamlı farklılıklar elde edilmiştir ($F_{4,62} = 5.151$; $P < 0.001$). Saptanan farklılıkları belirlemek için daha sonra uygulanan Tukey's çoklu karşılaştırma testi ($HSD=9.11$) sonuçlarına göre tek bacak grubu dizin unilateral ekstansiyon kuvvetlerinin (119.76 ± 3.83 kg) ilk (106.72 ± 5.55 kg), ikinci (108.11 ± 4.71 kg) ve kontrol gruplarının üç ölçümdeki bacak kuvvetlerinden (103.3 ± 5.55 , 93.45 ± 4.91 ve 102.8 ± 4.71 , 94.53 ± 4.46 , 104.38 ± 3.83 , 95.06 ± 3.83 kg) anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu elde edilmiştir. Çift bacak grubunun bilateral son ölçüm değeri (118.8 ± 3.24 kg) ise anlamlı bir şekilde kontrol grubunun üç ölçümdeki dizin ekstansiyon kuvvetlerinden ve aynı grubun tek bacak ilk iki ölçüm değerinden daha yüksek olarak bulunmuştur.

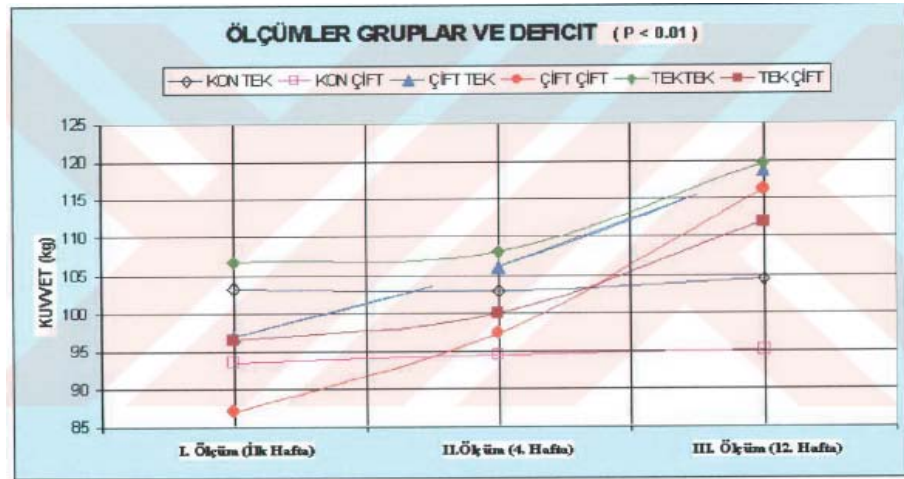
Grafik 9: Unilateral ve Bilateral Dizin Ekstansiyon Kuvvetleri

Aynı şekilde dizin ekstansiyon kuvveti, çift bacak kuvvetinin son ölçümü (116.17 ± 3.23 kg), ilki (86.92 ± 4.15 kg) ikincilerden (97.26 ± 3.77 kg), kontrol ve tek bacak grubu dizin bilateral ekstansiyon

kuvvetlerinin tüm üç ölçümdeki kuvvetlerden anlamlı bir şekilde daha yüksek olarak saptanmıştır. Kontrol grubunun diz ekstansiyon kuvvetleri arasındaki değişim ise anlamlı bulunmamıştır (Grafik 10).

Grafik 10: Grupların Ölçümlerde Gösterdikleri Diz Ekstansiyon Kuvvetleri

TARTIŞMA ve SONUÇ

İnsanın motor hareketi; bir zaman diliminde ve aynı andaki sayısızca motor ünitenin aktivasyonunu gerektirir. Maksimal bilateral kasılmalar esnasında ortaya konulan kuvvet, aynı kasların unilaterale kasılmalarıyla oluşturdukları kuvvetlerin toplamından daha azdır (Henry ve Smith, 1961) ve bu olgu "Bilateral Deficit" olarak adlandırılır (Ohtsuki, 1983; Vandervoort ve ark., 1984). Bilateral kasılmalar esnasında meydana gelen bilateral deficit'in motor ünitelerin yetersiz katılımı, merkezi sinir sistemi veya santral sinir sistemi tarafından ortaya konulan bir engellenmenin sonucunda ortaya çıktığı belirtilmiştir (Archontides ve Fazey,

1993). Bilateral kasılmalar esnasındaki motor ünite katılımının, unilaterale kasılmalardan daha az olduğu öne sürülür. Bu durum bacak ekstansörlerindeki bilateral kasılmalar esnasında (Vandervoort ve ark., 1984), parmak fleksörlerinde (Ohtsuki, 1981a) ve biceps brachii kasında (Archontides ve Fazey, 1993) yapılan çalışmalar ile integral elektromiyografi (IEMG) aktivitesinde meydana gelen azalma ile gözlenmiştir. Unilaterale kasılmalar ile karşılaştırıldığında 1 yıl bilateral olarak antrenman yapan bireylerde bilateral kasılmalar arasında bazı farklılıklar olduğu; bilateral olarak antrenmana katılmayan birey grubu için IEMG aktivitesi, bilateral ve unilaterale

kasılmaların toplamları arasında önemli derecede bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Yapmış olduğumuz çalışmada elde edilen sonuçlar ile diğer araştırmacılar tarafından elde edilen sonuçlar arasında bir paralellik olduğu görülür. Şimdiki çalışmada da diz ekstansiyon pozisyonundaki unilateral ve bilateral kas kasılmaları esnasında ortaya konulan maksimal izometrik kuvvet karşılaştırıldığında, bilateral kas kasılmaları esnasında bilateral deficit'in gözlemlendiği ve maksimal kuvvet antrenmanlarının bilateral deficit üzerinde olumlu etkisi olduğu elde edilmiştir. Bilateral kasılmalar esnasında motor ünite katkısı ve bilateral kas kasılmaları esnasında motor ünite engellemesi ile ilgili fizyolojik araştırmaların temel çabalarından biri de engellenmiş motor ünitelerin özelliklerini belirlemek olmuştur. Henneman ve Olsen (1965)'in Size prensibine göre; kas gerginliğinin kontrolü, motor ünitelerin büyüklük sırasına göre belli bir sıra dahilinde harekete geçirilmesi ile sağlanır. Bu yazarlar tarafından yapılan çalışmada, direncin arttığı bir kasılma sürecinde gittikçe artan bir motor ünite katılımı sayesinde daha büyük gerginliklerin elde edildiğini tespit etmişler ve Size prensibine uygun olarak istemli kasılmalar esnasında motor ünite aktivasyonunun tam olarak sağlanamamasını da çok sayıda motor üniteyi harekete geçirememenin bir yansıması olarak değerlendirmişlerdir.

Birden çok uzvun birlikte çalışmasıyla, uzuvlar arasındaki kuvvet farklılığındaki azalmanın, sinir sisteminin temel fonksiyonel özelliğinin bir yansıması olabileceği öne sürülmüştür. Bilateral kasılmalarındaki bilateral deficit'i açıklayacak merkezi ve periferik sinir sistemiyle ilgili bir mekanizmanın olmaması ve bunun yanı sıra EMG'de oluşan azalmalar (Ohtsuki, 1983; Vandervoort ve ark., 1984), bu etkinin motor ünitelerin katılımıyla ilgili nörofizyolojik mekanizmalar tarafından düzenlenmiş olabileceğini düşündürür. Ohtsuki (1983), unilateral ve bilateral kol kuvveti arasında güçlü doğrusal bir ilişki olduğunu belirtmiş ve bunlarla aynı koşullar altındaki elektromiyografi (EMG) örnekleri arasında bağlantı kurmuştur. Sağ ve sol dirsek ekstansiyonu için geçerli olan 0.75 ve 0.80'lik bilateral ve unilateral kuvvet oranlarına sırası ile 0.74 ve 0.81'lik bilateral ve unilateral EMG oranları eşlik etmiştir.

Bilateral ve unilateral kas kasılmasındaki kuvvet ve EMG için saptanan ortalama yüzdeler arasındaki korelasyon katsayılarının sağ ve sol dirsek ekstansiyonu için sırayla 0.726 ve 0.750, sağ ve sol dirsek fleksiyonu için de sırasıyla 0.560 ve 0.540 olduğu tespit edilmiştir. Benzer sonuçlar bilateral ve unilateral kavrama kuvveti EMG oranları arasındaki korelasyon katsayılarının erkeklerde 0.836 ve 0.788, bayanlarda ise

aynı oranların sırasıyla 0.875 ve 0.763 olduğu kaydedilmiştir (Ohtsuki, 1981a).

Howard ve Enoke (1987) daha önce herhangi bir spor dalı antrenmanına katılmamış bireyler, bisikletçiler ve halterciler olmak üzere üç denek grubuna alt ve üst ekstremite kas gruplarını içeren bilateral kasılmalarla oluşan bir araştırma yapmışlar ve bu kasılmalarla elde edilen sonuçlara göre bisikletçileri içeren grupta bilateral kasılmalar, unilateral kasılmalara göre bir eksilme ortaya çıkmazken, antrenman olmamış grupta ise bilateral deficit ortaya çıktığını elde etmişlerdir. Fakat haltercilerde ise tüm bunların tersine bilateral kasılmalarda sporcuların unilateral kasılmalarla oluşan kuvvetten daha fazla kuvvet üretebildikleri gözlenmiştir. Daha önce bir spor dalı antrenmanına katılmamış olan bireylerde bilateral deficit'in ortaya çıkmasının sebebi yaptıkları antrenmandan kaynaklandığı, buna karşılık halterci ve bisikletçilerde bu durumun tam tersinin görülmesi ise bu sporların doğası gereği sporcuların genel antrenman programlarını bilateral kasılmaları ile yapmalarından kaynaklandığı ileri sürülebilir. Peter ve Scott (1999), diğer araştırmacıların bulgularına paralel olarak maksimal istemli kasılmalar esnasında iki kasın ürettiği bilateral kuvvetlerin, iki uzvun unilateral olarak ortaya koydukları kuvvetler toplamı ile bilateral kasılmalarla ortaya konulan kuvvet büyüklükleri

karşılaştırıldığında % 3-20 oranında daha az olduğunu gözlemişlerdir. Bu sonuçlar ile şimdiki çalışmada elde edilen sonuçlar paralellik göstermektedir.

Henry ve Smith (1961) tarafından yapılan çalışmada dominant kolun tek başına kasıldığı zaman ürettiği kuvvetin, aynı kolun diğer kolla aynı zamanda kasıldığında ürettiği kuvvetten % 3 oranında daha az olduğunu bulmuşlardır.

Henry ve Smith (1961)'in çalışmalarını tekrarlayan Ohtsuki (1981b) ise hem erkek hem de bayanlar için bilateral kasılmalarda yakalama kuvvetinde %5-14 arasında bir azalma elde etmiştir. Bilateral kasılma durumunda her iki koldaki kuvvet azalmakla birlikte erkek deneklerin daha güçlü olan dominant kolunun, dominant olmayan koldan 3 kat daha fazla engelleme durumuna maruz kaldığını gözlemlemiştir. Ohtsuki (1983) tarafından yapılan diğer bir çalışmada ise tek başına çalışırken dominant olan ve olmayan uzuvlar arasında yaklaşık 9.5 N'luk bir kuvvet farkının, birlikte çalışırken sadece 3 N'a düştüğünü saptamıştır. Şimdiki çalışmada, her ne kadar dominant veya dominant olmayan bacak diye bir ayırım yapmamıza rağmen dizin ekstansiyon pozisyonunda gerçekleştirilen kasılmalarda bilateral olarak bir azalma olduğu ilk test sonucunda gözlenmiştir.

El bileği ekstansiyonu için benzer bulgulara Ohtsuki (1981b) tarafından da ulaşılmıştır. Bir dizin hareket örneğinde;

bilateral kas gruplarını içeren kasılmalarındaki Bilateral deficit'in hem büyük hem de küçük kas gruplarında (Ohtsuki, 1981b; Howard ve Enoka, 1987; Secher ve ark., 1988; Vandervoort ve ark., 1987), erkek ve bayan deneklerde (Schantz ve ark., 1989), sporcu olan ve olmayan bireylerde (Schantz ve ark., 1989; Secher ve ark., 1977) ve motor düzensizlikleri olan bireylerde de (Secher ve ark., 1988) meydana geldiği tespit edilmiştir. Secher ve ark. (1988), bilateral ve unilateral bacak ekstansiyonlarında istemli kasılmalar sırasında üretilen maksimal kuvvetleri karşılaştırmış ve birlikte kasılan iki bacağın kuvvetinin, iki bacağın ayrı ayrı alınan kuvvetlerinin toplamından daha az olduğunu bulmuşlardır. Şimdiki çalışmada, ilk test ölçümlerinde ortaya çıkan bulgular bu çalışmalara paralellik göstermektedir.

Kuruganti ve ark. (2005) tarafından yaşlı bireyler üzerinde yapılan çalışmada, bilateral diz ekstansiyon antrenmanının bilateral deficit'in azalmasında etkili olduğunu rapor etmişlerdir. Ayrıca Kuruganti ve Seaman (2006) tarafından genç, yetişkin ve yaşlı kadınlar üzerinde yapılan çalışmada da izokinetik diz ekstansiyon ve fleksiyon hareketi esnasında bilateral bacak kuvvet deficit'in mevcut olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde Janzen ve ark. (2006) ise bilateral kasılmalar ile yapılan antrenmanların bilateral deficit'i azaltabileceği, buna karşılık unilateral

kasılmalar yoluyla yapılan antrenmanların ise bilateral deficit'i devam ettirebileceği ama önemli derecede artırmayacağı elde edilmiştir. Bu sonuçlar bir bireyin antrenmanlar yolu ile bilateral deficit'ini azaltabileceğini kanıtlamaktadır. Bu durum çoğunlukla alt vücudun bilateral kasılmalarını içeren aktiviteler (çift bacak sıçrama, kürek çekme ya da bir sandalyeden kalkma gibi günlük yaşamdaki aktiviteler) için önemli bir içerimdir. Bu tip kasılmalar esnasındaki güç verimi artırılmak istenirse, unilateral kasılmalara göre bilateral kasılmalar yoluyla yapılan antrenmanların en iyi yol olduğu ileri sürülebilir. Howard-Enoka (1987) ve Secher (1975) tarafından yapılan çalışmalarda, çift bacak ile yapılan antrenmanın çift bacak testlerinde yorgunluğu azalttığı ama tek bacağına yönelik testlerde aynı etkiyi göstermediğini ortaya koymuşlardır. Benzer şekilde tek bacağına yönelik egzersizin ise tek bacak testinde yorgunluğu azalttığı ama her iki bacak da antrenmanlı olmasına rağmen iki bacak testinde yorgunluğu azaltmadığı elde edilmiştir (Sale ve MacDougall, 1981).

Ohtsuki (1981a), ipsilateral dirsek fleksiyonu ve kontralateral dirsek ekstansiyonunu içeren bilateral ve unilateral kasılmalarda bilateral güç kaybının en aza indiğini veya ortadan katıldığını tespit etmiştir. Bu, uzuvlar arası birbirini engelleme derecesinin yapılmakta olan işlerin benzerliği ile ilgili olabileceği

görüşünü akıllara getirmektedir. Bu bilgiler ışığında, yapılan araştırma sonucunda dizin ekstansiyon pozisyonundaki unilateral ve bilateral kas kasılmaları esnasında ortaya konulan maksimal izometrik kuvvet karşılaştırıldığında, bilateral kas kasılmaları esnasında bilateral deficit gözlenmiştir. Yapılan bu çalışmada;

maksimal kuvvet antrenmanlarının bilateral deficit üzerine olumlu etkisi

KAYNAKLAR

Archontides C, Fazey JA. Inter-limb interactions and constraints in the expression of maximal force: a review, some implications and suggested underlying mechanisms, *Journal of Sports Sciences*, 1993; 11: 145-158.

Asmussen E, Mazin B. A central nervous component in local muscular fatigue, *European J Applied Physiology*, 1978; 38: 9-15.

Asmussen E, Mazin B. Recuperation after muscular fatigue by diverting activities, *European J Applied Physiology*, 1978; 38: 1-7.

Gündüz N. Antrenman bilgisi, Saray Kitap Evi, 2. baskı, İzmir, 1997.

Henneman E, Olsen CB. Relations between structure and function in the design of skeletal muscle, *Journal of Neurophysiology*, 1965; 28: 581-598.

Henry FM, Smith LE. Simultaneous, separate bilateral muscular contractions in relation to neural overflow theory and neural specificity, *The Research Quarterly*, 1961; 31(1): 42-46.

Howard JD, Enoka RM. Interlimb interactions during maximal effort, *Medicine and Science in Sport and Exercise*, 1987; 19: 53-58.

Janzen LC, Chilibeck DP, Davison SK. The effect of unilateral and bilateral strength training on the bilateral deficit and lean tissue mass in post-menopausal women. *European Journal of Applied Physiology*, 2006; 97: 253-260.

Kuruganti U, Parker P, Rickards J, Tingley M, Sexsmith J. Bilateral isokinetic training reduces the bilateral leg strength deficit for both old and young adults. *European Journal of Applied Physiology*, 2005; 94: 175-179.

Kuruganti U, Seaman K. The bilateral leg strength deficit is present in old, young and adolescent females during isokinetic knee extension and flexion. *European Journal of Applied Physiology*, 2006; 97: 322-326.

Muratlı S, Toroman F, Çetin E. Sportif hareketlerin biyomekanik temelleri, Bağrgan Yayınevi, Ankara, 2000.

olduğu gözlenmiş ve bu durum bireylerin kol ve bacaklarını bilateral olarak ya doğal kullanımları ya da özel olarak hazırlanmış antrenman programları ile çalıştırdıkları zaman, bilateral kasılmalar sonucunda ortaya çıkan bu bilateral deficit'i azaltabilecekleri sonucu ile açıklanabilir. Bunun da onların gerek günlük yaşantıları gerekse de sportif performansları üzerine pozitif katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Ohtsuki T. Decrease in grip strength induced by simultaneous bilateral exertion with reference to finger strength, *Ergonomics*, 1981; 24(1): 37-48.

Ohtsuki T. Decrease in human voluntary isometric arm strength induced by simultaneous bilateral exertion, *Behavioural Brain Research*, 1983; 7: 165-178.

Ohtsuki T. Inhibition of individual fingers during grip strength exertion, *Ergonomics*, 1981; 22: 21-36.

Peter FV, Scott PM. Maximal and submaximal expressions the bilateral deficit phenomenon, Presented at the 23rd Annual Meeting of the American Society of Biomechanics University of Pittsburgh, October 21-23, 1999.

Sale DG, MacDougall JD. Specificity in strength training: a review for the coach and athlete, *Canadian Journal of Applied Sports Sciences*, 1981; 6: 87-92.

Sale DG. Neural adaptation to resistance training, *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 1988; 20: 135-145.

Schantz PG, Moritani T, Karlson E, Johansson E, Lundh A. Maximal voluntary force of bilateral and unilateral leg extension, *Acta Physiologica Scandinavica*, 1989; 136: 185-192.

Secher NH, Rorsgaard S, Secher O. Contralateral influence of curarized muscle fiber during maximal voluntary extension of the legs, *Acta Physiologica Scandinavica*, 1977; 103: 456-462.

Secher NH, Rube N, Elers J. Strength of two and one leg extension in man, *Acta Physiologica Scandinavica*, 1988; 134: 333-339.

Secher NH. Isometric rowing strength of experienced and inexperienced oarsmen, *Medicine and Science in Sports*, 1975; 7: 280-283.

Vandervoort AA, Sale DG, Moroz J. Comparison of motor unit activation during unilateral and bilateral leg extension, *Journal of Applied Physiology*, 1984; 56: 46-51.

Vandervoort AA, Sale DG, Moroz J. Strength-velocity relationship and fatigability of unilateral versus bilateral arm extension, *European J Applied Physiology*, 1987; 56: 201-205.

FUTBOL KULÜPLERİNİN ALT YAPILARINDAKİ ANTRENÖRLERİN İŞ DOYUM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Hakkı ULUCAN¹ A. Emre EROL²

¹ Ahi Evran Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, KIRŞEHİR

² Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, ANKARA

ÖZET

Bu araştırmanın amacı: 2006-2007 Profesyonel Futbol sezonunda, Türkiye’deki Profesyonel futbol kulüplerinin alt yapılarındaki antrenörlerin iş doyum düzeylerinin, Genel, içsel ve dışsal doyum düzeylerinin tespiti edilmesi ve antrenörlük belgesi ile çalıştığı kulübün kategorisine göre , iş doyum düzeylerinde farklılık olup olmadığının incelenmesidir. Bu araştırmanın grubunu 2006-2007 Profesyonel futbol sezonunda süper lig, 2. lig (A) grubu, 2. lig (B) grubu ve 3. Lig kulüplerinin alt yapılarında çalışan 390 futbol antrenörü oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Weis David, England ve Lofguist (1967) tarafından iş doyumunu ölçmek amacıyla geliştirilen “Minnesota İş doyum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde (SPSS) 12-00 paket program kullanılmış olup, değişkenler arası ilişki ve farklarda 0.05 önem düzeyi dikkate alınmıştır. Araştırma sonucunda; Antrenörlerin genel doyum ve içsel doyum düzeylerinin iyi düzeyde olduğu, dışsal doyumlarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Antrenörlerin çalıştığı lig kategorisi ve, antrenörlük belgesi değişkenlerine göre içsel ve dışsal doyumlarında gruplar arasında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. (P>0,05)

Anahtar Kelimeler: İş Doyumu, Antrenör, Alt Yapı

ANALYSIS OF JOB SATISFACTION LEVELS OF COACHES EMPLOYED WITHIN INFRASTRUCTURES OF FOOTBALL CLUBS

ABSTRACT

The purpose of this study is: to determine the job satisfaction levels of coaches employed within the infrastructure of professional football clubs in Turkey in 2006-2007 Professional Football season including general, internal and external satisfaction levels of foregoing and find out if there is any difference in levels of job satisfaction according to category of the coaching certification thereof and the clubs where cited coaches work. This research was conducted on a group consisting of 390 football coaches employed within the infrastructure of the super league, 2nd league’s (A) group, 2nd league’s (B) group and 3rd league clubs in 2006-2007 professional football season. Weis David has been used as a data collection tool and "Minnesota Job Satisfaction Scale" which was developed to measure job satisfaction through England and Lofguist (1967) has been employed in the research. (SPSS) 12-00 software package was used in the analysis of the collected data and for relations and differences between variables the 0.05 significance level has been taken into account. It has been determined, as a result of the research that cited coaches are in a high level of general satisfaction and internal satisfaction and a medium level of external satisfaction. No significant difference regarding internal satisfaction and external satisfaction according to the variables of league category and coaching certification between groups has been determined (P> 0.05)

Keywords: Job Satisfaction, Coach, Infrastructure

GİRİŞ

Çalışanların iş doyumu, örgütsel yaşamdaki en önemli konulardan biridir. Çünkü iş doyumu çalışanların örgütsel amaçlar doğrultusundaki katkılarını artıran en önemli etmenlerden biridir (Karayel, 1999). İşletmeler bir taraftan amaçları doğrultusunda etkililiğini ve verimliliğini yükseltmeye çalışırken, diğer taraftan da çalışanların gereksinimlerine önem vermek ve onların örgütün bir parçası olmaktan memnun olmasını sağlamak durumundadır. Etkili örgütler, iş doyumu yüksek çalışanların işletmenin uzun dönemli yararları için yaşamsal bir öneme sahip olduğunu kavramış örgütlerdir (Güçlü, 2001).

İş doyumu kavramıyla ilgili değişik tanımlar yapılmıştır. Buna göre iş doyumunun bir çalışanın işinden aldığı zevkin derecesiyle ilgili olduğu (Mushinsky, 2000), bireylerin işlerinden hoşlanma derecesi olduğu (Spector, 1997), iş ortamında çalışanın isteklerinin bir şekilde karşılanması sonucu ortaya çıkan memnuniyeti ifade ettiği söylenmiştir (Eser, 1998), Bir başka görüşe göre iş doyumu, iş şartlarının (işin kendisi, fiziksel ortam, yönetim tutumu) ya da işten elde edilen sonuçların (ücret, iş güvenliği) iş gören tarafından değerlendirilmesidir. İş tatminini çalışanların yaptıkları işe karşı hissettikleri olarak tanımlarken iş tatmininin, işin kazandırdıklarıyla çalışan beklentilerinin birbiriyle uyumu

sonucunda oluştuğunu ifade etmiştir (Bingöl, 1996).

Kişisel, duygusal ve sosyal içerikli bir kavram olan doyum, bir başka birey tarafından doğrudan gözlenemeyen yalnızca ilgili birey tarafından hissedilerek tanımlanabilen ve ifade edilebilen iş zevki veya iş huzurunu anlatır. Doyum, bireyin mutlu olmasını ve yaşamından, işinden, ilişkilerinden ve çevresinden hoşnutluk duymasını ifade etmektedir (Örücü vd.,2006), Dolayısı ile iş doyumu, bireyin yaptığı işten beklediği ile o işten gerçekte ne aldığı arasında algılanan ilişkinin ve bireyin işine ne kadar önem veya değer yüklediğinin bir fonksiyonu olarak ele alınabilir (Avcı ve Karatepe, 2005).

Çalışanların doyum ve doyumсуuzluğuna yol açan bazı faktörleri saptamıştır. İş doyumunu etkileyen bu faktörler bireysel (içsel) ve örgütsel (dışsal) olarak iki gruba ayrılmaktadır (Lam, 1995). Bunlardan ilki bireyin yapısı, duyguları, düşünceleri ve istekleri ile içinde bulunduğu gereksinimler ve bunların şiddet dereceleridir. Bir diğer ifade ile fiziksel, ruhsal ve güvenlik gereksinimi ile bunların öncelikleridir. Bunun nedeni, bireyin motivasyonunun onun ihtiyaçları ve bu gereksinimlerin derecesi ile yakından ilgili olmasıdır. Gereksinimler bireyden bireye farklılık arz eder. Her bireyin gereksinim ve beklentileri, o bireyin yaşı, cinsiyeti,

içinde bulunduğu sosyo-ekonomik ortam tarafından etkilenir (Samadov, 2006).

İş doyumunu belirleyen ikinci unsur ise, iş koşullarıdır. İşin fiziksel ve ruhsal koşulları ve koşulların iş görenin beklentilerine ne ölçüde cevap verdiği. Bu karşılama ölçüsünün büyüklüğü oranında, iş doyumunu da yüksek olacaktır. Bir değer ifadeyle, bireylerin işlerinden aldıkları doyum, geniş ölçüde iş ve onunla ilgili her şeyin gereksinimlerini ve isteklerini karşılama dercesine bağlıdır. Dolayısıyla iş doyumunu işin özellikleri ile iş görenlerin isteklerinin uyumdur. Karşılanmayan istek ve gereksinimler, zamanla bireyden ruhsal gerilim ve denge bozukluklarına yol açtığı gibi, iş verimini de düşürebilmektedir (Samadov, 2006). Bu iki etken bir iş kolu olan futbol antrenörleri içinde geçerlidir.

Spor kulüplerinin en stratejik iş görenleri antrenörlerdir. Antrenör, belli ilkelerin ışığında genel anlamda ve kendi branşına özgü olarak sportif etkinlikleri, yani antrenmanı yaptırarak, yönlendiren, sporcuya teknik-taktik, kondisyon ve psikolojik yönden geliştiren bilgi, birikim sahibi kısaca sporcunun en üst düzey

verimliliğe ulaştırarak şekilde yetiştiren ve bu gelişmeyi sürekli kılmaya çalışan kişidir (Kızılet, 1991).

Özellikle Türk Futbolunun son yıllarda Uluslararası alanda gösterdiği başarılar birçok insanın aklına bu başarının altında yatan nedenleri sorgulamayı getirmektedir. Spordaki başarıyı etkileyen en önemli faktörlerden biri de antrenördür; çünkü sporcu ne kadar yetenekli olursa olsun ve ya ne kadar çalışırsa çalışsın kazanmak için bir yönlendiricinin yardımına gereksinim duyar. Bir antrenörün, sporcuların teknik ve taktik yönden yetiştirilmesinde başarılı olmalarında en önemli rolü oynadığı söylenebilir (Yerlisu, 2003). Bu açıdan değerlendirildiğinde futbol antrenörlerinin de iş doyumunu başarılı olmaları bakımından önemli bir etken oluşturmaktadır.

Bu noktadan hareketle çalışma, Türk Futbolunun özellikle son yıllarda gözlenen başarısının elde edilmesinde çok önemli bir yere sahip olan profesyonel futbol kulüplerinin alt yapılarında görev yapan antrenörlerin iş doyum düzeylerinin içsel ve dışsal yönden farklı değişkenler açısından tespit etmeyi hedeflemektedir.

MATERYAL ve METOD

Araştırma Modeli

Bu araştırmada betimsel nitelikli tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel araştırmalar; ilgilenilen durumu tanımlamayı amaçlamaktadır. Tarama

modeli ise var olan durumu, var olduğu biçimde ve nesnel bir yaklaşım ile ortaya koyma üzerine temellenmektedir (Karasar, 1999). Bu model çerçevesinde Türkiye'deki Profesyonel Futbol Kulüplerinin alt yapılarında çalışan

antrenörlerin iş doyumları İçsel, dışsal ve genel doyum düzeyleri betimlenmiş, daha sonra kişisel nitelikleri ile iş tatminine ilişkin değişkenler arasında farklılaşp farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmanın çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2006-2007 sezonunda Türkiye Futbol Federasyonu tarafından organize edilen profesyonel futbol liglerindeki, 150 kulübün altyapılarında çalışan 390 antrenör oluşturmuştur. Araştırma kapsamındaki antrenörlerin %13,8'ini (54 antrenör) süper lig takımlarının altyapılarında, %13,3'ünü (52 antrenör) 2. Lig A grubu kulüplerinin altyapılarında, %35,4'ünü (138 antrenör) 2. Lig B grubu kulüplerinin altyapılarında, %37,5'inin (146 antrenör) 3. Lig kulüplerinin altyapılarında çalışan antrenörler oluşturmuştur.

Veri toplama aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak, Weis, David, England ve Lofguist (1967) tarafından iş doyumunu ölçmek amacıyla geliştirilen "Minnesota iş doyum ölçeği" kullanılmıştır. Minnesota iş doyum ölçeğinin Türkçeye çevirisini Hacettepe Üniversitesinden Deniz ve Güliz gökçora (1985) tarafından yapılmıştır (Akt. Özyurt, 2004). Ölçek İçsel, dışsal ve genel doyum faktörlerini ortaya çıkarıcı özelliklere

sahip 20 maddeden oluşan 5'li likert tipi (1'den 5'e kadar değişen puanlamaya sahip) bir araçtır. Genel doyum puanı maddelerden elde edilen puanların toplanarak 20'ye bölünmesi ile bulunur. İçsel doyum puanı (1-2-3-4-7-8-9-10-11-15-16-20) içsel faktörleri oluşturan maddelerden elde edilen puanın toplanarak 12'ye bölünmesi ile bulunurken, Dışsal doyum puanı (5-6-12-13-14-17-18-19) dışsal faktörleri içeren maddelerden elde edilen puanların toplanarak 8'e bölünmesi ile bulmaktadır.

İş doyum ölçeği bu çalışma kapsamında 390 alt yapı antrenörüne uygulanmış ve bu kişilerden elde edilen verilerin bir kısmı üzerinde (n:153) yerinde gerçekleştirilen güvenilirlik çalışmasında ölçeğin iç tutarlılık (Cronbach alfa) kat sayıları genel doyum .89, İçsel doyum .84 ve dışsal doyum .77 olarak belirlenmiştir.

İstatistiksel Analiz

Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde (SPSS) 12.00 paket programı kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde öncelikle antrenörlerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin verilerin frekans ve yüzdelerle dilimleri bulunmuştur. Değişkenler arasındaki ilişkiler ve farklılarda 0,05 önem düzeyi dikkate alınmıştır.

BULGULAR**Tablo.1.** Antrenörlerinin İş Doyum Ölçeğinden Aldıkları Puanların İçsel Doyum Ortalamaları

Madde No	Maddeler	N	Asla Tatmin Edici Değil		Çoğunlukla Tatmin Edici Değil		Bazen Tatmin Edici		Çoğunlukla Tatmin Edici		Tamamen Tatmin Edici		\bar{X}	Ss
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1	Beni her zaman meşgul etmesi bakımından işim	390	29	7.4	34	8.7	106	27.2	133	34.1	87	22.6	3.55	1.14
2	Tek başıma çalışma olanağının olması bakımından işim	390	27	6.9	54	13.8	86	22.1	133	34.1	90	23.1	3.53	1.18
3	Ara sıra değişik şeyler yapabilme şansının olması bakımından işim	390	16	4.1	44	11.3	112	28.7	137	35.1	81	20.8	3.57	1.06
4	Toplumda "saygın" bir kişi olma şansını bana vermesi bakımından işim	390	13	3.3	15	3.8	63	16.2	152	39.0	147	37.7	4.04	.97
7	Vicdanıma aykırı olmayan şeyler yapabilme şansının olması açısından işim	390	24	6.2	39	10.0	56	14.4	147	37.7	124	31.8	3.79	1.17
8	Bana sabit bir iş sağlaması bakımından işim	390	57	14.6	55	14.1	78	20.0	112	28.7	88	22.6	3.31	1.35
9	Başkaları için bir şeyler yapabilme olanağına sahip olmam bakımından işim	390	9	2.3	18	4.8	64	16.4	136	34.9	163	41.8	4.09	.98
10	Kişilere ne yapacaklarını söyleme şansına sahip olmam bakımından işim	390	11	2.8	15	3.8	56	14.4	156	40.0	152	39.0	4.08	.96
11	Kendi yeteneklerimi kullanarak bir şeyler yapabilme şansının olması bakımından işim	390	7	1.8	27	6.9	39	10.0	118	30.3	199	51.0	4.22	1.00
15	Kendi kararlarımı uygulama serbestliğini bana vermesi bakımından işim	390	9	2.3	23	5.8	51	13.1	141	36.2	166	42.6	4.11	.99
16	İşimi yaparken kendi yöntemlerimi kullanabilme şansını bana sağlaması bakımından işim	390	9	2.3	21	5.4	58	14.9	127	32.6	175	44.8	4.12	1.00
20	Yaptığım iş karşılığında duyduğum başarı hissi açısından işim	390	10	2.5	16	4.1	42	10.8	131	34.1	189	48.5	4.22	.97

kulüplerinin alt yapılarındaki antrenörlerin içsel yönden ölçekten alınan en yüksek ortalamaya sırasıyla “Kendi yeteneklerimi kullanarak bir şeyler yapabilme şansının olması bakımından işim” ve “Yaptığım iş karşılığında duyduğum başarı hissi açısından işim” ($\bar{X}=4,22$) madde ortalamaları ile antrenörlerin tamamen tatmin edecek şekilde etkilendiği görülmektedir. “Tek başına çalışma olanağım olması bakımından işim” ($\bar{X} = 3,53$), “Beni her

zaman meşgul etmesi bakımından işim” ($\bar{X}=3,55$), “Ara sıra değişik şeyler yapabilme şansının olması bakımından işim” ($\bar{X}=3,57$), “ Vicdanıma aykırı olmayan şeyleri yapabilme şansının olması bakımından işim” ($\bar{X}=3,79$), “Toplumda saygın bir kişi olma şansını bana vermesi bakımından işim” ($\bar{X}=4,04$), “ Kişilere ne yapacaklarını söyleme şansına sahip olmam bakımından işim” ($\bar{X} =4,08$), “Başkaları için bir şeyler yapabilme olanağına sahip olmam

bakımından işim” ($\bar{X}=4,09$), “Kendi kararları uygulama serbestliğini bana vermesi bakımından işim” ($\bar{X}=4,11$), “İşimi yaparken kendi yöntemlerimi kullanabilme şansını bana sağlaması bakımından işim” ($\bar{X}=4,12$) madde ortalamaları incelendiğinde antrenörlerin yukarıdaki maddelerden aldıkları

ortalamalara göre çoğunlukla tatmin oldukları belirlenmiştir. “Bana sabit bir iş sağlaması bakımından işim” ($\bar{X}=3,31$) madde ortalaması ile antrenörlerin orta düzeyde doyum sağladıkları tespit edilmiştir.

Tablo 2. Antrenörlerinin İş Doyum Ölçeğinden Aldıkları Puanların Dışsal Doyum Ortalamaları

Madde No	Maddeler	N	Asla Tatmin Edici Değil		Çoğunlukla Tatmin Edici Değil		Bazen Tatmin Edici		Çoğunlukla Tatmin Edici		Tamamen Tatmin Edici		\bar{X}	Ss
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
5	Amirimin emrindeki kişileri idare tarzı açısından işim	390	36	9.2	57	14.6	106	27.2	109	27.9	82	21.0	3.37	1.22
6	Amirimin karar vermedeki yeteneği bakımından işim	390	38	9.7	55	14.1	104	26.7	113	29.0	80	20.5	3.36	1.23
12	İş ile ilgili alınan kararların uygulamaya konması bakımından işim	390	26	6.7	32	8.2	89	22.8	131	33.6	112	28.7	3.69	1.16
13	Yaptığım iş ve karşılığında aldığım ücret bakımından işim	390	130	33.3	81	20.8	77	19.7	66	16.9	36	9.2	2.48	1.34
14	İş içinde terfi olanağının olması bakımından işim	390	55	14.1	67	17.2	83	21.3	103	26.4	82	21.0	3.23	1.33
17	Çalışma şartları bakımından işim	390	60	15.4	59	15.1	89	22.8	105	27	77	19.7	3.21	1.33
18	Çalışma arkadaşlarının birbirleri ile anlaşması açısından işim	390	17	4.4	29	7.4	76	19.5	145	37.2	123	31.5	3.84	1.08
19	Yaptığım iyi bir iş karşılığında takdir edilme açısından işim	390	31	7.9	40	10.3	85	21.8	126	32.3	108	27.7	3.62	1.21

Tablo incelendiği zaman profesyonel futbol kulüplerinin alt yapılarındaki antrenörlerin dışsal yönden en yüksek ortalamalara sırasıyla “Çalışma arkadaşlarının birbirleri ile anlaşması bakımından işim” ($\bar{X}=3,84$), “İş ile ilgili alınan kararların uygulanmaya konması bakımından işim” ($\bar{X}=3,69$) ve “Yaptığım iyi bir iş karşılığında takdir edilme açısından işim” ($\bar{X}=3,62$) madde ortalamaları ile iyi düzeyde olduğu görülmektedir. “Amirimin emrindeki

kişileri idare tarzı açısından işim” ($\bar{X} = 3,37$), “Amirimin karar vermedeki yeteneği bakımından işim” ($\bar{X}=3,36$), “İş içinde terfi olanağının olması bakımından işim” ($\bar{X}=3,23$) ve “Çalışma şartları bakımından işim” ($\bar{X}=3,21$) madde ortalamaları ile orta düzeyde olduğu görülmektedir. “Yaptığım iş karşılığında aldığım ücret bakımından işim” ($\bar{X}=2,48$) ortalaması ile düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Antrenörlerin İçsel - Dışsal ve Toplam Doyum Puan Ortalamaları

Doyum	N	\bar{X}	Ss	Min	Max
İçsel Doyum	390	3,88	9,03	16,00	100,00
Dışsal Doyum	390	3,35	7,00	8,00	61,00
Toplam Doyum	390	3,67	13,84	24,00	135,000

Tablo incelendiğinde antrenörlerin içsel yönden aldıkları ($\bar{X}=3,88$) ortalama ile iyi düzeyde iş doyumuna sahipken, dışsal yönde aldıkları ($\bar{X}=3,35$) puan ortalama ile orta düzeyde iş doyumuna sahip

oldukları belirlenmiştir. Antrenörlerin ölçekten aldıkları toplam iş doyumunu puan ($\bar{X}=3,67$) ortalaması ile iyi düzeyde iş doyumuna sahip oldukları belirlenmiştir.

Tablo 4. Antrenörlerin Belge Türü Değişkenine Göre İş Doyum Düzeyleri Ortalamaları

	Belge Türü	N	Sıra Ort.	Sd	X^2	p
İçsel Doyum	Teknik Dir.	27	195,04	2	2,029	,363
	(A) Lisans	131	206,25			
	(B) Lisans	232	189,26			
	Toplam	390				
Dışsal Doyum	Teknik Dir.	27	186,28	2	1,320	,517
	(A) Lisans	131	204,26			
	(B) Lisans	232	191,69			
	Toplam	390				

Tablo incelendiğinde antrenörlük belgesi değişkenine göre, içsel doyum sıra ortalamalarına göre en yüksek ortalamaya sırasıyla (A) lisanslı antrenörler, Teknik direktörler ve (B) lisanslı antrenörlerin sahip olduğu görülürken, antrenörlerin iş doyum düzeylerinin antrenörlük belge türüne göre içsel yönden gruplar arasında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır ($P>0,05$).

Antrenörlerin dışsal doyum sıra ortalamalarına göre en yüksek ortalamaya sırasıyla (A) lisanslı antrenörler, (B) lisanslı antrenörlerin ve teknik direktörlerin olduğu görülürken antrenörlerin iş doyum düzeylerinin antrenörlük belge türüne göre dışsal yönden gruplar arasında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır ($P>0,05$).

Tablo 5. Antrenörlerin Görev Yaptıkları Lig Kategorisi Değişkenine Göre İş Doyum Düzeyi Ortalamaları

	Lig Kategorisi	N	\bar{X}	Ss	F	p
İçsel Doyum	Süper Lig	54	4,01	6,96	2,476	,061
	2. Lig (A) Gurubu	52	3,97	9,02		
	2. Lig (B) Gurubu	138	3,96	9,57		
	3. Lig	146	3,79	9,32		
	Toplam	390	3,88	9,03		
Dışsal Doyum	Süper Lig	54	3,50	7,04	2,082	,102
	2. Lig (A) Gurubu	52	3,40	6,94		
	2. Lig (B) Gurubu	138	3,32	6,62		
	3. Lig	146	3,18	7,31		
	Toplam	390	3,35	7,00		

Tablo incelendiğinde antrenörlerin görev yaptıkları lig kategorisi değişkenine göre, içsel doyum ortalamalarına göre en yüksek ortalamaya sırasıyla Süper lig antrenörleri, 2 lig (A) grubu antrenörleri, 2 lig (B) grubu antrenörleri ve 3 lig antrenörlerinin sahip olduğu görülürken, antrenörlerin iş doyum düzeylerinin görev yaptıkları lig kategorisine göre içsel yönden gruplar arasında anlamlı farklılığa

rastlanmamıştır ($P>0,05$). Antrenörlerin Dışsal doyum ortalamalarına göre en yüksek ortalamaya sırasıyla, Süper lig antrenörler, 2 lig (A) gurubu antrenörleri, 2 lig (B) gurubu antrenörleri ve 3 lig antrenörlerinin olduğu görülürken antrenörlerin iş doyum düzeylerinin görev yaptıkları lig kategorisine göre dışsal yönden gruplar arasında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır ($P>0,05$)

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmada, Türkiye'deki profesyonel futbol kulüplerinin altyapılarındaki antrenörlerin iş doyum düzeyleri incelenerek iş doyum düzeylerini etkileyen bireysel (içsel) ve örgütsel (dışsal) faktörleri belirlemek amacıyla yapılmış olup aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır;

Tablo bir ve üç incelendiği zaman profesyonel futbol kulüplerinin alt yapılarındaki antrenörlerin içsel yönden toplam iş doyum düzeyleri ortalaması ($\bar{X}=3,88$) ile çoğunlukla tatmin edici düzeyinde oldukları tespit edilmiştir.

İmamoğlu (2001) Bazı takım ve ferdi spor branşlarındaki antrenörlerinin iş doyum düzeylerine yönelik yapmış olduğu çalışmada antrenörlerin, tek başlarına çalışma imkanı verilmesinden, başkaları için bir şeyler yapabilme imkanı verilmesinden, fikirlerini rahatlıkla beyan etmelerinden, kendi kararlarını uygulama serbestliği açısından, yeteneklerini kullanabilme olanağı bulması bakımından, çalışma arkadaşlarıyla anlaşmaları açısından ve yapmış oldukları iş karşılığında takdir edilmelerinden genellikle hoşnut olduklarını tespit

etmiştir. Sonuç bizim çalışmamızla paralellik gösterirken antrenörlerin mesleklerine karşı tutumlarının olumlu olduğunu söyleyebiliriz. Tablo iki ve üç incelendiği zaman profesyonel futbol kulüplerinin alt yapılarındaki antrenörlerin dışsal yönden toplam iş doyum düzeyleri ortalaması ($\bar{X}=3,35$) ile orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Sunay (1998) antrenörlerin iş doyumuna yönelik olarak yapmış olduğu araştırmada, antrenörlerin çalışma şartları, gelişme ve yükselme olanakları, fiziksel ortam ve iş arkadaşları alt boyutlarında iş doyumlarının orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Yerlisu (2003) profesyonel takımlarda görev yapan futbol antrenörlerinin iş doyum düzeylerine yönelik olarak yapmış olduğu araştırmasında antrenörlerin, yönetim biçimi, çalışma olanakları, gelişme ve yükselme, iş arkadaşları, fiziksel ortam, ücret ve personel alt boyutlarında orta düzeyde doyuma sahip olduklarını belirlemiştir. Antrenörlerin yaptıkları iş karşılığında aldıkları ücret bakımından işim maddesinden aldıkları ortalama puan ($\bar{X} =2,48$) düşük düzeyde olduğu görülmektedir. İmamoğlu (2001) Antrenörlerin iş doyumlarına yönelik yapmış olduğu araştırmada antrenörlerin yapmış olduğu işin karşılığında almış oldukları ücretten % 81 hiç hoşnut olmadıklarını belirlemiştir. Yapılan araştırmalarda çok az kişi aldığı ücreti yeterli bulmaktadır. (Vural, 2001, Yerlisu ve Çelenk, 2007. Cengiz ve ark., 2012)

yapmış oldukları çalışmada benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Bu çalışmaların sonuçları bizim yapmış olduğumuz araştırmanın sonuçlarını desteklerken antrenörlere kulüpler tarafından daha iyi imkanlar sunulması, hem Türk futboluna yeni yıldızlar kazandırılması açısından, hem de kulüplerin alt yapılarından kazanacakları sporcular ile maddi giderlerini en aza indirmeleri, bakımından çok önemlidir.

Tablo üç incelendiği zaman profesyonel futbol kulüplerinin alt yapılarındaki antrenörlerin toplam iş doyum düzeyleri ortalaması ($\bar{X}=3,67$) ile iyi düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Gürbüz ve Koçak (2003) Devlet ve özel sektörde çalışan antrenörlerin iş tatmin düzeylerine yönelik yapmış oldukları çalışmada antrenörlerin iş doyum düzeylerinin iyi düzeyde olduklarını belirlemişlerdir. Çoknaz (1998) takım ve bireysel spor antrenörlerinin iş doyumlarına yönelik olarak yapmış olduğu çalışmada, takım sporu antrenörlerinin iş doyum düzeylerinin iyi düzeyde olduğunu saptamıştır. Bu bulgular bizim yapmış olduğumuz çalışmanın sonuçlarını desteklemektedir. Tablo dört incelendiğinde antrenörlük belgesi değişkenine göre, içsel doyum sıra ortalamalarına göre en yüksek ortalamaya sırasıyla (A) lisanslı antrenörler, Teknik direktörler ve (B) lisanslı antrenörlerin sahip olduğu görülürken, antrenörlerin iş doyum düzeylerinin antrenörlük belge türüne göre içsel yönden gruplar arasında

anlamli farklılığa rastlanmamıştır ($P>0,05$). Bu sonuçlara göre antrenörlerin içsel olarak iş doyumlarının belge türüne göre değişmediği ve içsel olarak mesleklerine karşı benzer duygular taşıdıklarını söyleyebiliriz. Antrenörlerin dışsal doyum sıra ortalamalarına göre en yüksek ortalamaya sırasıyla (A) lisanslı antrenörler, (B) lisanslı antrenörlerin ve teknik direktörlerin olduğu görülürken antrenörlerin iş doyum düzeylerinin antrenörlük belge türüne göre dışsal yönden gruplar arasında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır ($P>0,05$). Çoknaz (1998) takım ve bireysel spor antrenörlerinin iş doyumlarına yönelik olarak yapmış olduğu çalışmada antrenörlerin belgelerine göre kulüpte çalışma durumlarına göre dışsal yönden alt boyutlarda anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Bilgiç (1998) Türk çalışanlarla yaptığı araştırmasında unvanlı ve iyi ücret alan çalışanların unvansız ve düşük ücret alan çalışanlara göre işlerinden daha fazla doyum sağladıklarını saptamasına rağmen, bizim çalışmamızda böyle bir sonuca rastlanmamıştır. Tablo beş incelendiğinde antrenörlerin görev yaptıkları lig kategorisine göre içsel doyum düzeylerine göre gruplar arasında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır ($P>0,05$). Bu sonuca göre antrenörler hangi lig kategorisinden çalışırsa çalışsın içsel yönden mesleklerine karşı benzer duygular taşıdıklarını söyleyebiliriz. Antrenörlerin görev yaptıkları lig kategorisine göre dışsal doyum

düzeylerine göre gruplar arasında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır ($P>0,05$). Yerlisu ve Çelenk (2008)'in voleybol altyapı antrenörlerinin iş doyum düzeylerini belirlemeye çalıştıkları araştırmada 3. Lig ve altyapılarda çalışan voleybol antrenörlerinin 1. Lig antrenörlerine göre düşük iş doyumuna sahip oldukları görülmüştür. Yapılan bu çalışma, elde etmiş olduğumuz bulguları destekler niteliktedir. Süper ligdeki antrenörlerin doyum puanları diğer lig kategorilerine göre yüksek çıkmıştır, bunun sebebinin süper lig kulüplerinin sağladığı imkanların diğer lig kategorilerine göre daha iyi olmasından kaynaklandığını söyleyebiliriz. Kulüplerde imkânların en uygun düzeye ulaşması antrenörün moral yapısını etkileyebileceği gibi kulübüyle bütünleşmesini ve dolayısıyla iş doyumunu da kolaylaştıracaktır. Bu nedenle fiziksel koşulların, antrenör ve futbolcuların çalışma temposunu ve isteğini artıracak biçimde düzenlenmesine önem vermelidir. Sonuç olarak; Türkiye'deki profesyonel futbol kulüplerinin alt yapılarındaki antrenörlerin içsel ve genel doyum durumlarının iyi düzeyde, dışsal doyum durumlarının orta düzeyde puan aralığında olduğu belirlenmiştir, Antrenörlerin çalıştığı lig kategorisi ve, antrenörlük belgesi değişkenlerine göre içsel ve dışsal doyumlarında gruplar arasında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır.

KAYNAKLAR

- Avcı, T ve Karatepe, O. M.** İşletmenin Sınır Birimlerinde Çalışan İş Görenlerin İş Tatmini, Ampirik Bir Değerlendirme, Sekizinci Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi, Erciyes Üniversitesi, 25-27 Mayıs, Nevşehir, 2000
- Bilgiç, R.** The Relationship Between Job Satisfaction and Personal Characteristics of Turkish Workers. *Journal of Psychology*. 132/5, September, 1998:549-557.
- Bingöl, D.** *Personel Yönetimi. (İkinci Baskı).* İstanbul: Beta Yayınları, 1996: 38-39
- Cengiz, R. Aytaç, Y. K. Servi, T. Yetiş, Ü.** Futbol Kulüplerinin Yıldırma Algısı ile İş Doyum Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Adıyaman Üniversitesi, sosyal bilimler Enstitüsü Dergisi*. Yıl 5, Sayı 9, 2012.
- Çoknaz, H.** Takım ve Bireysel Spor Antrenörlerinin İş Doyumu Düzeylerinin Karşılaştırılması, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Bolu.* 1998.
- Eser, I.** *Arbeitsmotivation-Leistungund-Zufriedenheit Arbeitsgestaltung*, 1998 ,Erişim adresi: <http://www.ingrid-esser.de>, Erişim tarihi 15.08.2001
- Güçlü, N.** Stres Yönetimi, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (1), 2001: 91-109.
- Gürbüz, B., Koçak, S.** Devlet ve Özel Sektörde Çalışan Antrenörlerin İş Tatmin Düzeylerini Cinsiyete ve İş Deneyimine Göre Karşılaştırılması, *Ankara İlinde Bir Uygulama*, Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi, 10-11 Ekim, Ankara. 2003.
- İmamoğlu, R.** Bazı Takım ve Ferdi Sporlardaki Antrenörlerin İş Tatmin Düzeylerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma, *Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.*
- Karasar, N.** Bilimsel Araştırma yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler. Nobel Yayınevi. Ankara, 1999. 28-29.
- Karayel, B.** İşletme Yöneticilerinin Önderlik Davranışları ve İşgören Tatmini Üzerine Etkileri, *Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü* , Ankara. 2000.
- Kızılet A.** Profesyonel Futbol Takımlarında Genç Takımların Yeniden Teşkilatlanması Türkiye İçin Alt Yapı Modeli Marmara 1. Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi. İstanbul, 1991
- Lam, T., and Hanqin Q. Z.** Job Satisfactin and Organizational Commitment in the Hong Kong Fast Food Industry. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 15/4, 2003, 214-220
- Muchinsky, P.M.** *Psychology Applied to Work (Sixth Edition).* USA: Wadsworth. 2000.
- Örücü, E. Yumuşak, S, Bozkır, Y.** Kalite yönetimi Çerçevesinde Bankalarda Çalışan Personelin İş Tatmini İş Tatminini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma, *Celal Bayar Üniversitesi. Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, Cilt 13, Sayı1, Manisa. 2006.
- Özyurt A.** İstanbul Hekimlerinin İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeyleri, *Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul,* 2004.
- Samadov, S.** İş Doyumu ve Örgütsel Bağlılık. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir,* 2006.
- Spector, P.E.** *Industrial and Organizational Psychology: Research and Practice.* USA: John Wiley & Sons, Inc. 1996.
- Sunay, H.** Türkiye’de Antrenörlerin İş Doyum Düzeyi, *Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt IX, Sayı 2, Ankara, 1998:22-33.
- Yerlisu T.** Profesyonel Takımlarda Görev Yapan Futbol Antrenörlerinin İş Doyum Düzeylerinin Değerlendirilmesi, *Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi.* Ankara, 2003:293-299.
- Yerlisu, T., Çelenk, B.** Liglerde Görev Yapan Voleybol Antrenörlerinin İş Doyum Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Sportmetre, Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi.* Cilt:6, Sayı:2, Ankara, 2007.
- Vural, H.** Ankara İlinde Bulunan Amatör Futbol Antrenörlerinin İş Doyum Düzeylerin Saptanması. *Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu Bitirme Projesi,* Ankara. 200

7-10 YAŞ ÖZEL EĞİTİME GEREKSİNİM DUYAN ÖĞRENCİLERLE AKRANLARINA UYGULANAN BİREYSEL HAREKET EĞİTİM PROGRAMININ ETKİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Murat KALDIRIMCI¹ Ahmet ŞİRİNKAN¹ Ş. Öykü ŞİRİNKAN²

¹Murat KALDIRIMCI, Atatürk Üniversitesi, BESYO, ERZURUM

¹Ahmet ŞİRİNKAN, Atatürk Üniversitesi, BESYO, ERZURUM

²Ş. Öykü ŞİRİNKAN, Milli Eğitim Müdürlüğü, ERZURUM

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, özel eğitim kurumlarında, özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerle akranlarına uygulanan BHEP (bireysel hareket eğitim programı) nın etkilerini karşılaştırmaktır. Araştırmaya Erzurum il merkezindeki bir özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde eğitim gören 22 öğrenci (16 erkek+6 kız öğrenci) ile tesadüfi olarak seçilen aynı yaş grubundaki akranlarından 22 öğrenci (16 erkek+6 kız öğrenci) katıldı. Bireysel hareket eğitim programı beceri, koordinasyon ve denge içerikli olarak düzenlendi. Gönüllü öğrencilere bireysel hareket eğitim programı ile ilgili 3 seminer verildi. 1. Seminerde engellilerin özellikleri hakkında bilgilendirildi. 2. Seminerde bireysel hareket eğitim programı anlatıldı. 3. Seminerde ise engelli öğrencilere karşı tutum ve davranış ilkeleri vurgulandı. Araştırmada, Eurofit testleri, gözlem ve görüşme formları kullanılarak veriler elde edildi. Veriler SPSS 16.0 istatistik programında analiz edilerek tablolandırıldı. Sonuç olarak uygulanan bireysel hareket eğitim programına katılan engelli ve akran grubu öğrencilerinin eurofit testlerinden 25 m. Sürat, esneklik, dikey sıçrama, denge, disklere dokunma, bacak kuvveti, 10x5 mekik koşusu, uzun atlama, sağ el pençe kuvveti testlerinde olumlu yönde gelişmelere ulaşıldı. Sol el pençe kuvvetinde gelişme gözlenemedi. Ayrıca gözlem ve görüşme sonuçlarında engelli ve akran grubu çocuklarda olumlu davranışlar (sosyalleşme, iletişim, disiplin, kurallara uyma vb.) gözlemlendi.

Anahtar Kelimeler: Engelli, Özel eğitim, hareket eğitim Programı, Kaba motor, Akran.

COMPARING THE EFFECTS OF INDIVIDUAL MOVEMENT/ACTION PROGRAM ON 7-10 YEARS OLD STUDENTS IN NEED OF SPECIAL EDUCATION AND THEIR PEERS

ABSTRACT

The aim of this study was to compare the effect of individual movement/action training program between the students in need of special education in the private educational institutions and their peers 22 students (16 boys + 6 girls) studying at a special education and rehabilitation center located in Erzurum and 22 students (16 boys + 6 girls), randomly selected, at the same age group participated to the study. Individual movement/action training program, including skill, co-ordination, and balance, was organized by special education teachers and the members of academy of physical education and sports. Three seminars about the IMTP were given to the volunteers. The features of disabled people were presented in the first seminar. The second, IMTP was explained. The principles of attitude and behavior towards disabled students were emphasized in the third seminar. The data were obtained by means of Eurofit tests, observation and interview forms and analyzed and tabulated using SPSS 16.0 statistical program. According to the results, the positive effects of IMTP were observed in the 25m. speed test, vertical jump test, balance test, touching to the disks test, leg strength test, sit-up run test, long jump test, and the right-hand grip strength/the right-hand slide hammer force test, except for the left-hand grip strength test among Eurofit tests. Furthermore, according to observation and interview results, positive behavior (socialization, communication, discipline, rules and so on) on children with disabilities and their peer group was observed.

Keywords: Disabled, Special education, IMTP, Gross motor, Peer

GİRİŞ

Beden, zihin, duygusal ve sosyal gelişim özellikleri yönünden normal çocukların gelişim özelliklerinden ayrılan çocukların eğitim ve öğretim işlerini kapsayan çalışmaları”özel eğitim” olarak tanımlamaktadır (Özsoy ve ark. 1989).

Özel gereksinimi olan bireyin tanımı, “kimlerin özel eğitime gereksinim vardır?” sorusuna verilecek yanıtta bulunmaktadır (Eripek, 2005.akt. Diken, 2011). Farklı eğitim gereksinimleri bireysel olarak planlanmış eğitim programlarını gerekli kılan çocukların özel eğitime gereksinimi olan çocuklar olduğunu belirtmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde tanımlandığı şekliyle, “özel eğitim gerektiren birey, çeşitli nedenlerle bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarına göre beklenen düzeyde anlamlı farklılık gösteren birey”i ifade etmektedir. Bu genel tanım, farklı özelliklere sahip özel eğitime özel eğitime gereksinimi olan çocukların tümünü kapsamaktadır (Diken, 2011).

Engel türü ve derecesi ne olursa olsun hareket etme, egzersiz yapma, sportif aktivitelere katılma bireye mutluluk vermekte, hareket etmekten duyulan haz da bireyin eğlenme ve başarıma gereksinimlerinin karşılanmasında önemli bir araç olmakla birlikte yaşam motivasyonunu da artırmaktadır. Spor engellilerin fiziksel,

ruhsal, ve sosyal açıdan gelişmelerini sağlayarak sosyal bütünleşmelerine katkıda bulunmaktadır (Eichsteadt and Lavay, 1995. Akt. Demir ve ark. 2011).

Beden Eğitimi ve sporun normal gelişim gösteren bireyler üzerinde yaptığı olumlu etkilerin tümünü ve hatta daha fazlasını engelli bireyler üzerinde de gözlemlemek mümkündür (İlhan ve Suveren, 2010). Ancak günümüzde birçok engelli birey fırsat eşitsizliği, düşük performans beklentisi ve sosyal ayrımcılık gibi nedenler yüzünden fiziksel aktivitelere katılımda hala sorunlar yaşamaktadır (Murphy, 2008). Hâlbuki engellilerin spor veya herhangi bir fiziksel aktiviteye katılımları, onların farklı kimlik ve rollerini keşfetmesini sağlamaktadır (Groff, 2009). Engelli rehabilitasyonunda spor, güven, denge, kas kontrolü, hareketlerde özgürlük ve koordinasyon kazanmak için kullanılabilir (Ergun, Baltacı, 2006. Akt. Çokuk, ve ark. 2011).

Genel olarak engelli bireylerin sportif etkinlikleri, bir spor çalışması için motivasyonları, rekabet ve meydan okuma, eğlence, spora düşkünlük, sağlık, bilgi, spor yeteneklerini geliştirme ve takım ruhunun bir parçası olmaktır.

İyi organize edilmiş spor programı, belirli bir sporun ve spor aktivitesinin uygulanmasına olanak veren, engelli bireylerin olanaklarının ötesinde olduğu düşünülürse bile, yeteneklerinin tanımlanmasına yardımcı olmaktadır.

Spor yapmak, iyileştirme seviyesini en üst noktaya getirmeyi ifade eder (kaybolmuş işlevin iyileştirilmesi gibi anlaşılan) ve rekabet düzeyine ulaşmayı ki katılım, becerilerle, engellerle değerlendirilemez.

Spor, engelli insanlara ve engeli olmayan başka becerilere sahip olmaya engel olduğuna inanan topluluğun, kendilerini ispat etme, onların fiziksel, psikolojik ve zihinsel değerini kuvvetlendirmeleri, kararlı imajlarına olumlu bir katkıda bulunmalarını sağlamaktır.

Spor, herhangi bir özrü olan ya da olmayan insanlar üzerinde takım ruhu, saldırganlıkta daha fazla kontrol, kişisel gelişim ve gelişmiş sosyal ilişkilerde aynı yarara sahiptir (Leonardoda Da Vinci Programı, 2008).

Bu çalışmamızdaki amacımız da özel eğitime gereksinim duyan çocuklar ve akranlarının özel hazırlanmış bireysel hareket eğitim programının her iki gruptaki gelişimlerini karşılaştırmaktır.

MATERYAL ve METOD

Araştırmaya Erzurum il merkezindeki bir özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde eğitim gören 22 öğrenci (16 erkek+6 kız öğrenci) ile tesadüfi olarak seçilen aynı yaş

grubundaki 22 öğrenci (16 erkek+6 kız öğrenci) katıldı. Eğitilebilir-öğretilebilir öğrenciler IQ (55-70) zekâ seviyesindedir.

Çalışmalar için Erzurum İl Milli Eğitim Müdürlüğünden ve öğrenci velilerinden izin alındı. Bireysel hareket eğitim programı için BAP (Bilimsel Araştırma Projeleri) birimine proje sunularak gerekli materyaller (çeşitli engeller, huniler, slalom çubukları, mini trambolin, atlama ipi, küçük boy sağlık topları, antrenman yeleği vb.) oluşturuldu.

Bireysel hareket eğitim programı özel eğitim öğretmenleri ve BESYO öğretim üyeleri tarafından oluşturuldu. Bireysel hareket eğitim programı beceri, koordinasyon ve denge içerikli olarak düzenlendi.

Bireysel hareket eğitim Programının uygulanması için BESYO'da (Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu) eğitim gören 22 (16 erkek+6 kız öğrenci) gönüllü öğrenci belirlendi. Ayrıca 2 öğretim üyesi de gözlem yaparak verileri yorumladı. Gönüllü öğrencilere bireysel hareket eğitim programı ile ilgili 3 seminer verildi. 1. Seminerde engellilerin özellikleri hakkında bilgilendirildi. 2. Seminerde bireysel hareket eğitim programı anlatıldı. 3. Seminerde ise engelli öğrencilere karşı tutum ve davranış ilkeleri vurgulandı.

BULGULAR

Tablo 1: Araştırmaya Katılan özel eğitim Öğrencileri ve Akranlarının Yaş, Sınıf, Boy, Kilo Durumları

Durum	Özel Eğitim	N	%	Akran Grubu	N	%
Cinsiyet	Erkek	16	72,7	Erkek	16	72,7
	Kız	6	27,3	Kız	6	27,3
Yaş	7	1	4,5	7	2	9,1
	8	4	18,1	8	5	22,7
	9	8	36,3	9	10	45,5
	10	9	41,1	10	5	22,7
Boy	120-130	4	18,4	120-130	2	9,1
	131-140	6	27,2	131-140	8	36,3
	141-150	6	27,2	141-150	8	36,3
	150 ve üzeri	6	27,2	150 ve üzeri	4	18,3
Kilo	25-30	2	9,1	25-30	2	9,1
	31-35	2	9,1	31-35	2	9,1
	36-40	12	54,6	36-40	10	45,5
	40 ve üzeri	6	27,2	40 ve üzeri	8	36,3

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmada özel eğitim ve akran grubu öğrencilerinden her iki grupta da 16'şar erkek (% 72,7) ve 6'şar kız (% 27,3) öğrenci bulunmaktadır.

Özel eğitim öğrencilerinden 1 öğrenci (%4,5) 7 yaş, 4 öğrenci (%18,1) 8 yaş, 8 öğrenci (%36,3) 9 yaş ve 9 öğrenci ise (%41,1) 10 yaş grubunu oluşturmaktadır. Akranların yaş grubu ise, 2 öğrenci (%9,1) 7 yaş, 5 öğrenci (%22,7) 8 yaş, 10 öğrenci (%45,5) 9 yaş ve 5 öğrenci ise (%22,7) 10 yaş grubundan oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan özel eğitim öğrencilerinin boyları, 120-130cm. arası 4 öğrenci (%18,4), 131-140cm. arası 6 öğrenci (%27,2), 141-150cm. arası 6 öğrenci (%27,2) 150cm. ve üzeri ise 6 öğrenci (%27,2) dir. Akran grubu öğrencilerinin boyları ise, 120-130cm. arası 2 öğrenci (%9,1), 131-140cm. arası 8 öğrenci (%36,3), 141-150cm. arası 8

öğrenci (%36,3) 150cm. ve üzeri ise 4 öğrenci (%18,3) dir.

Araştırmaya katılan özel eğitim öğrencilerinin kiloları ise, 25-30 kg. arası 2 öğrenci (%9,1), 31-35 kg. arası 2 öğrenci (%9,1), 36-40 kg. arası 12 öğrenci (%54,6) ve 40 kg. üzeri de 6 öğrenci (%27,2) dir. Akran grubu öğrencilerinin kiloları ise , 25-30 kg. arası 2 öğrenci (%9,1), 31-35 kg. arası 2 öğrenci (%9,1), 36-40 kg. arası 10 öğrenci (%45,5) ve 40 kg. üzeri de 6 öğrenci (%27,2) dir.25-30 kg. arası 2 öğrenci (%9,1), 31-35 kg. arası 2 öğrenci (%9,1), 36-40 kg. arası 10 öğrenci (%45,5) ve 40 kg. üzeri de 8 öğrenci (%36,3) dir.

Araştırmaya katılan özel eğitim öğrencileri ile akran grubu öğrencileri arasında yaş, cinsiyet, kilo ve boy oranlarında açık bir farklılık görülmemektedir.

Tablo 2: Araştırmada Uygulanan BHEP (Bireysel Hareket Eğitim Programı) Programı

Hafta	Temel Teknikler	Kazanımlar	Materyaller	Amaç
1.2.3. hafta	Temel motorsal Özellikler (Çabukluk, Denge, Koordinasyon Sürat.)	Eğitsel oyunlarla motorsal özellikleri geliştirme, hareketlilik sağlama, grup oyunlarına katılma	Huni, slalom çubukları, farklı büyüklükte toplar, pilates topu vb.	Çocukların grup çalışmasına uyumu, disiplinli ve amaçlı çalışma,
4.hafta	Top kontrol, top sürme, pas ve şut.	Takım sporlarından Futbol topuna uyum, futbol topuna hâkimiyet.	Huni, çeşitli engeller, farklı büyüklükte ve ağırlıkta toplar.	Ayaklara hâkimiyet, ayaklar, kollar ve top koordinasyonunun u sağlayabilme
5.hafta	Top sürme, pas, turnike.	Basketbolda Topa hâkimiyet, uyum sağlama.	Huni, çeşitli engeller, farklı büyüklükte ve ağırlıkta toplar.	Topu elleriyle kontrol edebilme,
6.hafta	Topa yatkınlık-Parmak pasla top sektirme,	Voleybol Topa hâkimiyet, top kontrol.	farklı büyüklükte ve ağırlıkta voleybol topları.	Topu elleriyle ve kollarıyla kontrol edebilme, topla havada oynayabilme.
7.hafta	Temel atışlar, paslar.	Hentbol Topa hâkimiyet, top kontrol.	Huni, çeşitli engeller, farklı büyüklükte ve ağırlıkta toplar.	Topu istenilen hedeflere atabilme
8.hafta	Denge ve koordinasyon egzersizleri	Vücudunu kontrol etme, vücuduna hükmetme.	Huni, çeşitli engeller, farklı büyüklükte ve ağırlıkta toplar, farklı büyüklükte hedefler.	Vücudunu istenilen şekilde hareket ettirebilme.
9.hafta	Kuvvet, denge, esneklik egzersizleri	Artistik jimnastik materyallerine uyum ve vücuduna hükmetme.	Huni, çeşitli engeller, farklı büyüklükte ve ağırlıkta toplar, farklı büyüklükte hedefler.	Vücudunu istenilen şekilde hareket ettirebilme.
10.11.12 hafta	Oyunlar	Basit taktiksel oyunları algılama.	Minyatür kaleler, farklı büyüklükte hedefler.	Grup çalışması sağlayabilme, paylaşma.

Tablo 2’de özel olarak hazırlanmış, BHEP’nin planlaması görülmektedir. Bu program BESYO öğretim üyeleri, özel

eğitim uzmanları görüşleri doğrultusunda hazırlanarak planlanmıştır.

Tablo 3: Özel Eğitime Gereksinim Duyan Öğrencilere Uygulanan Kaba Motor Gelişim Testleri Ön test ve Son Test Durumları

Testler	N	Min.	Max.	Mean	SS	Wilcoxon Z
25 m sürat ön test	22	4,95	6,32	5,7617	,47671	-2,982
25 m sürat son test	22	4,75	6,20	5,4408	,52158	,003
Esneklik ön test	22	3,45	9,00	5,9683	1,64928	-2,677
Esneklik son test	22	5,50	12,00	7,6358	2,09765	,007
Dikey sıçrama ön test	22	13,00	35,00	21,5000	5,77613	-3,066
Dikey sıçrama son test	22	17,00	45,00	30,2500	8,03543	,002
Denge ön test	22	14,00	35,00	20,9167	6,81520	-3,069
Denge son test	22	19,00	38,00	27,5000	7,39164	,002
Disklere dokunma ön test	22	9,20	15,30	12,1333	1,88828	-3,062
Disklere dokunma son test	22	8,10	14,10	11,2625	1,92367	,002
Bacak kuvveti ön test	22	16,00	41,00	26,6667	7,55986	-3,062
Bacak kuvveti son test	22	19,00	62,00	37,0000	13,30755	,002
10x5 koşu ön test	22	21,00	38,00	29,5833	4,29499	-3,084
10x5 koşu son test	22	20,00	31,00	26,0833	3,02890	,002
Uzun atlama ön test	22	70,00	140,00	1,0417E2	24,10520	-3,086
Uzun atlama son test	22	90,00	150,00	1,1875E2	19,32086	,002
Sağ el Pençe kuvveti ön test	22	15,00	32,00	21,6667	4,84924	-3,078
Sağ el Pençe kuvveti son test	22	18,00	36,00	25,3333	4,92366	,002
Sol el pençe kuvveti ön test	22	14,00	27,00	18,8333	3,97340	-,632
Sol el pençe kuvveti son test	22	15,00	26,00	19,0000	3,74166	,527

Tablo 3 te özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin EUROFİT ön test ve son test sonuçları belirtilmektedir. Araştırma bulgularına göre, öğrencilere uygulanan

ön test ve son test verileri $p>0,05$ derecesinde anlamlı bulunmuştur. Testlerden sadece sol el pençe kuvvetinde anlamlı bir gelişmeye rastlanmamıştır.

Tablo 4: Akran Grubuna Uygulanan Kaba Motor Gelişim Testleri Ön test ve Son Test Durumları

Testler	N	Min.	Max.	Mean	SS	Wilcoxon Z
25 m sürat ön test	22	4,14	5,89	4,8400	,51321	-3,061
25 m sürat son test	22	4,00	5,21	4,4742	,48165	,002
Esneklik ön test	22	7,00	14,00	9,9167	2,39159	-3,114
Esneklik son test	22	9,00	16,00	12,5833	2,19331	,002
Dikey sıçrama ön test	22	29,00	48,00	38,4167	5,85364	-3,083
Dikey sıçrama son test	22	32,00	52,00	42,5833	6,50117	,002
Denge ön test	22	25,00	56,00	41,5833	10,20212	-3,063
Denge son test	22	45,00	60,00	57,7500	4,45431	,002
Disklere dokunma ön test	22	7,10	11,00	8,7575	1,18976	-3,062
Disklere dokunma son test	22	7,00	10,00	8,2742	,96549	,002
Bacak kuvveti ön test	22	29,00	75,00	49,6667	13,96315	-3,065
Bacak kuvveti son test	22	35,00	78,00	55,5000	12,78849	,002
10x5 koşu ön test	22	15,60	22,00	18,7950	1,93737	-3,062
10x5 koşu son test	22	15,10	21,00	18,0917	1,73308	,002
Uzun atlama ön test	22	125,00	175,00	1,4750E2	15,59429	-2,515
Uzun atlama son test	22	130,00	180,00	1,5667E2	13,87171	,012
Sağ el Pençe kuvveti ön test	22	40,00	85,00	55,4167	13,22160	-1,995
Sağ el Pençe kuvveti son test	22	24,00	90,00	59,0833	17,60918	,046
Sol el pençe kuvveti ön test	22	40,00	80,00	51,2500	12,08399	,000
Sol el pençe kuvveti son test	22	40,00	75,00	51,2500	9,79912	1,000

Tablo 4'te akran grubuna uygulanan eurofit ön test ve son test sonuçları belirtilmektedir. Araştırma bulgularına göre, öğrencilere uygulanan ön test ve

son test verileri $p>0,05$ derecesinde anlamlı bulunmuştur.

Testlerden sadece sol el pençe kuvvetinde anlamlı bir gelişmeye rastlanmamıştır.

Tablo 5: BHEP (Bireysel Hareket Eğitim Programı) Görüşme Formu

Sorular	Veli görüşleri	Gönüllü Görüşleri	Yorum
1.BHEP'in fiziksel yararları			
2.BHEP'in duygusal yararları			
3.BHEP'in sosyal yararları			
4.Arkadaşlık ilişkileri			
5.İletişimsel yararları			

İki öğretim üyesi tarafından yapılan veli görüşmeleri ile gönüllü öğrenci görüşmelerinin ortak özelliği olarak yapılan çalışmanın, hem özel eğitime gereksinimi olan hem de akran grubunda olumlu gelişmelere yol açtığı vurgulanmıştır. Özellikle özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin velileri ve gönüllü öğrenciler, bu gruptaki gelişmelerin daha görünür ve belirgin olduğu hususunda görüş belirtmişlerdir. Özellikle Öğrencilerin fiziksel olarak başlangıçtan sona doğru daha hareketli bir davranış sergilediklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin programa başlarken çekingen, içine kapanık ve sıkılgan bir davranış sergilerken programın sonlarına doğru kendilerini ifade edebilen, öz güven geliştirmiş ve her harekete katılmak isteyen bir davranış sergiledikleri ifade edilmiştir.

Tablo 6: BHEP (Bireysel Hareket Eğitim Programı) Gözlem Formu

Gözlem konusu	1.Gözlemci	2.Gözlemci	Yorum
1. fiziksel davranışlar			
2.duygusal davranışlar			
3.sosyal davranışlar			
4.Arkadaşlık ilişkileri			
5.İletişimsel davranışlar			

İki ayrı öğretim görevlisinin gözlem sonuçlarına göre, her iki gruptaki gelişmeler olumlu yönde olduğu ifade edilmiştir. Bu gözlemlerde ortak görüşler, öğrencilerin başlangıçtan daha fazla hareketlilik, kuvvet ve dayanıklılık sergilediğidir. Ayrıca öğrencilerin duygusal olarak önceleri çekingen, sıkılgan ve içine kapanık bir şekilde programa başladıkları, programın sonuna doğru bu davranışların yerini daha girişken, çok fazla zevk alan ve daha fazla iletişimde bulunan bir davranışa bıraktıkları ifade edilmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmanın hedefleriyle bağlantılı olarak yapılan birçok çalışmada özel eğitime gereksinimi olan her gruptaki (zihinsel engel, görme engelli, işitme engeli ve ortopedik engelli) öğrencilerin beden eğitimi ve spor etkinliklerinde çok yönlü gelişmelere (fiziksel, duygusal, problem çözme, özgüven, iletişim becerileri, reaksiyon zamanı vb.) rastlanmıştır (Koç ve ark.2011, Babic, V. Ve ark. 2011, Elena, ve ark. 2011, Şah, 2008.İlhan, E. L. 2008, Şirinkan, A. 2008, Şirinkan,A. 2010).

Araştırmamızla ilgili olarak Şirinkan'ın (2008) zihinsel engelli bireylere uygulanan 4 aylık futsal teknik eğitimi sonunda öğrencilerin kuvvet, koordinasyon ve esneklik özelliklerinde anlamlı yönde gelişmeler tespit edilmiştir. Bu araştırma da yaptığımız araştırmayı destekler özelliktedir.

Yıldız ve ark (2011) yaptığı bir araştırmada, özel eğitimde çalışan beden eğitimi ve spor eğitimcilerinin lisans eğitimi sürecinde uygulamaları olarak özel eğitimde çalışmalar yapmaları, gönüllü olarak hizmet etmeleri gerektiği vurgulanmaktadır. Araştırmamızdaki amaçlardan birisi de öğrencilerimizi bu tür etkinliklere gönüllü olarak katarak tecrübe kazanmalarını sağlamaktır.

Akdenk'in (2012) yaptığı araştırmada, birçok sporda gelişmiş ülkede (Almanya, Slovenya, İtalya, Avustralya, ABD vb.) özel eğitim ile ilgili beden eğitimi ve spor eğitimi veren okullularda özel bölümler vardır. Ülkemizde de bu alanda yeni gelişmeler göze çarpmaktadır. İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu bünyesinde “engellilerde egzersiz ve spor eğitimi bölümü” olarak yeni bir bölüm açılmıştır. Araştırmamızdaki amaçlardan biri de özel eğitim alanının beden eğitimcilere tanıtılması ve bu alanda personel yetiştirmeye destek vermektir.

Öğretilebilir zihinsel engelli öğrencilerle ilgili Bayazıt'ın (2008) yaptığı çalışmada, çocukların drama eğitiminde kullandıkları maske, kostüm vb. materyallerin çocukların hayal gücüne katkı sağladığı ve bunun da sözcük üretimine ve iletişime faydası olduğu görüşü belirtilmiştir. Araştırmamızda kullanılan ders materyallerinin (huni, slalom çubuğu, sağlık topu, atlama ipi vb.) öğrencilerin kelime hazinesine katkı

sağlayarak iletişimde gelişmelerine yol açmıştır.

Sonuç olarak, Araştırmamızda özel eğitime gereksinim duyan öğrencilere

KAYNAKLAR

Akdenk, M. Disabled and Elderly Special Education Programs and Coaching Certification of Health and Lesisure Time Studies. 4th International Congress of Education Research, Yıldız Technical university, 2012, 4-7 May, İstanbul.

Babic, V. Cılıga, D. Gracin, F. Bobic, T. T. Sport for People with Disabilities in Croatia. Selçuk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 2011; Cilt, 13. Ek Sayı. Konya.

Bayazıt, B. Çolak, S. Dursun, Ö. Bayazıt, B. Aydın, M. Öğretilebilir Zihinsel Engelli Çocuklarda Yaratıcı Dramanın Sözcük Üretimine Etkisi, 10th International Sport SciencesCongress, Bolu/Turkey, 2008

Çokluk, G. F. Çetin, M. Ç. Çağlayan, H. S. Kırımoglu, H. Tekerlekli Sandalye Basketbol Bölgesel Liginde Oynayan Sporcuların Yaşam Kalitesi Düzeylerinin İncelenmesi, Selçuk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 2011; Cilt, 13. Ek Sayı. Konya.

Demir, H. Barsbuğa, Y. Küçükbezirci, E. Engelli Sporcuların Spora Başlama Eğilimini Belirleyen Faktörlerin Araştırılması, Selçuk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 2011; Cilt, 13. Ek Sayı. Konya.

Diken, İ. H. Özel Gereksinim Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim. 4. Baskı, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2011

Eichsteadt, C.B. Lavay, B. W. (1995). Physical Activity for I ndividuals With Mental Retardation Campaign, Illinois, 47.

Elena, S. Cecilia, G. Georgeta, N. Loredana, B. Anca, J. Considerations Regarding the Perceptual Motor Activity of Children with Mental Disability. Selçuk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 2011; Cilt, 13. Ek Sayı. Konya.

Engelliler İçin Spor Asistanlığı Eğitimi, Hayat Boyu Öğrenme Programı, Leonardo Da Vinci Programı Yenilik Transferi Projesi, Sports for Disabled-Enable to Participate, Adana Eğitim Gönüllüleri Derneği, Adana, 2008

Ergun, N. Baltacı, G. Spor Yaralanmalarında Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Prensipleri. Hacettepe Üniversitesi, Fizik Tedavi ve

uygulanan BHEP'nın akranlarına göre, fiziksel, duygusal, sosyal ve iletişim yönünden daha fazla katkı sağladığı söylenebilir.

Rehabilitasyon Yüksekokulu Yayınları, Ankara, 2006

Eripek, S. Özel Eğitim. Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları, Eskişehir, 2005

Groff, D.G. Lundberg, N.R. Zabriskie, R. B. Influence of Adapted Sport on Quality of Life: Perceptions of Atletes With Cerebral Palsy. Disability anad Rehabilitation, 2009:318-326.

İlhan, L. Suveren, S. An Alternative Opening Out for Disabled People:boccia. 11.th International Sports Science Congress. Antalya. ,2010

İlhan, E. L. Mental Retarde Çocuklarda Normal Gelişim Gösteren Akranlarının Bazı Fiziksel Uygunluk Parametrelerinin İncelenmesi, 10th International Sport SciencesCongress, bolu/Turkey, 2008

Koç, H. Tekin, A. Sitti, S. Akçakoyun, F. İşitme Engelli Sedanterler İle Futbolcuların Reaksiyon Zamanının Karşılaştırılması. Selçuk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 2011; Cilt, 13. Sayı, 3. Konya.

Murphy, N.A. Carbone, P.S. Promoting the participation of Children With Disabilities in Sports, Recreation and Physical Activities. Pediatrics, 2008: 1057-1061.

Özsoy, Y. Özyürek, M. Eripeki, S. Özel Eğitime Giriş. 2. Baskı. Karatepe Yayınları, Ankara, 1989

Şah, H. Pehlivan, Z. Spor Yapan ve Yapmayan Engellilerde Problem Çözme Becerileri Arasındaki Farklılığın İncelenmesi. 10th International Sport SciencesCongress, Bolu/Turkey, 2008

Şirinkan, A. Ice Skating School Students With Disabilities In Hearing Computer Aided Investigation Of Basic Training Motoric Properties, New Trend of Global Education Congress, Cyprus, 2012

Şirinkan, A. 10-15 Yaş Grubu İşitme Engelli Öğrencilere Uygulanan Artistik Jimnastik Programının Fiziksel Uygunluk Normlarına Etkisinin Araştırılması. Uluslar arası Kıbrıs Üniversitesi, 19. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, Kıbrıs, 2010

Yıldız, Ö. Yıldız, M. Eski, T. Kul, M. Öğretilebilir Zihin Engelliler Okullarındaki Beden Eğitimi Derslerinin Etkililiğinin Değerlendirilmesi. Selçuk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 2012; Cilt, 13. Ek Sayı. Konya.

